

Volkswageneko krisia: Nafarroako ekonomiaren oinarri ahula agerian

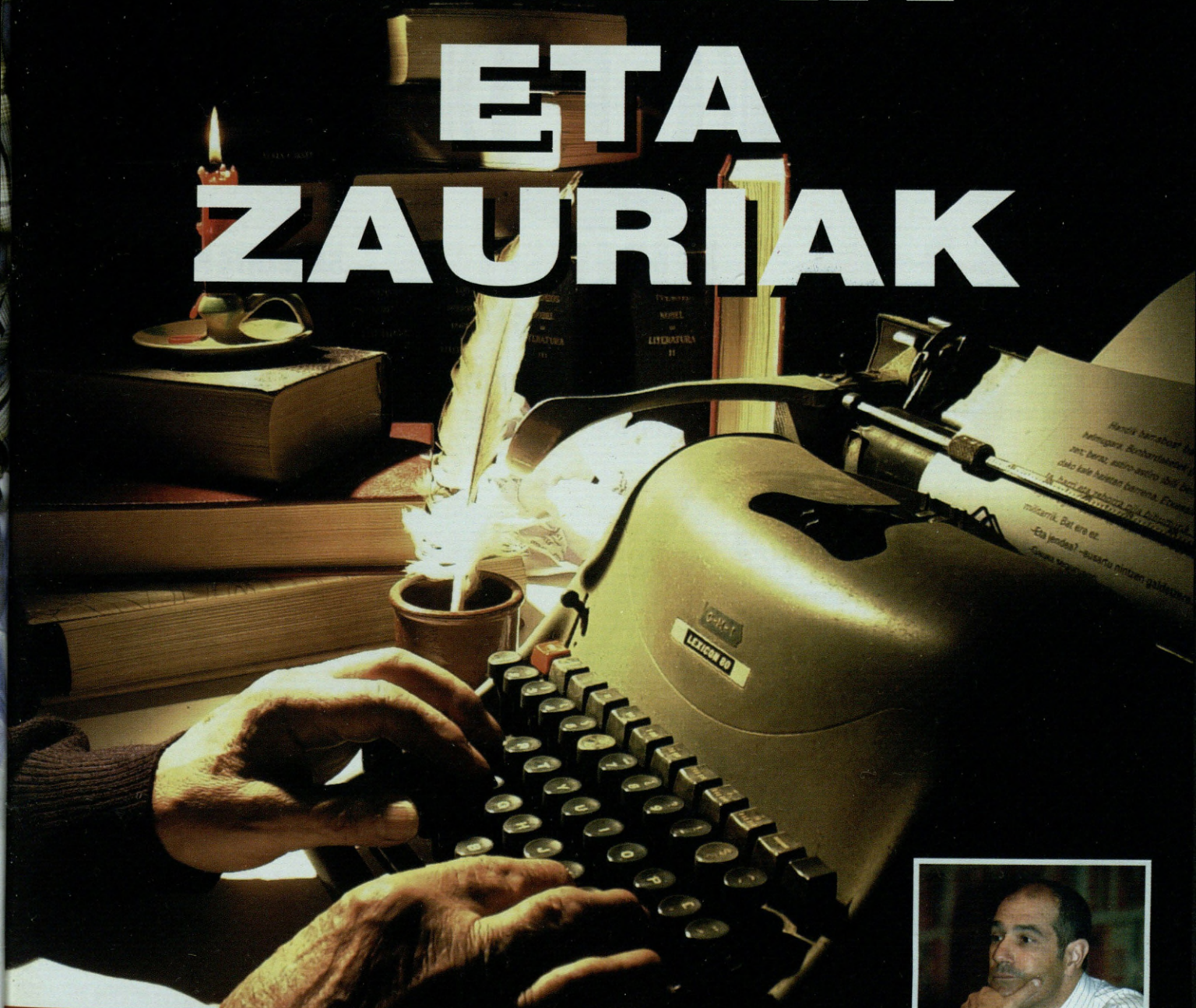
E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

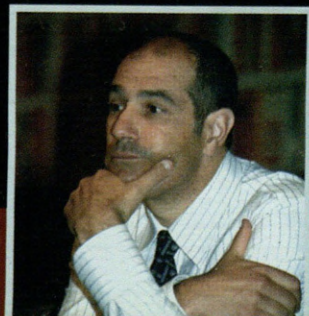
Literatur Lehiaketak

SARIAK ETA ZAURIAK

Andoni Zubizarreta:

“Futbola aurrelarien alde dago, atezainen kaltetan”

ARGIAren MAHAI JOLAS BERRIA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko**? Badakit!

Zer egin mundua **deskubritzeko**? Badakit!

Zer egin etxekoeti **ziria sartzeko**? Badakit!

Zer egin **ez aspertzeko**? Badakit!

Galdera guztien erantzuna... **Badakit!**

MAHAI badakit

JOLASA

1.800 galdera

2-36
jokalari

Adin guztietarako egokia
Bi zailtasun maila

Opari honekin asmatuko duzu
BADAKIT!

HARPIDEDUNentzat
eskaintza berezia:

2003ko egutegia

opari

SALMENTA PREZIOA

30€

ARGIA

ESKAERAK: 943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta lekuetan

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

■ Iñaki Aldekoa:
“Hauteskundeetara aurkeztuko gara, militanteek nahi badute” 9

■ Jeneral ohiak eskaintzen dira edozein gerra zaintzeko 12

■ Libururik gabeko klaseak 20

■ Kontrainformazio telematikoa 28

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrizketa: Iñaki Aldekoa. Xabier Letona	9

MUNDUA

Jeneral ohiak eskaintzen dira edozein gerra zaintzeko. Pello Zubiria	12
--	----

EKONOMIA

Nafarroako motorra multinazionalen esku. Daniel Udaltz	14
--	----

EUSKARA

Gipuzkoako bost herriren ikerketa konparatzailea. Ibon Usarralde / Iñaki Martinez de Luna	17
---	----

GIZARTEA

Libururik gabeko klaseak. Xabier Telletxea / Andrea Ruiz	20
Oreinak eta orkatzak bikote bila. Maider Zapirain	26
Kontrainformazio telematikoa. Jabi Zabala	28
Elkarrizketa: Andoni Zubizarreta. Estixu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Sariak ez du idazlea egiten. Ala bai? Arantxa Iturbe / Aitziber Salaberria	40
Orain dela 30 urte. Pilar Iparragirre	47

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	50
Agenda	53
Bizia	54
Denbora-pasak	55

IRITZIARI

Politika: Bixente Serrano Izko	8
Kultura: Edorta Arana	38
Azkena: Jose Ignazio Ansorena	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

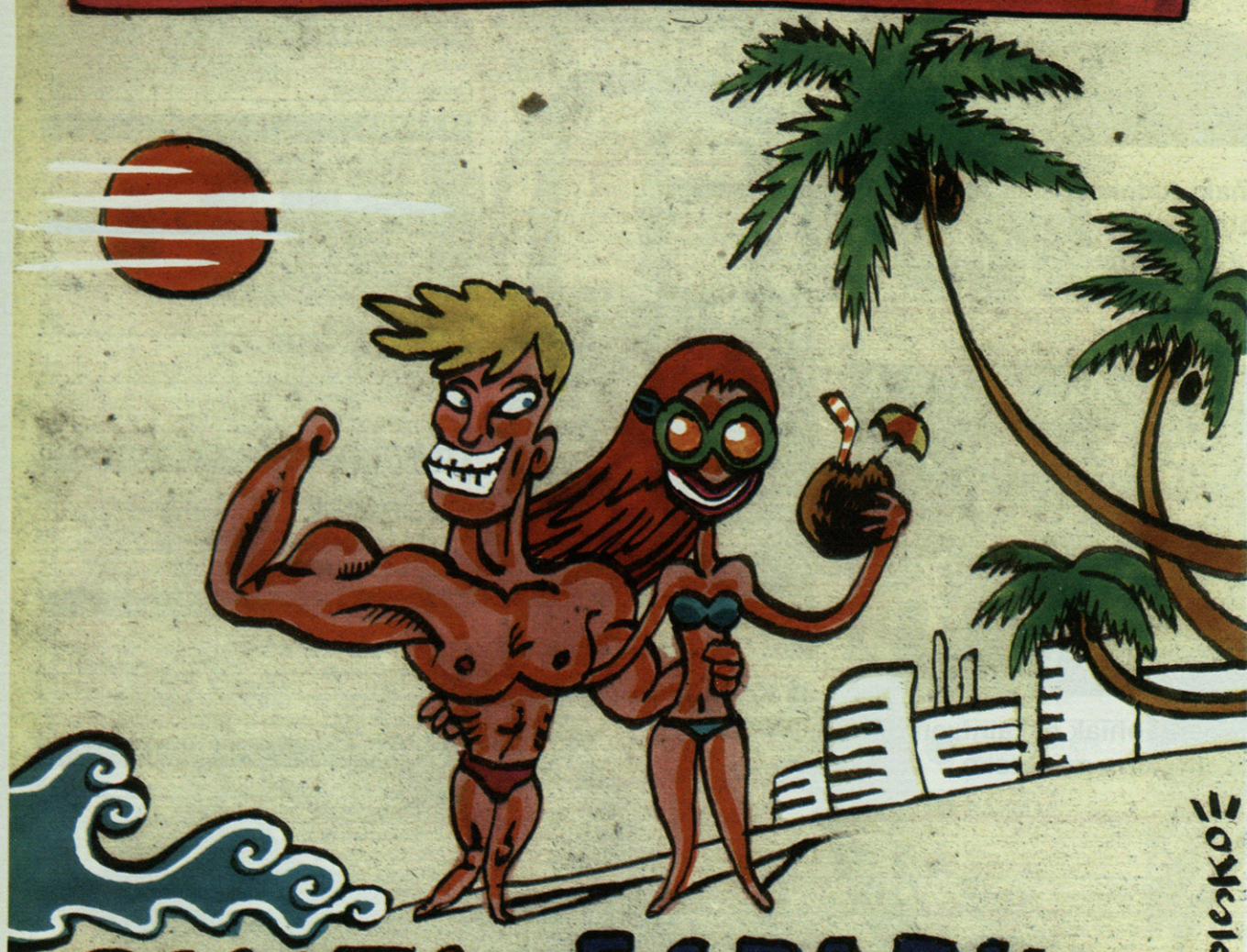
Angiturapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

KALIFORNIA

**BISITA ESTATU
BATUAK... HEIEK
ZUEK BISITATU BAINO
L E H E N ! ! !**

FAUXTINO • ARIENKOE

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
 Zuzendaria: Xabier Letona.
 Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
 Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
 Produkzioa: Berdaitz Goia.
 Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
 Sustapena: Kike Amonarriz.
 Argitalpenak: Bego Zuza.
 Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
 Bezeroen harrera: Olatz Korta.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
 Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.

64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

INTERNETEN:

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herria	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Schrank, Irlandako "Sunday Bussiness Post" egunkarian

-Kartelean: Petrolioia.

■ Dry Bones, Israelgo "Jerusalem Post" egunkarian

Dry Bones

-Irakeko eraso lehenbailehen gertatzen ez bada... ekonomiaz arduratu beharko dugu berriro...

Hiruko Txikia

ASTEAN BEHIN

Bai, astean behineko maiztasunez ikusten nuen argazkitxo eta guzti. Deia digitaleko iritzi sailean euskaldunen eguneroko tokitxoan. Eta ohiturari jarraituz, irakurri ere egiten nituen bere artikulua, bat bera ere apartatzeko gauza izan ez banaiz ere. Gaur hilak hamar ostegunez, ohi ez bezala lehen orrian ikusi dut iragarrita berea, eta ohartu naiz astean behineko Unai Elorriaga hori beraxe dela Espainiako Narratiba Sariaren irabazlea, igandero amateur erregional taldean jokatzeko ikusi eta Mundialetan urrezko domina irabazi izan balu bezalako sentazioa utzi didana. Dorpea ni,

artikulu egilean artistaren zantzurik ikusteko gauza izan ez naizena. Agian, bere artikulua erdaratuta eman izan bazizkidan, nik ere euskarazko originalei aurkitu ez diegan zerbait hori bilatzeko gai izango nintzen, neure buruari nion estimua gaztigatu gabe. Litekeena, ni euskal baino erdal irakurle bezala abilagoa izatea, trebatuagoa. Ez dakit. Dakidana da, nire gustuko idazleetan euskaldunak ere badaudela, beren idazlanetan, artikulua barne, nik ez dudana artista sena badutenak. Ez dira asko baina badira. Saririk gabeak ere ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

SINDIKATUAK
ETA GOBERNUAK

Egin diren mobilizazio eta grebaren ostean, Espainiako Gobernuak "dekretazoa"ri, lan erreformari, aldaketak egiteko azal dutako asmoak hainbat kontu ipintzen ditu mahai gainean. Bata, euskal langileria lan marko arrotz bati makurtu behar zaiola, espainola zein frantsesa, nahiz eta lan harreman marko euskalduna egokitu beharko litzatekeen. Bestea, gobernuak interes elektoralen menpe jokatzeko dutela eta atzo aldaezina zena iritzi azterketa baten ondoren teknikoki aldagarri bilakatu daitekeela; ez ordea bere filosofia. Hala, nahiz eta CCOO eta UGT sindikatuek beren presioaren ondorioz lortutako garaipentzat hartu, ez da guztiz horrela. Izan ere, gobernuak langileen eskubideak egunetik egunera gehiago murrizteko filosofiarekin jarraitzen du: gizarte prestazioak izozten ditu, malgutasun geografikoa eta laborala areagotzen du, prekarietatea sustatzen du. Azken finean, CCOO eta UGT sindikatuek, gobernu eta patronalekin izandako pakto eta trikimailuengatik hain kritikatuak izan direnek, langileen presio kontrolatuaren "garaipenak" eszenaratu beharra sentitzen dute, nahiz eta hainbestekoak ez izan. Gobernuak eta patronalek badakite hori eta hala izatea interesatzen zaie gainera, etxekotutako sindikatu batzuren laguntzaz euren filosofia progresiboki inposatzen jarraitzeko primeran baitaorkie.

◆ DANIEL UDALAITZ

IBARRETXEN PLANA ETA
KONTSULTAREN HIPOTESIAK

EZAGUTZEN ari da apurka eta eztabaida ugari sortu du jadanik Ibarretxe lehendakariaren planak. Esperantza, kezka, arbuiatze zorrotzak... denetarik dago balorazioetan. Zalantzen artean, besteak beste, ea nola demonstre egingo den prozesu bukaerako erreferenduma. Egoera horretara iritsi aurretik, dena den, bizpahiru urte pasa daitezke. 2003ko irailerako Eusko Jaurlaritzak bere proiektuaren zirriborro artikulatua gauzatu izan beharko du. Ondoren, zenbait hilabete beharko dira zirriborroa gizarte eragileen eskuetatik pasatu dadin eta zirriborroa Estatuarekin negoziatzeko; eman dezagun 2004ko udaberrirako gizarte eragileek beren ekarpenak eginak dituztela eta Estatuarekin negoziazio ahalegina egin dela, 2002ko urritik ikusita bederen inork ez baitu pentsatzen Estatu inongo negoziatziotan sartuko denik, ezta Jaurlaritzak berak ere. Erreferendumera eraman beharrekoa, beraz, Eusko Legebiltzarrak onartutakoa litzateke. Gaurko egunetik ikusita, dena den, posibleena litzateke Eusko Legebiltzarrak berak ere ez onartzea proposamena. Onartu hala ez, dena den, gerta liteke 2004ko udan Legebiltzarra desegitea eta udazken edo negurako EAEko autonomi hauteskunde aurreratuak deitzea. Legealdia agortuta 2005ean lirateke. Eta, Espainiako Gobernuak legezko erreferenduma egitea debekatu ondoren, zer eramango luke Ibarretxe lehendakariak EAJren -edo EAJ-EAren- hauteskunde programan? Atxikimendu askean oinarritutako itun proposamena. Horra hor Ibarretxeren proposamenarekin kontsulta ospetsua egiteko beste modu bat, eta hiruko gobernuaren baitan indar handia duena. Bitartean, gainera, datorren udaberrirako udal hauteskundeak izango dira eta 2004an Espainiako hauteskunde orokorrak. Horietan gertatutakoek ere izango dute eraginik aipatutako hipotesietan.

ENPRESARIEN IKA-MIKAK

HAUTSAK harrotu ditu Confedebaskeko Roman Knörrrek Ibarretxe lehendakariaren proposamenari emandako ezetzak. Confedebask barruan ere banaketa ei dago eta 300 enpresarik Juan Jose Ibarretxeren proposamenaren aldeko erantzuna prestatu ei du. Datoren egunotan ikusiko da emaitza. EAEko enpresarien indar oreka zein den ere ikusiko da. Une hau Knörr bere kargutik kentzeko ere bali dezakete zenbaitzuk.

■ Roman Knörr.

B A H E A

- Xabi Larralde Batasuneko Mahai Nazionaleko kidea: "Autodeterminazio eskubidea herriari dagokio. Eskubidea ez da zatika aplikatzen den zerbait".
- Joxe Elorrieta ELAko idazkari nagusiak Madrili erantzuteko balizko greba orokorrak "Egunkaria"n: "Gaur egungo baldintzetan, greba orokorraren karikatura bat egiteko arrisku handia dago. Greba orokorra erantzun orokorra da, herritar gehienak kalera ateratzen dituen, eta uste dugu hori ez litzatekeela gertatuko, baldintzarik ez dagoelako".

AB BURUJABETZA DEFINITZE XEDEAN AZAROKO BILTZARREAN

ABERTZALEEN Batasunak (AB) datorren azaroaren 16an burutuko du ohiko biltzar nagusia. ABren txosten nagusiak "Burujabetzaren definizioa" eztabaidatzea eta zehaztea helburu du, eta horretarako egungo errealitatea eta printzipio ideologikoak uztartzeko prozesua landu behar dela azpimarratzen du. Txosten berean, Iparraldeko alderdi honek ezker abertzalearen "birfundatze beharra" aipatzen du. Biltzarrean aurkezpenean, Jean-Noel Etcheberri eledunak Abertzaleen Batasunak Ibarretxeren proposamena "begi onez" ikusi duela adierazi zuen, baina ekimena Madrilekiko "konfrontazio politikoa" garatzeko aski ote den zalantzan jarri zuen.

UDALBILTZAREN ESKUBIDEEN KARTA

Udalbiltzaren Batzorde Eragilearen ustez, egungo esparru politikoa aldatzeko nazioarteko zuzenbidean oinarrituko den prozesua abiarazi behar da, modu horretan bakarrik berma baitaitezke Euskal Herrian gaur egun bermatzen ez diren eskubide indibidual eta kolektiboak. Udalbiltzako ezker abertzalearen aldetik lantzen ari den "Euskal Herriaren eskubideen agiria" izango da eskubide guztiak bermatzeko proiektuaren oinarri. Udalbiltzaren Batzorde Eragileak gizartearen aniztasunean oinarritutako prozesua abiarazteko asmoa agertu du eta arrakastatsua izan dadin, eragile politiko, ekonomiko eta sozial guztien konpromezua bilatuko du.

EAE-KO KUPOA ETA 2003KO AURREKONTUAK

EGOERA politiko gogorra eta korapilotsua bizi da eta horrek bere eragina izan ohi du urteroko sasoi honetan hasten diren aurrekontu eta diru negoziazioetan. Aurrekontuen aurkezpenera itxaron beharko da, baina ez dirudi Eusko Jaurlaritzak bere aurrekontuak erraz atera ditzakeenik. Berriz luzatuz gero, luzapena dagoen laugarren aldia litzateke. Gipuzkoa eta Bizkaiako Diputazioetan ere iaz PSEren onespenez onartu ziren aurrekontuak. Araban, PP eta PSE-EEK beren gehiengoarekin aterako dituzte aurrera aurrekontuak. Ikustekoa izango da, halaber, Jaurlaritzak bere kabuz iragarri dituen eskumenen inguruko neurriak hartzen baditu, kupoaren negoziazioa nola bilakatzen den.

■ Egoitz Gurrutxaga.

IZPIAK

Egoitz Gurrutxaga Basurton hildako etakide gazteari azkenean omenaldia egin zaiola iragarri du prentsara bidalitako ohar batek. Aurretik, Errenterian egin nahi izan ziren zenbait omenaldi saio bertan behera utzi zituen Ertzaintzak. Omenaldiaren lekua eta ordua ez ziren aipatzen, baina bai bertan ehunkaka pertsona izan zela.

Daniel Polou, Urruñako auzapez ohi eta UPMko Asanblea Nazionalako diputatuaren ustez, "Jean Pierre Rafarin lehen ministroak aurkeztu berri duen deszentralizazio egitasmo berriarekin, boterea hurbileko egiturei hurbilduko zaie eta hautetsiek lanabes egokiak izanen dituzte hemengo errealitateaz jabetzeko". Polou Hautetsien Biltzarreko lehendakaria da eta euskal departamenduaren aldekoa.

Eusko Alkartasunak, Gernikako Estatutua ez bete izana azken bi hamarkadetan euskal herritarrei egindako iruzur handienatzat jo du. Gernikako Estatutuaren aldeko indar batek Estatutuari buruz egindako balorazio gogorrenetakoa izan da. Alderdi abertzaleen artean, zabaldua dago Estatutua agortua dagoela egungo moldeetan, baina esan ere gero eta argiago esaten da.

• Pablo San Sebastian kazetaria "Estrella Digital"-en, Ibarretxeren proposamena Konstituzioaren gainetik jartzeak ekar dezakeen Gernikako Estatutuaren suspentsioaz: "Egoera politiko korapilotsuaz gain, honek 2004ko hauteskundeetan garaipen politiko tinkoa emango lieke Aznar eta PPri, eta bide batez, Aznar hautagai izateko aukera legoke eta boterean jarraituko luke. Beren borondatearen aurka bada ere, esan liteke EAJ eta Ibarretxe direla gaur egun Aznar eta PPren aliaturik onenak politika eta hauteskunde esparruan".

Gernikako gorpua

Aspaldion da gorpu Gernikako Estatutua. Euskal kimu berriak jaiotzekotan gehie-
nez fetu gisa nahi zituztenen kontra for-
zepsen bidez sortuta garai batean, hala
holako ahalmen auto-hazkorreko eta izaki
bizidun baten itxuraz jaio zedila lortu zen. Baina
akabo. Hilotz dugu. Gaur, hasiera-hasieratik fetu nahi
zutenek baizik ez dute defendatzen Estatutua. Eta
orain zer?

Zer egin daiteke, gaur egun, gorpu batekin? Hiru
jokamolde izan ditugu gure tankerako gizarteetan. Bat
gorpua desagerraraztean datza, errausketa dela medio edo mal-
bak haztera bidaliz lurpean; poesia eta erromantizismorako
biziki egokia, bertze mundua-
rekin sinistu ala ez, nolabaite-
ko biziraupena, betierekotasu-
na, segurtatzen diogulako
desagertutakoari: lau haizetara
barreiatzen baditugu errautsak,
mundu osora zabaldu nahi
ditugu hildakoarekiko gure
amodio edo gorroto bizipenak;
lurpean ustel dadin ehorzten
badugu, lore koloredunek edo
sasi zakarrek adieraziko dituz-
te luzerako gure maitasuna edo
herra. Bigarren jokamoldea,
zahar-zaharra ere bai, gorpua
momia bihurtzean datza: sines-
leen irtenbide bat, zendua beti-
ko iraunarazi eta erlijiosoki
gurtu nahi dutenena. Hiruga-
rrenak materialistago, prakti-
koago dirudi: gorpua organo-
ak, galdu aurretik, birziklatu
gura ditugu hautu honetan,
gorputz batek aukera gehiago
izan dezan bizitzeko edo bere
bizi-kalitatea duintzeko.

HIRU jokabide horietan lerrokatuta ikus ditzakegu
Hego Euskal Herriko eskaintza politikoak, Gernikako
gorpuaren aurrean. Ezker abertzale ortodoxoak argi
eta garbi ikusten du apustua: zendua desagerrarazi
nahi du, estatutuarekiko gorrotoa lau haizetara
barreiatuz edo sasitzan betikotuz; irtenbide erromanti-
ko eta epikoa, gerra loriatsu batean hildako etsaiak
ematen duen aukera ederra, garaileek mundu berri bat
aiseago eraikitzeko. Garbi dute, baita ere, PP eta

PSOEkoek beraiena: Gernikako gorpua betikotu nahi
dute momia gisa, bizitza berria sortzeko antzu eta ago-
rra, idolo baten aurrean bezala sinesleak debotki
makurrazazi eta belauniko mantentzearen baliagarria.
Hirugarrenik, ezker abertzale heterodoxoak, abertzale
progresistek eta bertze ezkertiarrek osaturiko indar
politikoen multzoa dugu, Gernikako gorpua zen-
bait organo probestu nahi lituzketena bertze auton-
omia bizidun sorrarazteko, dela subiranotasun bidean,
dela federalismoarenean abian jartzearen. Baina
zeren alde dago indar politikorik ahaltsuena, aukera
batera edo bertzera jotzeko
gakoa, EAJ alegia? Badirudi
hirugarrenaren alde egin nahi
duela apustua, Ibarretxeren
azkeneko eskaintza ikusita.

Bixente Serrano Izko
Irakaslea

***“Zeren alde dago indar
politikorik ahaltsuena, aukera
batera edo bertzera jotzeko
gakoa, EAJ alegia? Badirudi
hirugarrenaren alde egin nahi
duela apustua, Ibarretxeren
azkeneko eskaintza ikusita”***

ko probetxu gabe desagertzen uzteko. Kirofanoa erai-
ki ezinean, ahal duenari, den gutxienari ere, eutsi
nahiago dio: momia alegia.

Kontsolatze aldera, gauzak horrela egonda eta
ETArek itsukeria bortitza tartean, erromantikoen
heroitasuna, momia-zaleen maltzurkeria, puertorrico-
arren-edo zuhurtasuna eta bertzeen ezintasuna direla
kausa, euskaldunon lorpena, abagune honetan, histori-
koa izan daiteke: Gernikako gorpua Historiatik atera
eta momia eternal bihurtu daiteke, honen kultu antzua
PPk eta PSOEk, zuzen-zuzen -Nafarroan bezala- edo
EAJ aldare-lagun, kudeatuta ●

I Ñ A K I A L D E K O A

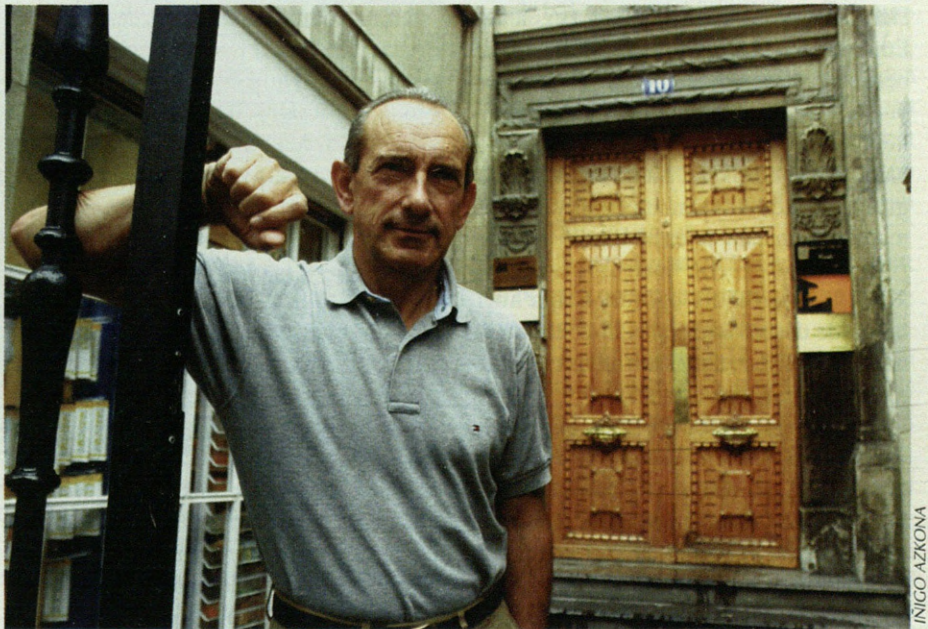
Bilboko Aralarreko egoitzan egin dugu elkarrizketa. Apurka badoaz egoitzak zabalduz, eta apurka badoaz alderdia eratuz. Aurkezpen kanpainekin jarraitzen dute herrietan eta lurralde zuzendaritzak ere aukeratu berri dituzte. Hauteskundeetarako ere prestatzen ari dira.

“HAUTESKUNTEETARA AURKEZTUKO GARA, MILITANTEEK NAHI BADUTE”

Ez da atzo goizekoa Iñaki Aldekoak ezker abertzalean egindako ibilbide politikoa. 1952an jada Eusko Gaztedin hasitakoa, 65etik-76rara ELAren jarraitu zuen. 77an ESBko sortzaileetakoa izan zen. 78an HBren sorreran parte hartu eta bertan aritu zen 92ra arte. Mahai Nazionaleko kide izan zen garai desberdinetan, Espainiako Kongresuko diputatua eta hamabi urtez foru parlamentaria. Zornotzan jaio zen baina Nafarroan bizi izan da bere azken 30 urteotan. Ingeniari kimikoa da eta lan kontuak medio 96an Txilera abiatu zen eta han izan zen lau urtez. Itzuleran, EHko Aralar korrontean ekin zion eta gero Aralarreko sortzaileetakoa izan da. Kartzelan ere izan da garai desberdinetan. Izaban du bizileku ofiziala, baina astean zehar, Algortarainoko tarte osoan aritzen da, atzera eta aurrera. Begirada eta berba zorrotzez, modu analitikoan erantzuten die mahai gainean utzitako galderi. Edozein soegilek baieztatuko lukeen legez, itxurari dagokionez behintzat, primeran daramatza bere 62 urteak. Adin horrekin, bere azken abentura politikoan dagoela aitortzen du.

■ **Ibarretxe lehendakariaren proposamenetik ekingo diogu. 1977an gaizki itxitako trantsizio bat amaitzeko aukerarik eskaintzen al du?**

Euskal Herriko ikuspegitik, ez dut gustuko trantsizioaz hitz egitea, eta gehiegizkoa iruditzen zait bigarren trantsizioaz hitz egitea. Hala ere, iruditzen zait gatazkaren aurrean irtenbide politiko bat bilatzeko ahalegin bat dela. Etorkizunari begira, borroka politikoa biolentziarik gabe garatzeko proposamen bat da. Ez da independentista, bistan

INIGO AZKONA

■ **“Batasuna legez kanporatzeko prozedurak areago zakartu du egoera politikoa. Ezker abertzaleak zilegitasun osoa berreskuratu du manifestazio eredu planteatzeko”.**

da, baina independentistek, federalistek eta autonomistek beren proiektuak garatzeko aukera eskainiko luke.

■ **Alde positibo gehiago?**

Demokratikoa da, hori da lehenengo azpimarratu behar dena. EAJ eta EAren

gabe. Gatazkaren amaiera izan liteke, edo behintzat gatazka amaiera bidera eraman dezake. Autodeterminazio eskubidea eta Euskal Herria historiko eta kulturala bere baitan hartzen ditu. Proposamen berritzailea eta ausarta da, etorkizuneko.

□ **“Etorkizunari begira, borroka politikoa biolentziarik gabe garatzeko proposamen bat da Ibarretxerena”**

posizio subiranozaleak eta Ezker Batua-ren federalismoa ondo uztartzen ditu. Horrez gain, oso ondo landua dago; ingeniariaritz politikoz hitz egin izan da proposamenaz hitz egitean eta. Oso erreakzio bortitza eragin du, baina edukiari heldu

■ **Lurraldetasunaren ahuldadea da, hain zuzen, Batasunaren aldetik azpimarratu dena.**

Ohikoagoak diren beste posizio subiranozaleek modu esentzialistan aztertu ohi dute lurraldetasunaren arazoa eta proposamen honek beste era batera heltzen dio. Euskal lurralde desberdinen arteko harremana, etorkizunean lurralde horiek atxikimendu librean oinarrituta nahi duten harreman mota eraikitzeko aukera

□ **“Autodeterminazio eskubidea eta Euskal Herria historiko eta kulturala bere baitan hartzen ditu. Proposamen berritzailea eta ausarta da, etorkizuneko”**

zabalik uzten du. Euskal abertzaleen artean Euskal Herria historikoa eta Euskal Herria politikoa nahasteko joera egon da. Etnikoki herri bat gara, germaniar herriek herri bat osatzen duten bezala. Baina osotasun hori osatzen duten herri desberdinek aukera politiko desberdinen aldeko hautua egin dezakete. Suitzako alemanak gustura daude Suitzan eta ez dirudi Alemaniaren egon nahi dutenik. Berdin austriarrak. Euskal Herria herri txikia da eta komeni zaio batuta egotea, baina hori herrialde desberdinek erabaki behar dute, herrialde horien sustrai historiko eta politikoa oso sakonak dira eta.

Proposamen modernoak da eta Europan modan dauden kontzeptuak jartzen ditu mahai gainean: atxikimendu librea, koosoberania... Baina gai horiek, halaber, sustrai sakonak dituzte historian, euskal instituzioetan soberaniaren banaketa orekatua -herriak eta erregea, adibidez- oso ondo zaindu den kontua baita. Azkenik, balorazio honetan ezin da atzean utzi ekimen politikoa hartzeko duen gaitasuna.

■ **Itzalik ikusten al diozu?**

Teknikoki konplexua da. Ingeniaritza eraikuntza politiko-instituzional bat da eta hori nola gauzatuko den pentsatzean sortzen dira zalantzak.

□ **“Batasunak badu oinarri sozial oso aberats, indartsu eta baliagarria, hor badaude imajinazioa eta giza baliabideak, eta nahi badu, inork ez du zapuzterik izango hauteskundeetara aurkeztea”**

■ **Sinesgarria ote den aldetik?**

Ez, sinesgarria da, horregatik jarri dira horren artea Espainia aldean. Ibarretxeren proposamenaren dagoena oso ondo ulertzen da Europan eta AEBetan, ados egon zaitezke ala ez, baina ulertzen den hizkuntza da. Proposamenaren bukaerako faseak, bestalde, badirudi ez duela irtenbiderik aurka dauden bi muturrak integratzea lortzen ez bada. Proposamenaren testuak legaltasunari heltzen dio guztiz, baina beti ere Konstituzioa bere osotasun zabalean hartuta, hau da, Konstituzioa gehi hau inguratzen duen legedi dena, baita nazioarte mailan Estatuak sinatuak dituen akordioak, Konstituzioaren gainetik direnak. Hala ere, proposamenaren bukaeran itzalak ikusten dira, ez baita garbi erreferendumarekin, kontsultekin, hauteskundeekin edo zerekin egin ahal izango den aurrera.

■ **Aralarrek, beraz, apustu sendoa egingo du proposamena bere sorreran aipatu den gisan gauza dadin.**

Oraingoz guk egin dezakegun bakarra balorazio lanarekin jarraitzea da. Bake planen bat atera dadin ahalegin paraleloren bat egin beharko litzateke, hor indar handiagoa jarri behar da. Argitu behar da, halaber, zein indar dauden alde, ezker abertzale soziologikoa alde ez badu ez baita aterako. Hor dago Ibarretxeren erronka handia. Alderdiak gaur egun arazoaren tapoi gisa funtzionatzen ari gara, eta erreferenduma izan daiteke tapoi hori gainditzeko modua, eta erreferenduma ez bada herri kontsulta... hori arriskutsua da deitzen duenarentzat, baina baita aldaketarako gaitasunik erakusten ez duten alderdietzat ere. Bestalde, kontsulta zuzena edo ez zuzena izan daiteke, azken hau, adibidez, legebiltzarra deseginez, hauteskundeak aurreratuz eta proposamena hauteskunde programan sartuz... Horrez gain, hau Ibarretxeren erronka pertsonala ere bada eta hala aitortu du. Iruditzen zait gero eta gehiago ari dela azaleratzen Ibarretxeren nortasuna, eta oso gizon tematia eta ‘burugogorra’ da.

■ **Batasunaren ilegalizazio prozesuak modu gordinen eragiten du proposamen honetan. Hipotesi desberdinak daude, zure ustez zer lortu nahi da Batasunaren ilegalizazioarekin?**

Batasunaren ilegalizazio prozesuaren hasiera kontu txiki batean dago nire ustez, baina Estatuarentzat esanguratsua dena:

Estatuak Batasunarekin duen hauteskunde zorra. Duela urtebete, helegite guztiak galdu ondoren, Estatuak jada 1.000 milioi pezeta (6 milioi euro) zor zizkion Batasunari, eta eman beste erremediorik ez zenez, pentsatu zuen ilegalizatuz gero ez ziola eman beharko, hori haientzat ETari dirua ematea litzatekeelako. Behin paretotasun hori eginda, Estatuak pentsatu zuen hobe zela formalki Batasunarik ez egotea, jakin bazekien hor zegoela, baina ez zen ikusiko eta gero ikusiko litzateke nola kudeatu sortutako egoera.

Horrez gain, Estatua konturatu zen epe laburrean ezker abertzale desberdin batekin egin zezakeela topo eta aldaketaren zantzu batzuk ikusten zituen (Aralar, 80.000 botoren galera...). Mundu horrek eboluzio normal bat izateko aukera saihezi nahi du. Ilegalizazio prozesuaren lehen kaltetua Batasuna bera da, bistan da, baina ondoren gu. Aralarri egundoko kaltea egin diote, guk Batasunarekin indarrak neurtu nahi ditugulako, baina egoera demokratiko batean. Batasuna guztiz lotzen badute eta begiak bendatu, gu ezin gara horrela lehiatu.

Jakina, Lizarra barruko indarren liska-

■ “Euskal lurraldeek, atxikimendu librean oinarrituta, nahi duten harreman mota eraikitzeko aukera zabalik uzten du Ibarretxeren planak”.

rra ere bilatzen dute, eta gainera, pentsatzen dute ezker abertzalean eragindako aldaketekin, esparru politiko-instituzionala ere alda dezaketela.

■ **Ilegalizazioaren aurka dauden indarrei, Batasunak galdetzen die ea zer egin behar duten Batasuna hauteskundeetara aurkeztu ahal izateko.**

Jo dezagun pixka bat atzera. HB borroka instituzionalerako jaio zen, 77ko abstentzioaren akatsaren ondorioz, eta orduan ezker abertzalea ere apurto zen. Horregatik sortu zen HB 78an, borroka instituzionalean parte hartzeko. Gaurko egunetara etorritik, 2000ko hauteskundeetan lehenbiziz abstentziora jo zuen EHk. Iazko maiatzeko hauteskunde autonomikoetan ere abstentziora jo zuen ia, eta ez bazuen hori egin izan zen bere baitan egoneza handia sumatu zuelako. Zergatik sortu zen, bada, Aralar hauteskundearen bezperetan? EH hautes-

kundeetara joango ez zela pentsatzen genuelako. Ez zen lortu EHk publikoki esatea Legebiltzarrerara joango zela eta han PP geldiaraziko zutela. Hori izan zen Aralarrek Batasunarentzat botoa ez eskatzearen arrazoia. Beraz, lehenengo kontua da Batasunak bere burua argitzea. Batasunak badu oinarri sozial oso

□ **“Nafarroan, inkesta batzuen arabera, posible da UPNk gehiengoa galtzea; gobernu boto bat ala biren menpe izango da”**

aberats, indartsu eta baliagarria, hor badaude imajinazioa eta giza baliabideak, eta nahi badu, inork ez du zapuzterik izango hauteskundeetara aurkezte.

■ **Zuk zalantzan jartzen duzuna da Batasunak hauteskundeetara aurkeztu nahi izatea.**

Bai, hori da. Berak bere burua argi-

tzen ez badu ezin gaitzake gainerako guztiak boikot batera eramane. Guk zera diogu ozen eta garbi: ez dugu inongo atzera pausorik emango, PP eta PSOEek herri honetan botere instituzional gehiago har dezaten. Ez dugu 77an bezala egingo, hauteskundeak baldin badaude, eta militanteek hala erabakitzen badute, Aralar aurkeztu egingo da.

■ **Oker ez banago barne eztabaida ere egon da aurkeztu ala ez horrekin.**

Ez da halakorik egon, denok izan dugu argi aurkeztu behar dugula. Beste kontu bat da nola aurkeztuko garen.

■ **Batasuna ez bada aurkeztzen eta zuek bai, pentsatzekoa da presio gogorra jasango duzuela.**

Bai, baina zoritxarrez guretzat egiten zaigun ‘presioa’ inoiz ez da gutxitu. Joan den ostiralean Altsasun aurkezpen bat egin genuen, ehun pertsona izan ziren bertan eta irteeran traidore deitzen zigun ohiko kartela zegoen.

■ **Eta hauteskunderi begira, bakarrik aurkezteko asmoa duzue, Batzarrerekin, Zutik, beste batzuk...**

PP eta PSOE ahalik eta instituzio kopuru handiena eskuratzen saiatuko dira eta, iazko maiatzean bezala, abertzale eta ez abertzaleen arteko oso kanpaina polarizatua izango da. Beraz, guda elektoral interesgarriak egon daitezke, esate baterako, Nafarroako Gobernutik UPN kanporatzeko aukera. “PSNrekin?” galde dezake norbaitek, eta egia da, ez da oso atsegingarria, baina hizkuntz politikan, gizarte, kultura eta ekologia gaietan oso gauza larriak gertatzen ari dira Nafarroan, eta bide horretatik, eta unean uneko akordioekin, agian lortzen dugu egoera berbideratzea.

■ **Horrek esan nahi du Nafarroan asko espero duzuela, beste-la kontuak...**

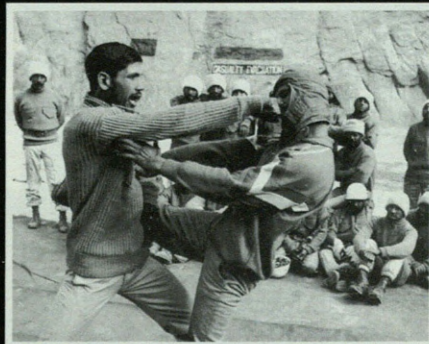
Bai, asko espero dugu. Nafarroan boto bat edo biren arabera egon daiteke gobernu osaketa. Inkesta batzuen arabera, posible litzateke UPNk gehiengoa galtzea.

Araban ere diputazioarekiko lehia gogorra izango da. Nazio mailako emergentzia egoera bat dago eta horri erantzun behar zaio. Gu oso gustura geunden suetenaren garaiko EHn. Gu gustura helduko ginateke Batasunarekin akordioetara ekimen bateratuak sortzeko. Hori, dena den, ez dago gure eskuetan ●

◆ **XABIER LETONA**

ARMADA PRIVATUAK

Gerra usainak munduko ekonomietan zorabioa eta beldurra zabaldu dituela? Ez enpresa guztietan. AEBetan badira zenbait "zerbitzu enpresa" berezi, 2001eko irailaren 11z geroztik beren etekinak eta akzioak ur aparra bezala igotzen ikusi dituztenak. Armadak gerra zatiak azpikontratatzeko dizkien konpainiak dira.

■ Desartuetan bezala oihanetan burutzen diren gerra modernoetan, armadak antolatu eta horiek teknologia, material eta ezagutzaz hornitzen lan handia dago. Mertzenario posmodernoentzako pagotxa.

JENERAL OHIAK ESKAINTZEN DIRA EDOZEIN GERRA ZAINTEKO

Estatu Batuetako egunkari prestijiosu batek argitaratu du, "Los Angeles Times"ek, eta pista garrantzizko bat ematen digu "gerra postmodernoak" hobeto ulertzeko. "Atzerriko armada 'adiskideak' formatzeko lanak gero eta gehiago enpresa pribatuei ematen dizkie Armada amerikarrak". Horrela esanda, "formatzea" hitzak gauza arinago bat dirudi; baina armada eta soldaduak "formatzea" zer den aspalditik dakigunez, gaiari "Los Angeles Times"ek berak beste garrantzia bat eman dio.

Horrela ezagutu dugu Estatu Batuen kanpo politikan esku hartzen duen fakto-

re berri bat. Ziurrenik, garrantzia handia duena.

US Armyk bere "txapel berde" eta gainerako eliteko soldaduak misio berezitarako dauzka gorderik. Eta Afganistan batean -denboran hurbileneko etsenplua jartzearen- lehen erasoan eta lurraldearen "bakeratzearen" ondoren indar militar afganoak entrenatu eta antolatzeko ordua iritsi denean, Armada amerikarrak lan hauetako asko enpresa pribatuei azpikontratatu dizkie.

Pentagonoko bozeramaile baten iritzia polita ere bildu du "Los Angeles Times"eko kronikagileak: "Enpresa horientzako, terrorismoaren kontrako

gerrak enplegu finkoa esan nahi du". Baina konfidantzazkoak beharko dute enpresa hauek, pentsa dezake terrorismoaren kontrako kanpaina mundial baten beharrez sinesten duenak... Ez kexa, horietako enpresaren bateko zuzendaritza taldea ikusten baduzu, jeneral eta koronel izarrek diz-diz egiten dutela berehala ohartuko zara.

GERRA HOTZA BUKATU ONDORENGOAK. Sobiet Batasuna pikutara joan ondoren, mertzenario konpainien bertsio modernoak diren korporazio hauek beharrezko tresna dira gaur Armada yankiarentzako. Gerra hotzaren

ondorengo desordenean, mila lekutan esku hartu behar baitute Estatu Batuek. Eta horrela, konpainia azpikontratatzailerik hauek aurkituko ditugu berdin Zaire, Somalia, Haiti, Bosnia-Herzegovina, Kosovo edo Kroaziako armadak antolatzen.

Esan beharrik ez dago enpresa hauen kotizazioak izugarri igo direla burtsan 2001eko Irailaren 11tik hona. Horra non behar zen inbertitu, eta ez teknologia berriak bezalako balore ahuletan!

Teorian, korporazio hauetako enplegatuek ez dute armak erabiltzeko baime-nik. Baina nork kontrolatuko ditu horrelako txikikeriak beren lana oraindik lurraldearen kontrola ere eskuratu ez duten armadei laguntzea baldin bada? Behin Sierra Leona edo Angolakoak

Industria militar pribatuak dira gerra modernoetako osagai berriena, eta batailetan gero eta eskuhartze handiagoa dute

bezalako armada batzuei laguntzera joanez gero, mendeabaitik "oihan" horietara joandakoen gaineko kontrolak ere oso arina izan beharko du.

Lehen tirabirak sortu dira halere konpainia horien eta zenbait politikari amerikarren artean, Estatu Batuen kanpo politika haiek zenbateraino errespetatzen duten beti oso argi ez omen dagoelako.

Enpresen erantzuna: erabat ados datozela AEBetako Armadak munduko armadei buruz uste duenarekin, armada profesioaletan dagoela etorkizuna alegia, eta beraiek mundu osoan zehar horiek formatzera dedikatzen direla.

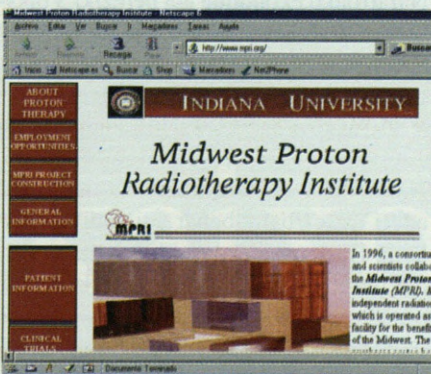
MILITARY PROFESSIONAL RESOURCES INC. 1988an sortu zen enpresa hau, MPRI, eta buruzagia ere ego-kia hautatu zuen: Carl Vuono jenerala lurreko armadako estatu goreneko buru izana da. Honek bere ondora bildu zituen, enpresako zuzendaritzara, beste zazpi jeneral ere. Egoitza nagusia Alexandrian daukate, Virginia estatuan, eta bertan izan direnek diotenez beste edozein bulego eraikuntzatik bereiztea kasik ezinezkoa da.

Enpleguak erakartzeko, izan daitekeen arrazoirik onena erabiltzen dute: Pentagonoak baino soldata hobeak. MPRIren jabea den L3 Communications-en akzioak bi halakotu egin ziren Irailaren 11 famatu haren eta aurtengo irailaren artean. Mota honetako beste enpresa bat den Science Applications International Corporation-eko bost kargu gorenek 2001ean 285.000 eta 1,8 milioi dolarren arteko soldadak jaso dituzte, eta gainera bakoitzak 1,5 milioi dolarreko akzio multzoa du. Sektore guztia doa berdinean, nonbait: Equitable Services Corporation delakoan egindako kalkuluen arabera, 1990ean 55,6 mila dolar fakturatu zuen sektore honek 202 mila dolar salduko du 2010ean.

Merkatuko bi enpresa handi aipatu ditugu, SAIC eta MPRI. Honek eskualde askotako armadak formatu ditu, horien artean Kroazia, Bosnia-Herzegovina, Mazedonia eta Kolonbiakoak. Bere web gunean sartuz horietako askoren berri aurkituko duzu.

Jakina, zenbait gerraz ditugun irudi-penak aldatzen dira "xehetasun" horiek ezagututa. Hala nola, zenbait adituk MPRIren eskua ikusi du 1995ean kroaziarrek serbiarrei Krajina kentzeko antolatu zuten ofentsibaren atzean. Gerra hark markatu zuen serbiarren ahulaldia, eta ondoren, 150.000 serbiarrek ihes egin behar izan zuten eskualdetik.

Konpainiako buruzagiek ukatu egingen dute hori horrela izan zenik ("hain denbora laburrean horrelako fruituak lortzeko magoak ez gara" esan dute) baina zenbait adituk horretan ikusi du Balkanetako gerran Estatu Batuek Kroaziaren alde nola esku hartu duten esplikazioa.

■ Military Professional Resources Inc. korporazioaren web gunea eta bere lehendakaria Carl Vuono jeneral erretiratua.

BEZERO FALTARIK EZ. Estatu Batuetako ekonomia eta kanpo politika aztertzen dituen Brooklings institutuaren baitan argitaratu du gai beraren inguruan bere azterketa P.W.Singer irakasle gazteak: "Gerlari Elkartzak: Industria Militar Pribatuaren igoera eta osagaiak". Singerrek hasieratik argitzen duenez, luxuzko mertzenario hauek bezero asko eta oso ugariak dituzte, Estatu Batuetako gobernutik hasi eta atzerrian interes handiak dituen edozein enpresa handitatik paseaz, bere lan humanitarioa egiteko babes militarra eskatzen duen Gobernuaren Kanpoko Erakundeetarako.

Singerrek argi esplikatzen du gerra modernoetarako konpainia horiek duten garrantzia: ezagutza dute, eta konozi-mentu hori da gerretan ere gaur egun arrakasta izateko osagirik inportanteena. Gerra eta operazioen taktikak, plangintza estrategikoa, analisi ahalmena inteligentzi zerbitzu txukunak edukitzea, tropen garraioa, azpiegitura eta logistika, asistentzia teknikoa... "Industria Militar Pribatuak dira gerra modernoan osagirik berriena, eta beren eskuhartzea gaurko batailetan gero eta garrantzikoagoa da".

Beste irakurketa sakonagoa ere badu Singerren ustez aldaketa honek: "Industria Militar Pribatuaren etengabeko hazkundeak, XXI. mendearen hasieran Weber-ek biolentziaren monopolioaz teorizatu zuena haustea dakar pixkanaka". Hori hala ote den argitzea, inguruan hain ugari ditugun adituei utziko diegu ●

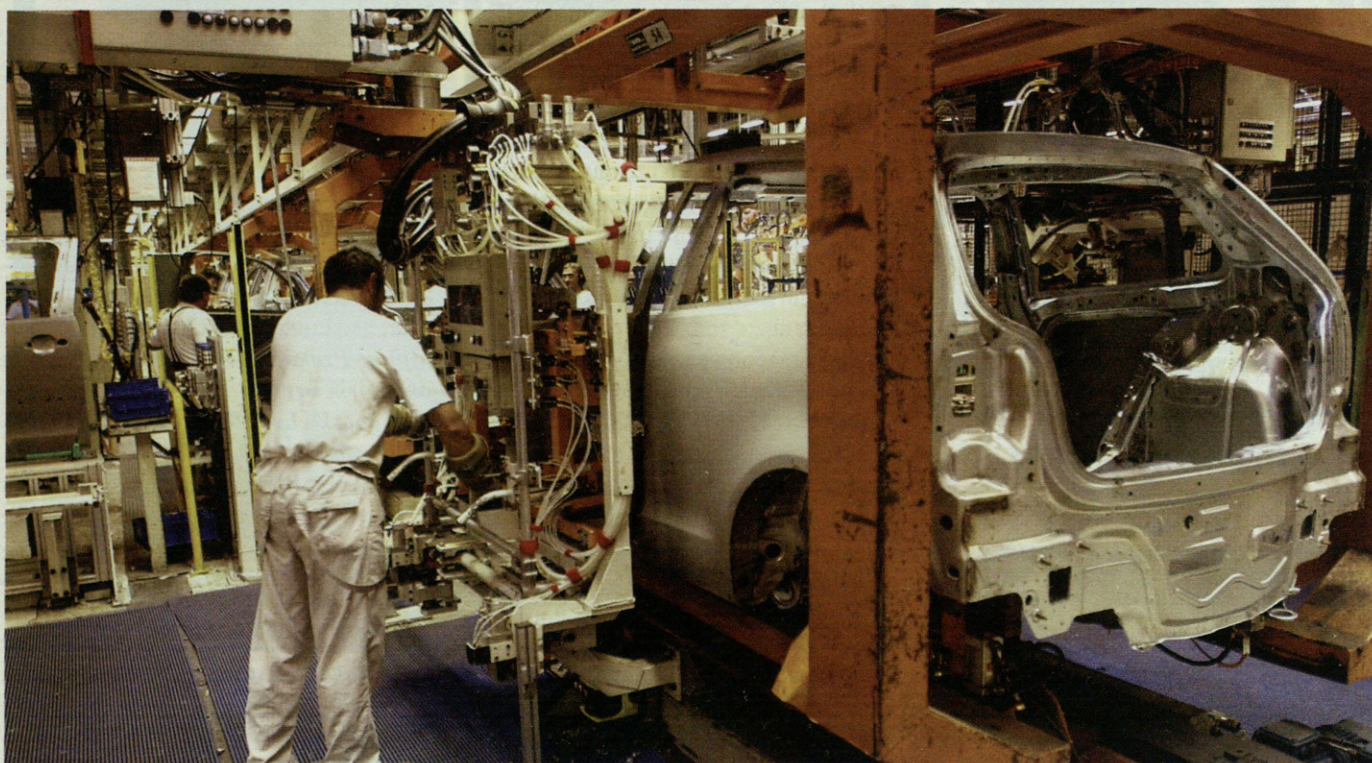
◆ PELLO ZUBIRIA

http://www.argia.com/nethurbil/helbidean_gai_honi_buruzko_lotura_gehiago_aurkituko_duzu.

Volkswagen multinazional alemanak (VW) Nafarroako 500 langile kaleratzeko erabakia hartu du antzina ez dela, eta, murrizte hori dela kausa, lurralde horretako hainbat enpresa laguntzailek ere kinka larrian ikusiko du bere burua.

NAFARROAKO MOTORRA MULTINAZIONALEN ESKU

ARGAZKI PRESS

■ 5.800 langile ari dira beharreen Landabeneko Volkswagen enpresan.

Volkswagen multinazional alemanak (VW) Nafarroako Landaben poligonoan daukan enpresako 500 langileren kontratua eteteko espedienteak aurkeztuko duela iragarri ondoren, estu eta larri agertu dira Nafarroako sektore sozial, ekonomiko, sindikal eta politikoko agente guztiak. Batetik, Landabeneko lanpostuen murrizteak lurralde horretako hainbat enpresa hornitzailetako lanpostuen galteza ere ekarriko duelako (bider lau edo bost izan daiteke emaitza); bestetik, berriz, Nafarroako politika industrialaren egitura bera agerian utzi duelako, zein erabakitze zentroak Nafarroatik oso urrun dauzkaten enpresa multinazional-

tan oinarriturik baitago. Automobilgintzako sektorean oinarritzen da batez ere Nafarroako ekonomia eta bereziki Volkswagen multinazional alemanean.

Nafarroan, 130 multinazionaletik gora daude gaur egun, eta oraingoan Volkswagen enpresak egin duena beste edozeinek egin dezake bihar edo etzi. Nafarroako ekonomia, bada, arras ahul ageri da, ez baita behar adina dibertsifikatu. Horrenbestez, multinazionalen erabakien mende dago beti, zeinek, jakina denez, nahiz eta dena delako garaian inbertsioak egin, bizkor alde egiten baitute beste edozein lekutara produkzio merkeagoen bila.

Kontuak horrela, Nafarroako hainbat

buru politikok mendekotasunezko egoera hori salatzeak hitz egin dute berriz ere. Beren iritziz, Nafarroako ekonomiak ibilgailuen industriaren morrontza handiegia dauka, batik bat sektoreko VW enpresa nagusiarena, baina baita beste hainbat multinazionalena ere. Ildo berean, sektorea dibertsifikatzeko neurriak lehenbailehen hartzeko eskatu du, halaber, hainbat instantzia sozial eta politikok. Martin Urbizu parlamentari abertzaleak, adibidez, honako adierazpen hauek egin ditu: "Subentzio banatze soilean funtsatzen da Nafarroako exekutiboaren politika industrial. Bistan denez, politika horrek ez du balio gure ekonomia eta sektore industrial indartzeko. Aitzitik, erabakitze

zentroak Nafarroatik kanpo dauzkaten interesen onerako bakarrik denez gero, gure ekonomia noiznahi dardarka jartze-ko eta ehunka familia nafar noraezean uzteko soilik balio du".

IBILGAILUEN INDUSTRIAREN ETA VOLKSWAGENEN MENPE.

Egungo egunean, lau pilare nagusi hauek dira Nafarroako ekonomiaren zimendu: ibilgailuen industria, vendinga (txanpon bidezko salmenta makinak), berritzeko energiak eta laborantzako elikagaien industria. Nolanahi ere, automobilen industria gailentzen zaie arras nabarmen beste sektore horiei, edo horrela ondorioztatzen da behintzat Nafarroako Merkataritzako eta Industriako Ganberak eman dituen datuetatik.

Zifrek erakusten dutenez, automobilgintzak hartzen du Nafarroako produkzio industrialaren %33, eta kantitate horrek Barneko Produktu Gordinaren %10 egiten du. Nafarroan, 80 enpresa ari dira betebetan sektore horretan, eta 12.000 lagun enplegatzen dituzte denen artean. Horrez gainera, 233 enpresa ageri dira produkzioaren parte bat sektore horretara bideratzen dutenen zerrendan, eta guztira 10.000 lanpostu osatzen dituzte. Nafarroako automobilgintzaren sektorean, bada, zuzenean edo zeharka, 22.000 lagun enplegatzen dira. Sektore hori, bestalde, multinazionalakiko dependentsia handiak

ezaugarritzen du: automobilgintzako hogeienpresek daukate erabakitze zentroa Nafarroatik kanpo. Dimentsioz, jakina, Volkswagen multinazional alemana da horietan guztietan garrantzitsuena, handiena baita. Datuen argitan, esan daiteke,

bada, sektore horren krisiak Nafarroako familia gehienei erasan dakiekeela, zuzenean edo zeharka.

Esportazioa da oraingo Nafarroako ekonomian automobilaren industriak zer pisu duen neurtzeko beste faktore ardurako bat. Alde horretatik, sektore horrexek hartzen du lurraldeko esportazioen %50,

Automobilaren eta haren osagarrien industriako hogeienpresa ageri dira gehien saltzen duten 50 enpresa nafarren zerrendan

eta, automobilgintzako kanpoko salmenta horietan, nola ez, Nafarroako multinazional alemana gailurtzen da: enpresa horrek esportatzen du sektoreko %60. Hurrengo orriko taulan ikusten den moduan, automobilaren eta haren osagarrien industriako zazpi enpresa ageri dira gehien saltzen duten 25 enpresa nafarren zerrendan. Zerrendako 50 enpresa nagusietatik 20

euroko salmenta egin zuen, 5.759 enplegatu baliatuta. Urte horretan, BSH Elettrodomestici eta Cementos Portland enpresak izan ziren ranking bereko bigarrena eta hirugarrena. BSH enpresak 980 milioi euroko salmenta egin zuen, 4.447 enplegaturekin; Cementos Portlandek, berriz, 660 milioi eurokoa, 2.630 enplegaturekin.

Salmentetan gailendu ziren Nafarroako 50 enpresa horien zerrendari gagozkiola, badira, halaber, automobilaren eta haren osagarrien industriako beste batzuk, hamabi hain zuzen.

Datu horiek ikusirik, Nafarroako Merkataritzako Ganbera ongi jabetu da Nafarroako ekonomia zenbateraino den automobilgintzako sektorearen morroi, baita errealitate horrek izan ditzakeen ondorioez ere. Horregatik, ekonomia gero eta globalizatuago honetan enpresek konkurritzeko gaitasuna izan dezaten, ezinbesteko jo du beste formula batzuk aurkitzeko beharra.

NEGOZIAZIOAK. Arduradunen arabera, VW enpresak aurreikusi baino gutxiago produzituko du 2003. urtean, eta horregatik sortu zaie Landabeneko 500 langile kaleratzeko beharra. Beren ustez,

Polo modeloko 244.000 unitate egingo dituzte datorren urtean, hau da, lehenbizi kalkulatu baino 13.000 gutxiago. Bestalde, kaleratzeko neurriekin

Multinazional alemanaren iritziz, enpresako krisia estrukturala da, eta, diotenez, egoera egunez egun bihurritu zaie iazko irailaz geroztik

dira automobilaren sektorekoak. 2000ko datu ofizialak dira, baina oraingoan oso antzekoak. Nafarroako VW azaltzen da ranking horren goien-goienean, eta besteak oso atzean dituela azaltzen da gainera. Zifra zehatzetan, 2.294,68 milioi

batera, abenduaren 31 baino lehen enpresa bost egunez ixtekoa ere proposatu dute (hasieran iragarri baino bi egun gehiago). Multinazional alemanaren iritziz, VW enpresako krisia ez da koiunturazkoa, estrukturala baizik, eta, diotenez, egoera

www.kaixo.com

NAFARROAKO 25 ENPRESA HANDIENAK SALMENTARI DAGOKIONEZ 2000 URTEAN

POSTUA	ENPRESA	SEKTOREA	SALMENTAK (eurotan)	LANGILEAK
1	Volkswagen Nafarroa	Automobilgintza	2294,68	5.759
2	BSH Electrodomésticos (taldea)	Etetresna elektrikoak	980,09	4.447
3	Cementos Portland (taldea)	Zementua	660,59	2.630
4	Aceralia Transformados	Burdgingintza	547,25	1.996
5	TRW Automotive España	Automobilgintzako laguntzailea	416,81	1.483
6	Viscof-n (taldea)	Plastikoak	398,92	3.740
7	Gamesa Eolkoa (taldea)	Makineria	392,33	985
8	Delphi-Packard España	Automobilgintzako laguntzailea	326,40	3.120
9	AN Soc. Coop.	Pentsuak	210,44	145
10	Iparlat	Esnekiak	180,30	519
11	Grupo Koxka (taldea)	Aire girotzea	147,85	880
12	Azkoyen (taldea)	Vendinga	143,44	981
13	AP Amortiguadores	Automobilgintzako laguntzailea	138,83	738
14	SAS Autosystemtechnik	Automobilgintzako laguntzailea	131,81	232
15	Nissan Forklift España	Talde ondasunak	113,59	275
16	Dana Automoción	Automobilgintzako laguntzailea	102,79	619
17	Arvin Exhaust	Automobilgintzako laguntzailea	98,19	317
18	Koxka C E	Aire girotzea	98,05	493
19	Giraud Ibérica (taldea)	Lurreko garraioa	85,06	495
20	Papelera Navarra	Papera	84,08	381
21	Uve	Hegazti produktuak	83,88	248
22	Ultracongelados Virto	Izoztuak	83,54	240
23	Transportes Olloquiegui (taldea)	Lurreko garraioa	82,94	405
24	Energía Hidro. de Navarra	Elektrikoak	82,69	119
25	Giraud Ibérica	Lurreko garraioa	81,18	395

egunez egun bihurritu zaie iazko irailaz geroztik.

Nafarroako Administrazioako ardura-dunak hasi dira egoeraz kezkatzen eta beren baliabide politikoak erabiltzen, Landabeneko enpresako aterabidea ahalik eta samurrena gerta dadin. Sindikatuak, berriz, beldur dira adierazpen horiek guztiak ez ote diren xantaia egiteko filosofiaren ondorio, hau da, kontu guztia ez ote den izango, besteak beste, malgutasuna eta mobilitatea ezartzeko, eta langileek ezagutuak dituzten beste hainbat eskubide murrizteko.

BESTE ZUTABEAK. Goian adierazi bezala, automobilaren industria da Nafarroako ekonomiaren pilare nagusia, eta beste hiru zutabe hauek osatzen dute gortza: vendingak, energiak eta elikagaiek. Bestalde, gutxi edo asko, baina sektore horietan ere hartzen dute esku multinazionalak. Espainiako Estatuan dauden saltzeko makina automaten 10etik 9 Nafarroan fabrikatuak dira. Azkoyen, Jofemar eta GM Vending enpresek ia 1.300 lagun enplegatzen dituzte eta 180 milioi euro baino gehiago fakturatzen. Azkoyen da hiruetan inportanteena: 1945ean jaio zen, gaur egun burtsan kotizatzen du, 981 lagun enplegatzen ditu eta 140 milioi eurotik gora fakturatu zituen 2000. urtean. Urte

berean, Jofemar enpresak 32.000 makina egin zituen eta 30 milioi euro fakturatu; GM Vending enpresak, berriz, 10.000 makina egin ditu urtean, eta ia 13 milioi euro fakturatu zituen 2000.ean.

Energiaren sektorean, eta bereziki berritzeko energien arloan, apustu handia egin dute Nafarroako administrazioak eta instituzioek. Bakarren bat izatekotan, Energías Hidroeléctricas de Navarra (EHN) enpresa da ekinaldi horren adierazgarri, zeinek 126 milioi eurotik gora fakturatu baitzuen 2000. urtean. Europako

direktiba baten arabera, Europako Batasuneko herrialdeek %12ko kuota izan behar dute 2010. urterako, berri daitezkeen energietan, eta EHN enpresa konpromiso hori betetzeko prest dago. Alde horretatik, energia eolikoaren eremuan adibidez, egungo egunean Nafarroako parke eolikoa da Europako inportanteena. Berritzeko energien esparruan, zentral hidroelektriko txikiak eta biomasazko eta eguzkiaren bidez energia sortzeko lantegiak ere ugaltzen dira Nafarroan.

Azkenik, laborantzako elikagaien sektorea da Nafarroako ekonomiaren beste oinarrietako bat: Barneko Produktu Gordinaren %4,1 hartzen du Euskal Herriko lurralde horretan. Esportazioari dagokionez, sektore horretako enpresa askok saltzen dituzte beren produktuak munduan barrena. Bestalde, teknologia berriei esker batik bat, garatuz eta haziz doan sektorea da. Duela bi urteko (2000ko) fakturazioari gagozkiola, ondoko enpresa hauek ageri dira gailurrean: AN pentsuen kooperatiba, Iparlat esneki enpresa, UVE hegaztien produktuak, Ultracongelados Virto, Alimentos Congelados, ogia eta gozogintzako Panasa Taldea, edarien esparruko Barón de Ley eta Espainiako Bonduelle produktu izoztuen enpresa.

◆ DANIEL UDALAITZ

■ Sindikatuek eta langileek mobilizazioei ekin diete.

ARGAZKI PRESS

Lasarte-Oria, Hernani, Andoain, Bergara eta Arrasate herriak oinarri hartuta, euskararen erabileran eragiten duten euskal hizkuntza komunitatearen gizarte baldintzak identifikatzea, bakoitzaren garrantzia zehaztea eta neurtzea helburu duen ikerketa egin dute Ibon Usarralde eta Iñaki Martinez de Luna soziolinguistek. Baita horri buruz ARGIA n idatzi ere.

GIPUZKOAKO BOST HERRIREN IKERKETA KONPARATZAILEA

Ezinezkoa da, lerro gutxi batzuetan eta ahalik modu ulergarrienean hilabetetako lan trinkoa laburbiltzea. Hala ere, gehiegi sakondu gabe, Gipuzkoako bost herritan euskal komunitateen bizindarrak egin dugun ikerketaren inguruko zertzelada nagusiak plazaratzen saiatuko gara, interesa duenari gurekin harremanetan jartzeko aukera emanaz.

Ikerketa denboran zehar, 2000. urteko azaroa eta 2002. urteko apirila artean burutu da. Espazioari dagokionez, Gipuzkoako bost herritan gauzatu da: Andoain, Arrasate, Bergara, Hernani eta Lasarte-Orian.

Ikerketaren helburua honakoa zen: euskararen erabileran eragiten duten euskal hizkuntza komunitatearen gizarte-baldintzak identifikatzea, bakoitzaren garrantzia zehaztea eta neurtzea, errealitate soziolinguistiko ezberdina duten bost herriren artean konparagarri bihurtuz. Helburua, bistan da, ez da nolanahikoa.

Euskararen nahiz euskal hizkuntza komunitatearen normalizazioaren mesedetan ordea, egoera soziolinguistikoaren azterketa orokor bat ahalbidetzen duten ereduak behar ditugu: egoera zer-nolakoa den argitzeaz gain, errealitatearen indargune, ahulezi, aukera eta mehatxuak identifikatu behar zituen ikerketak. Errealitate soziolinguistikoa, eredu teoriko orokor eta ulergarri batean txertatu beharra dago.

Ikerketaren gauzapeanari dagokionez, labur, ideia batzuk:

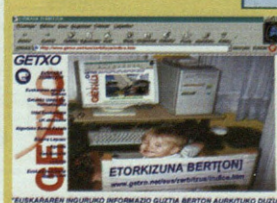
✓ Bat. Ikerketaren euskarri eta oinarri teorikoa bizindar etnolinguistikoa kontzeptua da.

✓ Bi. Bizindarra, euskal hizkuntza komunitatea edo euskararen gorputzaren osasuna bezala uler dezakegu.

■ Arrasateko, Hernaniko, Andoaingo, Bergarako eta Lasarte-Oriako euskal hizkuntza komunitateak aztertu dituzte artikuluen egileek.

Euskara sailaren babeslea:

www.getxo.net
Etorkizuna bertan

"Euskararen inguruko informazioa
berton aurkituko duzu"

du. Emaizak beraz, euskal hizkuntza komunitateak lor zitzakeen puntu kopuru maximoarekiko lorturiko puntu kopuruak suposatzen duen portzentajea bezala ulertu behar dira.

BERGARAKOA KOMUNITATE OSASUNTSUENA. Ikerketaren emaitzak plazaratu aurretik gogoratu, emaitza horiek adierazle zehatz batzuk kontutan hartuta lortuak izan direla eta beraz, emaitzak kontutan harturiko adierazle multzo horren arabera ulertu behar direla. Behean ageri diren bi grafikoren bidez laburtuko ditugu emaitzak. Batetik, euskal hizkuntza komunitaterik osasuntsuena Bergaran aurki dezakegu, ondoren datoz, Arrasate, Hernani, Andoain eta Lasarte-Oriakoak. Bestetik, Euskararen erabilera mailarik altuena ere Bergaran

■ Bost herrietatik Lasarte-Oriakoa da euskal hizkuntza komunitaterik ahulena.

✓ Hiru. Bizindar objektibo eta subjektiboaren artean ezberdindu dezakegu. Bizindar objektiboak euskal hizkuntza komunitatearen barne nahiz ingurune osagaien egoera objektiboaren berri ematen digu. Bizindar subjektiboak aldiz, euskal hizkuntza komunitateko kideek osagai horien egoera objektiboari buruz burutzen duten irakurketa subjektiboaren berri ematen digu.

✓ Lau. Bizindar objektiboaren baitan hiru dimentsio ditugu, honako galdera hauek erantzuteko:

- Dimentsio demografikoa: zenbat eta nolakoak dira euskal hizkuntza komunitateko kideak?

- Kontrol eta sostengu instituzionalaren dimentsioa: zenbatekoa da euskal hizkuntza komunitateko kideek herriko erakundeetako hizkuntza portaera kontrolatzeko duten gaitasuna? Zenbatekoa da euskarak eta euskal hizkuntza komunitateak erakunde horietatik jasotzen duten sostengua?

- Eraikitako estatusaren dimentsioa: zenbatekoa da euskarak eta euskal hizkuntza komunitateak duten prestigioa, estatusa?

✓ Bost. Egoera subjektiboaren berri izanez, euskal hizkuntza komunitateko kideek euren hizkuntza nahiz komunitatearen egoera objektiboari buruz burutzen duten irakurketa subjektiboaren berri izan nahi dugu.

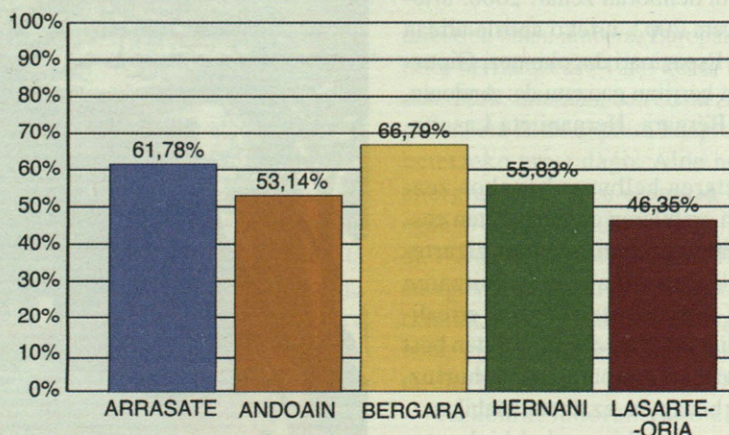
✓ Sei. Laburtzeko, bizindarraz edo osasunaz jabetzeko adierazle multzo bat definitu genuen, adierazle bakoitzaren garrantzia zehaztu eta hauek neurtzeari ekin genion.

✓ Zazpi. Egoera ezin osasuntsuagoa

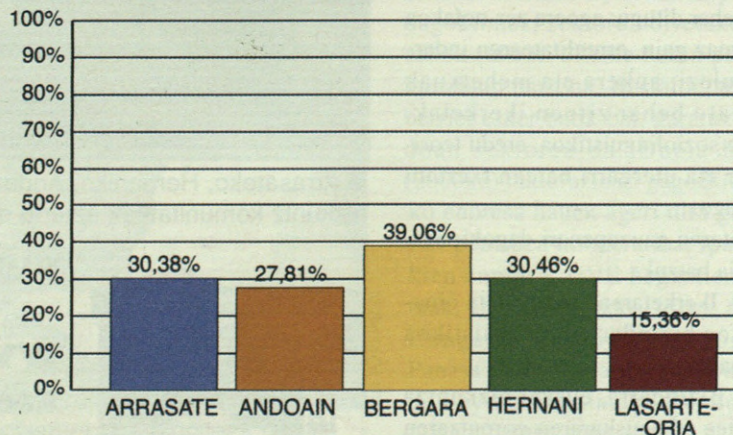
duen euskal hizkuntza komunitateak puntu kopuru maximo bat lortzeko aukera

IKERKETAREN EMAITZAK

BIZINDARRA

EUSKARAREN ERABILERA

aurki dezakegu, ondoren datoz Hernani eta Arrasate, pare-parean, Andoain eta Lasarte-Oria.

Ikerketaren egileok, gustura gaude ikerketaren garapen nahiz emaitzekin: orain arte eman duena mardula bada, eman dezakeena askoz mardulagoa dela pentsatzen dugu. Eredua findu, leundu, aberastu eta osatu beharra dago, horretarako aukera ematen du behintzat.

Euskararen nahiz euskal hizkuntza komunitatearen normalizazioaren mesedetan, ikerketan erabilitako eredu teoriko nahiz metodologiak potentzialitate izugarria dute eta errealitate soziolinguistikoa- ren ezagutza nahiz berau iraultzeko esku-hartze ekimenen definizio nahiz ebaluazioan lagun dezake.

Lerro hauen bidez, ikerketaren inguruko azaleko azalpen bat ematea izan dugu helburu. Aitzinean aipatu bezala, interesa duenak gurekin harremanetan jarri besterik ez du. Gustu handiz azalduko dizkiogu ikerketaren eredu teorikoak,

□ Egoera zer-nolakoa den argitzeaz gain, errealitatearen indargune, ahulezi, aukera eta mehatxuak identifikatu behar zituen ikerketak

metodologia, adierazle multzoak, datu baseak...

Ikerketa honekin hasi dugun ibilbidean aurrera jarraitzeko asmoa dugu guk, oraingoz ibilbideak hurrengo urratsak zehaztuak dituelarik: bizindarraren edo osasunaren adierazle eta osagai gehiagoren identifikazio, haztapen eta neurketa.

Ez genuke amaitu nahi orde, ikerketaren garapenean berebiziko garrantzia izan duten luxuzko lanak batzuen laguntza eskertu gabe. Mila esker, Nekane Goikoetxea, Jose Felix Diaz de Tuesta, Estepan Plazaola, Malores Etxeberria eta Iñaki Arruti. Mila esker baita ere, ikerketa informazioz asetu duten datu emale guztioi ●

◆ **IBON USARRALDE**
(ibon.usarralde@terra.es)

◆ **IÑAKI MARTINEZ DE LUNA**
(imlpaisi@euskalnet.net)

Arturoren kaiera

KAFE ANTZOKIA DURANGON

Durangoko Berbaro elkarteak datorren urteko amaieran Kafe Antzokia zabalduko duela iragarri du. Berau Euskal liburu eta disko azokaren egoitza berriarekin bat zabalduko da. Erakustazoka Ibaizabal poligonoan kokatuko da eta Kafe Antzokia Hiltegi Zaharrean eta haren ondoan egingo den eraikin berrian. Jantoki eta tabernaz gain, kultur ekitaldiak egiteko azpiegitura izango du. Azken hau burutzeko milioi bat euro bildu beharko ditu Berbarok.

EUSKARAREN KONTSEILUA OSATUTA

Euskararen dekretu berriari oniritzia emateko Euskararen Kontseilua osatzea beharrezkoa zen. Dagoeneko hautatu ditu UPNko gobernuak berari dagozkion 7 kideak eta horrek kritika ugari sortu ditu talde eta eragile euskaltzaleen artean; izan ere, hautatutako kideek euskararekiko duten harremana zalantzarazkoa da eta dekretuak euskararen alorrean ospe onartuko pertsonak behar dutela izan dio.

EUSKALTEGIAK BIDERAGARRI BIHURTZEKO

Azken urteetan euskaltegiak matrikulak dezentetik jaitsi dira: iaz 38.000 izan ziren eta aurretik 40.000tik gora izaten ziren. Bestalde, Eusko Jaurlaritzak ezin izan du aurtengo aurrekontua onartu eta horrek diru estuasunak ekarri ditu. Hori guztiagatik Eusko Jaurlaritzak helduen euskalduntze eta alfabetatzearen bideragarritasun plana egingo du. Ikei enpresa arduratuko da lan horretaz, urte amaierarako egoeraren diagnostia egingo du eta plangintza otsailean. Iaz 121 zentro zeuden, euskaltegi publikoak, homologatuak eta libreak batuta, bost urte lehenago baino 30 gutxiago.

TOPAGUNEAREN EGOITZA BERRIA

Topaguneak, Euskara Elkarteen Federazioak alegia, egoitza berria du. Abadiñoko Udalak eskainitako bulegoak utzi ditu eta berrietara joan da. Topaguneak 5. urteurrena betetzen du aurten eta berau ospatzeko ekitaldi ugari egingo dituela jakinarazi du.

MONIKA DEL VALLE

Urrea

■ “Windowserako Funtzioak” matematika programa euskaratu du Iruñeko Iturrama Institutuko matematika departamenduak. DBHko bigarren zikloko eta batxilergoko ikasleen laguntza programa da Gironako Jordi Lagares irakasleak eginikoa eta www.totipm.com helbidetik jaitsi daiteke doan.

■ Baionako jaietan ateratako argazkia bidali digu harpidedun batek. Hiritarrentzako informazio seinale bat agertzen da bertan. Beste askotan bezala, Iparraldean euskaldunekiko errespeturik ez dela argi dago; izan ere, informazioa gaztelaniaz, frantsesez eta ingelesez bakarrik idatzia dago.

Ikatza

Ikasi, ez da ikasgelan soilik egiten. Mendi ibilaldiek, museoetarako bisitek, aste bateko egonaldiek... ikasleei edukiak barneratzeko, irakasleekiko harremanak estutzeko eta beste mila kontuetarako balio die. Irakasleen iritzia eta baliabide pedagogiko hauen berri duzue orriotan.

LIBURURIK GABEKO KLASEAK

Hilabete baino gehiago da udako oporraldia amaitu dela eta lehenago edo geroago bakoitzak betiko abiada hartu du. Helduak lanera, gazteak unibertsitatera eta txikienak eskolara bueltatzeko ordua da, azkar baino azkarrago igarotzen den urteko sasoirik goxoenari agur esanez. Egunerokotasunera bueltatzea denoi kostatzen bazaigu ere, agian etxeko txikienak dira aldaketa gehien nabaritzen dutenak, hiru hilabetez jolaskide izan dituzten mendi, parke, hondartza eta itsasoa, ikastolako aulki, arbel, irakasle eta liburuen-gatik aldatzea oso gogorra egiten baita. Baina beharbada, gaur egungo ume eta gaztetxoei ez zaie ikasturte hasiera hain zorrotza egingo, ikasturtean zehar oso sarri bisitatuko baitituzte parke eta mendi-maiteak. Izan ere, ikastola ororen hezkuntza programek klasetik kanpo burutzen diren ekintza anitz biltzen dute. Mendi irteerak, museoetara bisitaldiak, eskiatzera joateko txangoak... Hamaika dira ikasleek gelatik kanpo jolastuz ikasten dituzten gaiak.

Guk ikasgelatik at egiten diren aktibitate horien guztien filosofia eta helburua zein den jakin nahi izan dugu eta horretarako bi solaskide izan ditugu: Donostiako Axular Lizeoa Ikastolako ikasketa burua eta Iruñeko Axular Udal Ikastolaren zuzendaria. Eurekin mintzatuz, bi ikastola hauek izenez gain beste hainbat antzekotasun dutela jakin ahal izan dugu, gelatik kanpo burutzeko prestatzen dituzten ekintzen helburua, adibidez.

BALIABIDE PEDAGOGIKOEN FILOSOFIA. Garai batean ikasleek eskola barruan ikasten zuten ikasi beharreko guztia eta noiz edo noiz, irteeraxoren bat egiten zuten. Egun, berriz, ikasgelatik kanpoko hezkuntza hori indartzen duten ekintzak anitzak dira eta helburu oso zehatzekin pentsatuak gainera. "Orokorrean,

■ Ikastetxea ez da ikasteko toki bakarra. Haur hauek urrun dira ikasgelatik. Azpeitiko Burdinbidearen Museoan dute hitzordua.

helburu ludikoa, hizkuntz normalkuntza, euskal kultura ezagutzea, ikasleen arteko elkarbizitza, kirola, baloreen lanketa eta ikasleen autonomia indartzea dira, presatzen ditugun aktibitateek dituzten helburuak", adierazi digu Joxe Ramon Iturainek, Axular Lizeoa Ikastolako ikasketa buruak. Baliabide pedagogiko hauen artean, badaude batzuk oso finkatuak daudenak, hau da, urtero burutzen direnak eta beste batzuk, aldiz, gehitzen joaten dira urtero. Izan ere, egun ikasgelatik kanpo burutzeko existitzen diren ekintzen eskaintza izugarria dela ziurtatzen digu Iturainek, urtez urte hazten baitoa. Hone-la, duela hamabost urte hainbeste irteera eta ekintza osagarri burutzen ez baziren, aukerarik ez zegoelako zela dio Donostiako Axular Lizeoa Ikastolako ikasketa buruak, eta ez asmo edo nahirik ez zegoelako. Egun, beraz, eskaintza hain handiaren artean gustuko baliabideen aukeraketa egitea lan erraza da, baina baita zaila ere batzuetan, asko baitago.

Iñaki Berasaregi Zurutusa Iruñeko Axular Udal Ikastolako zuzendaria da. Eurek burutzen dituzten ekintzen helburua zein den galdetzen diogunean hala

erantzuten digu: "Helburu nagusia, gela barneko hezkuntza osatzea litzateke. Ikastola barruan ordu asko igarotzen dituzte ikasleek, liburu eta mapa artean. Baina hori, gure iritzi, ez da nahikoa eta horretarako antolatzen dira jarduera osagarriak ikastetxetik kanpo. Askoz ere hobeto ikasten dira gauzak bertan bizitakoan edo haiekin harreman zuzena izandakoan". Horrexegatik, gauzak aldatzen joan badira ere, Iruñeko Axular Udal Ikastolan hasiera hasieratik, duela 25 urte, egin izan dira ekintza osagarri hauek.

IRAKASLEEN AUKERA, IKASLEEN ZORAMENA.

Gure solaskideei umeei ekintza osagarri hauei buruz zer dioten galdetzen diegunean, biak ados agertzen dira: umeen zoramena izan ohi dira. Izan ere, klaseko egunerokotasuna hautsi eta zerbait berria egiteko irrikaz egon ohi dira haurrak, eta are gehiago ikastolatik kanpo bada. Baina bera izango al da irakasleen iritzia? Biek baietz diote. Etxera egun arrunt batean baino askoz ere nekatuagoak iristen badira ere eta umeei kalean zehar ibiltzearen ardurak eragiten duen tentsio puntua

saihestea ezinezkoa bada ere, ekintza hauek oso onuragarriak direla iritzien dute irakasleek eta oso gustura burutzen dituzte.

Eta zein ote da ateraldi hauei buruz gurasoek duten iritzia? Izan ere, gurasoak ekintza hauekin ados egotea oso garrantzitsua da. Joxe Ramon Iturainek adierazten digunez, arazoak bi izan daitezke: "Batetik, arazo ekonomikoa eduki dezake hainbat gurasok, zenbait irteerak gehigarritzko gastua eskatzen baitu eta guk horren aurrean ezin dugu ezer esan. Bestetik, beldurraren arazoa dago. Badago zenbait guraso, beldurra duena euren umeak kalean zehar ateratzen direnean, eta zer esanik ez gaua kanpoan pasatzera joaten direnean. Guk inoiz ezer ez dela gertatu esaten diegu eta ekintza horiek bete beharrezkoak direla gehitu ere, baina batzuetan ezinezkoa egiten zaie beldur horri aurre egitea eta noski, guk ezin dugu ezer egin egun horretan umea gelara etortzen ez bada". Iñaki Berasaregi esaten digunez, bere ikastolan antzeko egoera gertatzen da. Izan ere, ikasleek gurasoek ahal dutena baino gehiago eskatzen diete eta hauek

ARRASATEKO UDALA
AYUNTAMIENTO DE MONDRAGÓN

INGURUMENAREN ALDE

Bi ekipamendu... bi baliabide pedagogiko

UDALAKO INGURUGIRO ESKOLA

Udala auzoa
20500 Arrasate
943 770 488
Faxa: 943 798 056

ieskola@arrasate-mondragon.net

INDUSTRIA ERAKUSKETA IRAUNKORRA

Nafarroa etorbidea, 2
(Union Cerrejerako lehengo eraikin nagusia)
20500 Arrasate
943 711 791
Faxa: 943 798 056

iarremendia@arrasate-mondragon.net

- Egun bat edo gehiagoko egonaldiak
- Ingurumena ezagutaraztea, arazoez jabetzea eta ingurumenarekiko jarrera positiboakultzatzea du helburua.
- Ekintza ezberdinak: ibilbideak, tailerrak, laboratorioriko lanak, simulazio jolasak,...

- Erakusketak ibilbide historiko bat proposatzen du artisauen gizartetik oraingo mundu teknologikora.
- Arrasateko altzairutik hasita, industrializazioa eta kooperatibismoaren sorrera ezagutzeko aukera ematen du
- Ekintza ezberdinak: bisita gidatuak (goiko telefonora deituta), tailerrak...

■ "Euskal Herriko baliabide pedagogikoen Gida"ren eskaintza

Eskolek ikastetxetik kanpora egiten diren ekintza, bisita eta ibilaldien artean aukeratzeko erraztasun gehiago izan dezaten "Hik Hasi" euskal heziketarako aldizkariak "Euskal Herriko Baliabide Pedagogikoen Gida" kaleratzen du bi urtetik behin. Liburuxka honetan Euskal Herriko eskaintza oparoa jasotzen da. Lerroetan zerbitzu horietako batzuk ageri dira.

HISTORIA ETA ARTEA

✓ Euskal Museoa (Arkeologia, Etnografia, Kondaira)

Unamuno plaza, 4
48005 Bilbo (Bizkaia)
Tel.: 94 415 54 23
www.euskal-museoa.org

✓ San Telmo Museoa
Zuloaga Plaza, 1
20003 Donostia (Gipuzkoa)
Tel.: 943 42 49 70
www.donostia.org/santelmo

✓ Ortillopitx Lapurdiko Euskal Etxea 1660
64310 Sara (Lapurdi)
Tel.: (0)5 59 85 91 92
www.ortillopitx.com

✓ Zubietako Errota. Ekomuseoa
Leitzako errepidea
31746 Zubietako (Nafarroa)
Tel.: 948 45 19 26

ZIENTZIA ETA INGURUMENA

✓ Aquariuma
Carlos Blasco de Imaz Plaza, z/g
20003 Donostia (Gipuzkoa)

■ Errobi ibaia jaisten.

Tel.: 943 44 00 99
www.aquariumss.com

✓ Valderejo Parke Naturala
01424 Lalastra (Araba)
Tel.: 943 35 31 46
parquevalderejo@parques.alava.net

✓ Arotz-Enea Ingurugirorako Hezkuntza Zentroa
31878 Etxarri-Larraun (Nafarroa)
Tel.: 943 41 11 72

✓ CEIDA
Ingurugiroarekiko Irakasbideen Hezkuntza eta Ikerketarako Ikastegiak (Euskal Autonomia Erkidegoa)
Tel.: 943 32 18 59
www.euskadi.net/vima_ea_ceida

KIROLAK

✓ Kirik Monitoreak
J.B. Zabala, 3 - 1ºezk
48990 Getxo (Bizkaia)
Tel.: 94 491 17 46
www.kirik.com

✓ Ur Bizia
Route Départementale 918
64780 Bidarra (Nafarroa Beherea)
Tel.: (0)5 59 37 72 37
www.ur-bizia.com

✓ Tura kirol abentura
01200 Agurain (Araba)
Tel.: 945 31 25 35
www.tura.org

✓ Erronkari Ibaixako Eski Eskola
Errepide Nagusia, z/g

■ Donostiako San Telmo museoa.

31417 Izaba (Nafarroa)
Tel.: 948 89 32 66
www.roncaleski.com

NEKAZAL PROZESUAK ETA ATERPETXEA

✓ Haritz Berri Etxalde Eskola
31192 Ilundain (Nafarroa)
Tel.: 948 39 03 76
www.granjaescuelailundain.com

✓ Arrokaundieta Piraten Etxea
20110 Pasai Donibane (Gipuzkoa)
Tel.: 943 58 09 29

✓ Auñamendi Etxeak
64780 Bidarra (Nafarroa Beherea)
Tel.: (0)5 59 37 71 34

✓ Urduñako Aterpetxe Internazionala
Erreserbak: Kirola eta Gazteri Zuzendaritza Nagusia
Rekalde Zumardia, 30-1.
48009 Bilbo (Bizkaia)
Tel.: 94 420 80 00

ZERBITZUAK

✓ Elektro etxe (Teknologia eta imajinarioa)
Carlos I, 11 -behea
20011 Donostia (Gipuzkoa)
Tel.: 943 47 21 28
comercial@yagonet.com

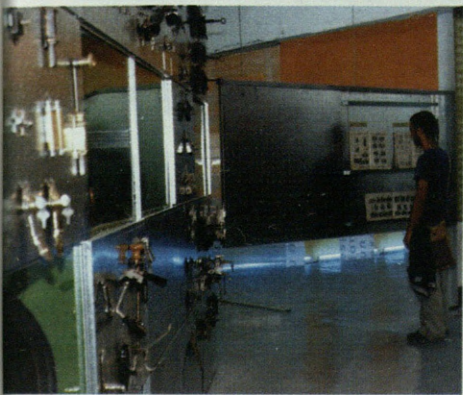
✓ Tinko Euskara Elkartea
Portuene, 2 behe
20008 Donostia (Gipuzkoa)
Tel.: 943 31 00 36
tinko@infonegocio.com ●

■ Donibane Lohizuneko ekomuseoa.

RUBEN PLAZA

ELI GOROSTEGI

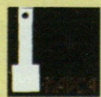
OSKAR MONTERO

ezekoa eman behar izaten diete zenbaitzuetan. Hau da, gurasoak dira haurren nahie mugak jartzen dizkietenak.

EKINTZEN TIPOLOGIA. Ikasleen adinaren arabera, baliabide pedagogiko hauen izaera aldatzen joaten da. Donostiako Axular Lizeoa Ikastolan Haur Hezkuntzan dauden txikitxoek aurten burutuko dituzten ekintzen artean, adibidez, Txu-Txu trenean bidaia, hostoak jasotzeko helburuz ikastola ondoko parkera irteera, Txiki-Parkera irteera, ingeleseko antzerki bat eta euskarazko filmak ikusteko ateraldia edota Aquariumera bisitaldia aipatu dizkigu Iturainek. Ikasleak adinean aurrera doazen heinean, aktibitateak aldatzen doaz eta baita aktibitate horien helburua ere. Haur Hezkuntzak eta Lehen Hezkuntzak biltzen dituzten ekintzek, esaterako, gehienbat helburu ludikoa dute eta baita ikasleen autonomia pixkanaka garatzen joatea ere. Hizkuntz normalkuntzarekin lotuak burutzen diren ekintzek garrantzi handia dute baita ere eta ikasleen adinari egokitutako euskarazko filmak ikustera joatea edo Euskal Festak antolatzea dira horietako batzuk. Derrigorrezko Bigarren

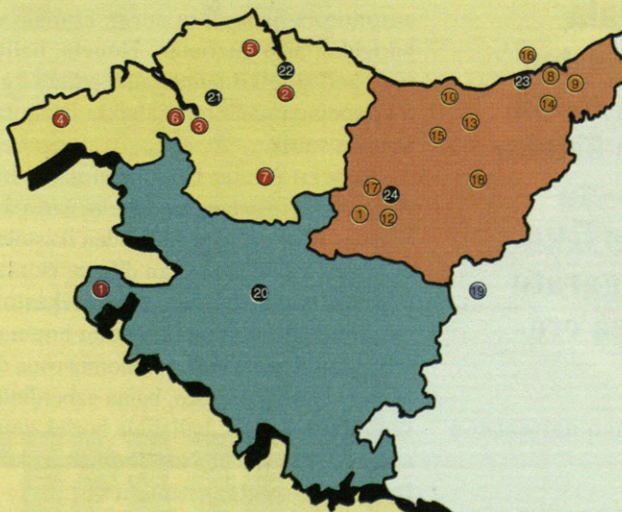
■ Goian Donostiako Aquariuma, behean Arrasateko Ingurumen eskola eta eskuinean Urbasako natur parkea.

Habea

Ingurumen Hezkuntzako Ekipamenduen Elkarte

Brinkola auzoa, z/g • 20220 LEGAZPI • ☎ 943 73 16 97

ARABA

1. Valderejo Parke Naturala
01424 LALAstra-
VALDEGOBIA
☎ 947 35 31 46

BIZKAIA

2. Baratzte Baserri Eskola
Oxina baserria,
Basetxetas auzoa
48314 GAUTEGIZ-
ARTEAGA
☎ 94 625 56 06

3. Le Arboleda Aterpetxea
La Arboleda auzoa z/g
48520 TRAPAGA
☎ 94 636 43 27

4. La estación Izadi Arloa
Laureta auzoa
48879 ARTZENTALES
☎ 94 610 90 04

5. Lurraskia Baserri Eskola
Kanpantxu auzoa z/g
48320 AJANGIZ
☎ 94 625 72 45

6. Peñas Negras Ingurugiro
Interpretaziorako Zentroa
Basobide 58.PK
48530 ORTUUELLA
☎ 94 633 80 97

7. Toki Alai Interpretazio
Zentroa (Urkiolako Parke
Naturala)
Madariaga etorbidea 1-1
48014 BILBO
☎ 94 420 684

GIPUZKOA

8. Aquarium Donostia
Carlos Blasco de-Imaz
20003 DONOSTIA
☎ 943 44 00 99

9. Artikutza Natur Eskola
Igeldo Pasealekua, 25
20008 DONOSTIA
☎ 943 31 12 93

10. Askizu Ingurugiro Eskola
Askizu auzoa z/g
20808 GETARIA
☎ 943 83 36 41

11. Eskoriatzako Museo
Eskola
Hidalga kalea, 5
20540 ESKORIATZA
☎ 943 71 54 53

12. Oñatiko Natur Eskola
Olakua, 19-86 PK
20560 OÑATI
☎ 943 71 64 04

13. Pagoeta Parkeko Izadi
Eskola
Iturriaran baserria
20809 AIA
☎ 943 83 53 89

14. Santiagomendiko
Ingurugiro Eskola
Santiago Zeharra, z/g
20115 ASTIGARRAGA
☎ 943 33 10 67

15. Sastarrain Baserri
Eskola
Lili auzoa
20740 ZESTOA
☎ 943 14 81 15

16. Uliako Itsas Eskola

Igeldo Pasealekua, 25
20008 DONOSTIA
☎ 943 31 12 93

17. Udalako Ingurugiro Eskola

Udala auzoa z/g
20500 ARRASATE
☎ 943 77 04 88

18. Zuloaga-Txiki Ingurugiro Eskola

Monteskue, 29
20400 TOLOSA
☎ 943 65 25 44

NAFARROA

19. Urbasako Natur Eskola
Biotza kanpina 40 PK
31800 ALTSASU
☎ 943 67 06 37

CEIDA

20. Vicente Manterola, z/g
01013 GASTEIZ
☎ 945 27 51 00

21. Ondarroa 2
48004 BILBO
☎ 94 411 49 99

22. Gernika-Lumarako errepidea
48300 GERNIKA
☎ 94 625 71 25

23. Basotxiki 5
20015 DONOSTIA
☎ 943 32 18 59

24. Brinkola, z/g
20220 LEGAZPI
☎ 943 73 16 97

■ Ingurumen Hezkuntza Zentroak kartara

Ingurumenaren ezagutzak, jakintza ugari eskain diezazkieke ikasleei. Hori dela eta, 1997az geroztik, Ingurumen Hezkuntzarako Ekipamenduen Elkartek (HABEA) ingurumen hezkuntzako ekintzak koordinatzen dihardu. Elkartek honetan bazkide diren ekipamenduek, ikasleen eskarmentu pedagogikoa uztartzea dute helburu, hain zuzen ere, euren hezkuntzaren kalitatean aurrera egitea. Honela, eskola publiko nahiz pribatuak, sektore ezberdinetako ekipamendu hauen zerbitzuez baliatzen dira ikastetxearen programan sartzen diren irtenaldi ezberdinak antolatzeko. Gehien eskatzen diren irteerak bizpahiru egunetako egonaldiak izaten dira, eta hauek adin eta gustuen arabera antolatzen dira.

Ingurugiro Hezkuntza Zentro hauetan, ingurumenarekiko ezagutzak hedatzeaz gain, naturarekiko maitasuna, jokabidea eta kontzientzia irakasten dira. Halaber, ingurumenaren arazoak zeintzuk diren adierazi eta konponbideak zehazten dira. Naturarekiko maitasun igortze honek, badu zerikusirik ikuspegi ekologikoaz ikasleak kontzientziatzeko nahiarekin. Izan ere, ingurumenak bizi dituen arazoen aurka aritzeko aktiboki parte hartzeko aukera eskaintzen baitaie bertan.

HABEAk hamabostetik gora ekipamendu biltzen ditu eta bakoitzak bere eskaintza dauka. Esate baterako, Gipuzkoako Getariako Askizu auzoan dagoen Ingurugiro Eskolak eta Zestoako Sastarrain Baserri Eskolak bost eguneko egonaldia gomendatzen dute. Lehena Haur Hezkuntza eta Lehen Hez-

■ Getariako Askizu Ingurugiro Eskola.

kuntzakoei bideratua dago eta bigarrena berriz, ikasle zein helduei bideratua. Toki Alai, Urkiolako Parke Naturaleko Informazio eta Interpretazio Zentroak Lehen Hezkuntzako gaztetxoak hartzen ditu eta egun bateko bisita proposatzen du. Urtuellako Penas Negras Ingurugiro Interpretaziorako Zentroak ere egun bateko txangoak proposatzen ditu, baina Bigarren Hezkuntzakoei eta helduei zuzenduta ●

Hezkuntzan, berriz, irteera eta aktibitate osagarriek gelako gaiekin lotura zuzenagoa izan ohi dute eta baita kirolarekin eta euskal kulturarekin ere.

Iñaki Berasaregi esan digun bezala, Iruñeko Udal Ikastolako haurrek aurtengo ikasturtean ekintza asko egingo dute. Horien artean, azoka batera bisita, Urbasara bidaia, "Diario de Noticias" egunkarira bisitaldia, Donostia eta Gasteizera egun pasa, Hiper Iruñeara bisita, Sakana-Aralarrera irteera, Iruñeko Planetariora bisita eta Zestoa eta Lizarra herriak ezagutzera bidaia daude. Berasaregik adierazi digunez, irteera hauek guztiek teoriarik ikasitakoa praktikara eramateko edo praktikatik gero teoriara pasatzeko helburua dute, beste batzuen artean. Izan ere, ados ageri dira bi ikastola hauetako solaskideek, ekintza batek hainbat helburu izan ditzakeela esatean. Hau da, aktibitate baten helburu nagusia klaseko gaia praktikan ikustea izan daiteke, baina baita ikasleen arteko edo ikasle eta irakasleen arteko elkarbizitza garatu eta indartzea ere.

Edo batetik kirolarekin lotua dagoen aktibitate bat, bestetik euskal kulturarekin eta helburu ludikoarekin batua egon

□ Aktibitate baten helburu nagusia klaseko gaia praktikan ikustea izan daiteke, baina baita ikasleen arteko edo ikasle eta irakasleen arteko elkarbizitza garatu eta indartzea ere

daiteke. Asko dira eman daitezkeen nahasketak.

IKASTOLAREN ARDURA ETA ERABAKIA. Kurtso bakoitzean buru-

tuko dituzten ekintza osagarri hauen aukeraketa egiteko metodologian hainbat parekotasun eta ezberdintasun dira bi ikastola hauen artean. Izan ere, Donostiako Axular Lizeoa Ikastola, ikastetxe pribatua da, Ikastolen Elkar-tea-Partaideko kidea. Elkartek honen barnean biltzen diren ikastola guztiek autonomia osoa dute euren erabakiak hartzeko, arlo guztietan. Honela, baliabide pedagogiko hauen aukeraketa egiteko mementoan ere, erabakia ikastolarena da soilik.

Iruñeko Axular Udal Ikastola, aldiz, Nafarroako Sortzen elkarteko kide da. Sortzen elkartearen pean dauden ikastolek ere, bere kabuz hautatzen dituzte ekintza osagarri hauek, hau da, ez dira ikastola guztientzako komunak. Modu honetan ere, ikastola bakoitzak autonomia osoa du erabaki hauek hartzeko, baina ezberdintasun txiki bat dago: baliabide horiek zeintzuk izango diren erabaki ondoren, Eskola Batzordeak onartu behar ditu ●

◆ ANDREA RUIZ
◆ XABIER TELLETXEA

KAMILTXO

BERRIRO GURE ARTEAN!

Kaixo
laguntxo!

DEITU ORAIN

 902 45 12 12

EGUN GUTXIREN BURUAN, ZURE ETXEAN

27 €

bidalketa gastuak:

4,25 €

TRUK

 902 45 12 12

IRUÑEA • EUSKAL HERRIA

KAMILTXO

lehen hartz euskalduna!

Hasi dira orein eta orkatz arrak marruka emeak liluratu asmoz, araldia iritsi da nonbait. Egun Euskal Herrian ditugunak kanpotik ekarri ziren ehiza masiboaren ondorioz desagertu baitziren, baina orain bizi duten egoera oso bestelakoa da.

OREINAK ETA ORKATZAK BIKOTE BILA

Udazkena ari da bere bidea egiten; zuhaitzen hostoek tonu desberdinak hartu dituzte, gaztainondoak gaztain morkotsez josi dira, pase garaia ere etorri da, hegazti migratzaileek hegoalderanzko bidaia luzea hasi dute, eta hauen artean pagausoa dugu protagonista, hainbat ehiztari martxan jartzen dituen.

Udazken hasieran hasten dute araldia oreinek eta garai honetan bakarrik, orein arrak senaren beharrei jarraituz orein emeen taldeetara hurbilduko dira. Garai honetan oreinak daudeneko eremuetara hurbiltzen bagara, oso maiz orein arren orro beldurgarriak entzun daitezke urrutira. Ar nagusiaren inguruan ar gazteak egongo dira inbidiaz josita, erasokor, temati, nagusitasunaren postua eskuratzeko irrikaz. Orroak orro eta marruak marru, arren arteko borroka sutsuak piztu ohi dira lurraldetasunaren izenean. Araldiak hilabete inguru irauten du, ondoren ar eta emeen taldeak banatzen dira, arrisku egoeratan bakarrik elkartuko direlarik.

Estalketa gertatu ostetik 8 hilabeteren buruan kumeak jaiotzen dira, ordu gutxitara ibiltzeko moduan egongo dira, eta

denboraldi batean eme taldeen babesean biziko dira.

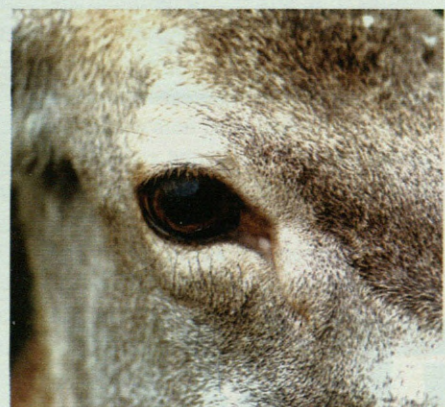
Heldutasunean tamaina eta pisu handiak lor ditzakete. Ar sendo batek 200 kg-ko pisua izan dezake. Adarrak arrek bakarrik izaten dituzte eta ez urte sasoi guztietan. Deigarria da adarrek izaten duten belusezko estaldura hori, baina soilik udaberritik udazken hasiera arte irauten dute. Adajeak funtzio garrantzitsua betetzen du zeren emeak "liluratzeaz" gain borrokarako baliabide ezin hobea da. Ilajeak berriz, tonu desberdina hartzen du urteko tenore bakoitzean. Uda aldean marroi-gorritagoa izaten da eta neguan berriz grisagoa. Orein gazteen ilajeak aldez, itxura berezia izaten du, orbain zurien antzera.

Eguna basoan iragaten du, hosto galkorreko basoak gustuko ditu, baina konifera basoak ere erabiltzen ditu ezkutaleku moduan. Egunsentiarekin batera larreetara hurbilduko da bazkatzera. Eguzkia gordetzearekin batera larratzera irteten dira. Ohi-

■ Euskal Herrian ez dago berezko orein populaziorik. Sartzapenen ondoriozkoak dira.

koena zuhaitz eta zuhaixken hosto eta kimuak jatea da, baina perretxikoak, fruituak, txilarra eta belarra ere gustuko dituzte.

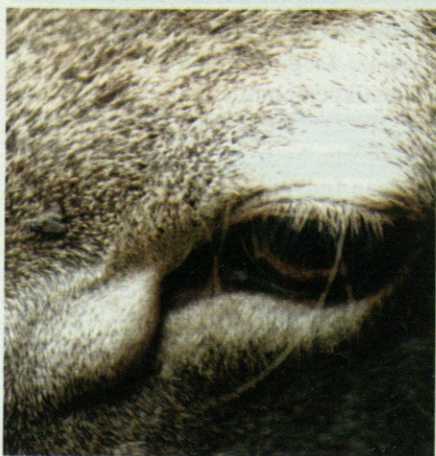

■ Oreinak Gorbeia, Karrantza, Irati, Kintoa eta Urbanan topa daitezke. Argazkikoak Pagoetako Natur Parkekoak dira.

█ Euskal Herriko orein populazioak egin diren sartzapenen ondorioak dira, berezko populazioak desagertu egin ziren gehiegizko ehizaren eraginez

Gaur egun Euskal Herrian ditugun orein populazioak egin diren sartzapenen ondorioak dira, berezko populazioak desagertu egin ziren gehiegizko ehizaren eraginez. Egin diren sartzapenek populazio bakan batzuk utzi dituzte eta adibide batzuk aipa ditzakegu: Gorbeia, Karrantza, Irati, Kintoa eta Urbasa. Badirudi populazio hauen egoerak hobera egin duela. Populazioak gora egin duenez, eta nekazal lurretan kalteak eragin dituzte, batzuetan ehiza baimentzen da eta kontrolatutako uxaldiak ere antolatu izan dira.

ORKATZA FAMILIAKO TXIKIENA. Orkatza, oreinak bezala, zerbidoa da eta Europako zerbidorik txikiena gainera. Orkatzaaren egoerak dezente hobera egin du, kasu askotan ehizaldi kontrolatuak onartzen direlarik. Arrazoi ugari aipa daitezke gorakada hau baieztatzeko. Batetik, (eta batez ere) urte askotan orkatzaaren ehizaldia debekatu dute, bestetik, beronen harrapakari naturalik ez dago, otsoaren kasua bezala. Bestalde, baso berritze ugariaren sorrerak ere orkatza populazioen hoherako izan dira. Euskal Herrian dauden populazioak azken urteetan egindako sartzapenen ondorio dira eta Pagoeta, Urdaibai, Aralar eta beste hainbat tokitan aurki daiteke orain orkatza.

Ez pentsa hala ere, ikusteko errazak direnik. Oso iheskorak dira, usaimen eta entzumen bikainak dituzte eta berehala antzematen dute inguruan bateren bat dabilenean. Gehienez ere, ihesean ikusiko dugu, ipurtaldeko orbain zuriak adieraziko digu benetan orkatza dela baso ilunean ikusi duguna. Itxura ederra du orkatzak oreinak bezainbesteko adajerik ez izan arren, hiru puntako adar txikiak baititu. Adarrak azaro aldean erortzen zaizkio, baina udaberrian prest izango ditu berriro borrokarako. Araldia berriz uda partean izaten dute. Orkatza arrak nahiko lan izaten du orkatza emeak bereganatzen. Parekatze jokoa luze joan ohi da. Ernaldiaren ondoren, uda hasiera inguruan, orkatzak bikiak izan ohi ditu askotan. Urtebete inguruz emearen babesean biziko dira kumeak, ondoren banandu egingo dira. Orkatza arrek izaera bakar-tia izaten dute normalean, negu aldean soilik eratuko dituzte familia talde txikiak.

Animalia sedentarioa da orkatza eta hektarea gutxiko eremua defendatuko du.

█ Ehizaren onurak

Ehiza hitza beti datorkigu polemikaz kargaturik, eztabaida sutsuak sortzen ditu aldekoen eta kontrakoaren artean. Natur zale askok konnotazio negatiboa jarri ohi dio hitz honi. Egia da, bai, eginiko gehiegikeriek zenbait espezie desagertzera eramanez dutela. Hondamendi galantak egin dira urtetan zehar, animalio kalteak sortzen zituztela argudiatuz. Baina ehizak ez du beti kalterako izan behar, kasu batzutan, populazioen biziraupen egokirako onuragarria izango baita. Zenbaitetan, animalia populazioa habitata onartu dezakeena baino altuagoa bada, arazo larriak sor daitezke. Honi habitataren karga gaitasuna deritzo. Batetik, habitat horrek eman dezakeen elikagaia ez da nahikoa izango espezie bereko populazio osoarentzat. Eta bestetik, gainontzeko espezieen kalterako ere izan daiteke baliagai eskasi hau. EAEko Foru Aldundiek zenbait naturgunetan oreinak eta basurdeak ehizatze

tzeko baimen bereziak eman ohi dituzte. Egia da orein edo basurdeen dentsitate altuegiek kalte handiak sortzen dituztela hainbat nekazal lurretan. Gainera, ehiza zenbait herrialdetan iturri ekonomiko garrantzitsua ere bada. Arazoa hor dago, ehiztari asko, baina ehizaki gutxi.

Ehiza orokorrean eta batez ere ehiza larrian (orein, orkatza eta basurdeak gure lurraldean), antolamendu plangintza zorrotzak behar dira, beronen kudeaketa modu eramangarrian aurrera eramateko. Nolanahi ere, ehizaren aprobetxamendua, naturaren kontserbazioarekin uztartzea beharrezkoa izango da.

Baina, gaur egun, desagertze arriskuan dauden espezie askoren arazoa ez da ehizarena izaten, baizik euren habitat naturalen desagertzea. Giza populazioen gorakadak, teknologiaren garapenak, poluzioak eta abar luze batek habitat natural hauek galtzea dakar eta ingurumena zeharo eraldatzen dugu. ●

Eguna oihanean ematen duen arren, bazkatzeko denbora hartu behar du animalia belarjale honek. Egunean 4 kilo inguru irensten omen du eta, landare belarkara eta kimu xamurrez elikatzen da bereziki. Neguan zertxobait zaildu egingo zaio elikadura eta ondoko, sasi eta zuhaitz azalekin moldatu behar izaten du. ●

◆ **MAIDER ZAPIRAIN**

█ Orkatzak egunean 4 kilo belarjan ohi ditu.

Hedabide handien oligopolioa nagusi den gizarte honetan kontrasterako aukera ematen duten komunikabide independenteak mezu ezberdinak aineratzen saiatzen dira, botereak uzten dizkien zirrikietatik. Ohiko bidez gain, orain Interneten aurkitu dute horretarako tresna aparta.

KONTRAINFORMAZIO TELEMATIKOA

Gure mugetatik at aspalditxokoa da Interneten arestian aipaturiko erabilera hori, "puntucom" uholde komertzialarena baino arinagokoa. Izan ere, lehenengo unibertsitateetako zientzialariek eta informatikariek erabili zuten sarea, geroago komunikabide txiki batzuk konturatzen hasi ziren haren erabilgarritasunaz. Sarearen bidez testuak, irudiak, bideoak eta soinuak heda daitezke, banaketa kosturik gabe eta mundu osora istant batean.

Ezaugarri horiek baliatzeko lehen ahaleginak AEBetan egin ziren. Burn! izeneko zerbitzariak 1995etik eskaintzen du informazio alternatiboa burn.ucsd.edu helbidean. Era berean, lehen fotokopietan banatzen ziren hainbat fanzine edizio elektronikora igaro da, webzine bihurtuta. Irrati libre, komunitario eta independente askok orain sarearen bidez emititzen dute baita ere. Aipagarriak izan dira Webactive.com edo Pacifica Radio (www.pacifica.org), edozein unetan entzun ditzakegun irratsaio alternatiboen aukera zabalarekin; baina egun edozeinen esku dago irratsaio bat sarean eskegitzea radio4all.net bezalako ekimenei esker.

Independentzia maila ezberdinak eta jarrera ezberdinak daude, AEBetan mezuari dagokionez komunikabide alternatibotzat jo ditzakegun hauen guztien artean. Guretzat antolaketa bitxienetakoa duena alternet.org albistegiarena izan daiteke, telefonia enpresa pribatu aurrerakoi batek babestutako komunikabide independentea. Beste kasu bitxi bat dugu satellite bidez saio eta erreportaje alternatiboak emititzen zituen Free Speech TV katea, freespeech.org web gunearen bidez hasi zen bideo batzuk RealVideo formatuan eskaintzen. Adierazpen askatasuna, kontrol soziala, zapa-

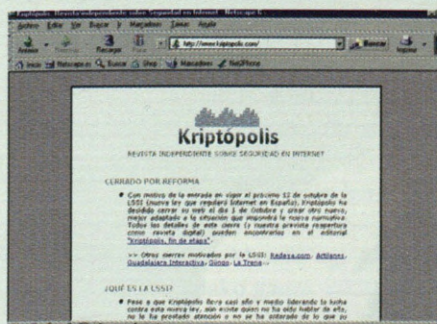
■ 1994an zapatisten mezua mundu osora zabaldu zen, Internet bidez.

tistak, arrazakeria, feminismoa eta horrelako gaiak dira euren erreportajetan jorratzen direnak.

CHIAPASETIK IRAILAREN 11RA. Askok 1994ko urtarrilaren lehen ezartzen dute kontrainformazio telematikoaren sorrera data. Mexikoko oihanetik mundu osora zabaldu zen orduan zapatisten mezua, posta elektronikoz eta web guneen bidez. EZLNren aldetik eta haien nazioarteko laguntzaileen aldetik tresna

telematikoaren erabilera eredugarria izan zen.

Geroago beste urrats garrantzitsu bat izan zen Indymediaren sorrera. Seattle hirian Munduko Merkataritza Erakundeak 1999an eginiko gailurraren aurkako protestaldien informazioa emateko eratu zuten Indymedia zentroa, kazetari eta ekintzaile batzuren artean. Unean uneko informazioa eman zuen, bideo erreportajeak, audio dokumentuak eta eguneroko bat Interneten bidez, ohiko telebista

■ www.kriptopolis.com.

kateek erakusten zizkieten irudiez eta iruzkinez gain, benetan zer gertatzen ari zen jakin nahi zuten milaka internautaren arreta erakarri. Arrakasta horren ondoren, sare autonomo eta deszentralizatua osatu da indymedia.org domeinupean eta tokian tokiko informazio guñeak sortu dira kontinente guztietan.

Horren oihartzunari esker sareak kontrainformazioaren arloan dituen ahalme-nez konturatzen hasi ziren asko. Bote-reak ere, garrantzi horretaz jabetuta, hainbat neurri hartu du, printzipioz kontrolaigaitza den sare horretan kontrola ezartzeko asmoz. Iazko irailaren 11ko erasoen osteko uhin errepresiboak lagun-du ditu neurri zentsuratzailer eta kontrola-tzaileak. Gure komunikazioak zelatatzen dituen Echelon sarea eta FBIren Carni-vo-re programa dira pribatutasunari eginiko erasorik handienak, Hotmail edo Yahoo! bezalako posta zerbitzari handien ones-penarekin.

Adierazpen askatasunari, ordea, AEBetan baino gehiago Espainian eraso diote. Egunotan, urriaren 12an indarrean sartu den LSSI legearen arabera, Espai-niako edozein internautaren sareko ibile-rak erregistratuta geratuko dira urte bira-ko, epaileek edo poliziek behar izanez gero eskura ditzaten. Edizioari dagokio-nez, berri, komunikabideak itxeko eta

■ www.batasuna.tk.

■ Indymedia Euskal Herria

Gurean, informazio alternatiboaren beharra oso barneratuta eduki arren, teknika eta teknologia ez dira euskaldunok in lotuta egon. Badirudi ordea, euskaldunon teknofobia hori gairiditzeko urratsak ematen ari garela, azkenekoa Indymedia sarearen euskal guñea sortzea izan da, basque.indymedia.org helbidean.

Bertako kide den Xare izeneko internautak azaldu digunez, berak eta Genoako gailurrean izan ziren "Hemen eta Munduan"eko beste kide batzuek egin zuten bertan Indymediakoekin kontaktua "ordenagailu piloa zegoen eta jendea sartu irtenean kamera digi-talekin, denak informazioa sartzen ari ziren sarean, irati piloa bat zeuden bertatik emititzen... Aurretik lan mordoa egin zutela konturatu ginen". Gerora, ideia hemen proposatu zuten eta, besteak beste, Eguzki Irratia, Hala Bedi, Gaztekaria bildu zen horren inguruan.

■ www.basque.indymedia.org.

Berlinen, Europako bileran izan ostean Indymedian onartua izan zen euskal proiektua. Leioako hackmeeting-a (hackerren bilkura) baliatu zuten berau aurkezteko, ACP berri agentzia irekian eta Bartzelonako Indymediako jen-dearen ekarpe-nak hartzeko.

Antolaketa horizontala, software librea-ren erabilera eta zentsura eza dira Indymediaren ezaugarri nagusiak. Eleaniztasuna ere badu euskal adarrak, euska-

raz, frantsesez eta gaztelaniaz jasotzen baititu informazioak.

Proiektuak "polemika gehiago sortuko zuela" uste zuen Xarek, eta askok erasotuko zutela, "baina dialektika aldetik kalitatea dago eztabaidetan". Euskal gatazkari dagokionez, "batzuek gure jarrera zein den argitzeko eskatzen digute eta gure jarrera funtziona-tzeko modua da, ez gauza bat edo bes-tea defendatzea" ●

bertan eskua sartzeko aukera izango du administrazioak kasu batzuetan. Azken hilabeteotan lege horren aurkako kanpaina egiten aritu den kriptopolis.com web guñea itxita ageri da egunotan. Arrazoi-a LSSIk ezarritako murrizpenetara egokitu beharra azaltzen du Jose Manuel Gomez editoreak. Legearen balorazioa ere egiten du Gomezek: "Errugabetasun printzipioa, eta intimitatearena urratzen dira internau-ten kasuan, adierazpen askatasuna edito-reenean".

BATASUNA.ORG ZENTSURA-TUTA. Sarea ez da guztiz zentsuragaitza, botereak kontrola neurri batean edo bes-tean ezartzeko modua baitu. LSSI inda-rean sartu aurretik ere, berriki ikusi ahal izan dugu hori Batasuna alderdiaren web guñearen zentsura ahaleginean. Telefonika

enpresaren bidez konektatzen diren milaka internautek euren nabigatzailean batasuna.org helbidea jarrita ez dute lortzen web guñea kargatzea. Web guñea sarean dago oraindik, baina enpresak bahea jarri du bertarako sarbidea oztopatuz.

Zentsura hori saihesteko modua Anonymizer.com izeneko web guñearen bidez konektatzea izan daiteke edo, zuzenago, www.batasuna.tk domeinua idatziz ●

◆ JABI ZABALA

Beste helbide batzuk:

- ✓ www.nodo50.org/gaztekaria
- ✓ www.eguzki.net
- ✓ www.halabedi.org
- ✓ www.sindominio.net/pititako

Andoni Zubizarreta

PERFILA

Coca-colaren iragarkiak, atezain baten "bizi sentsazioa" zelaia zeharkatu eta gola sartzea dela saltzen zigun. Baina seguru atezainari, arriskuaren emozioz, ileak gehiago kizkurtzen zaizkiola bere atean bertan, arrakasta ala porrota marra estu batek bereizten dituenean. Igandetan coca-cola baino maiteagoa izan zen atezainak, taldea zuzentzen jarraitzen du, bulegoetatik. "Intxek" bonboa baino sarriago jotzen du bere mugikorrak, eta nahiko lan prentsaurrekoetan atea zaintzen.

Testuak: Estitxu eta Ixiar Eizagirre
Argazkiak: Iñigo Azkona

"Aurrelariena janari azkarra da, atezainena gourmet sukaldaritza"

Badirudi futboleko nabarmen-tzeko postua aurrelariarena dela. Ez al dizute "pitxitxi"ek inbidiarik ematen?

Ez. Txikitatik hasi nintzen atezain jolastan, eta gainera Iribar zen nire idolorik handiena.

Baina 13-14 urterekin, denboraldi oso bat pasatu nuen eskubaloia jokatzan, futbola erabat utzita. Egia esan, beti gustatu izan zait eskubaloiko partidak ikustea, eta jolasa bera ere bai. Nahiko ona nintzen gainera. Arrasateko taldeak jokatzeko eskatu zidan, baina ez nuen bide hartatik segi. Pauso hura eman izan banu ez dakit zer gertatuko zen nire ibilbidearekin... Garai hura "krisi" garaia izan zen. Futbolerako ere

eskubaloiko esperientzia hura mesedetan izango zela uste dut, azkenean jokoren mementoak antzekoak dira eta gainera eskuak erabili behar dira. Zer edo zer ikasiko nuen...

Futbolera itzuli, eta eskolan aurrelari moduan hasi nintzen. Baina hura ere nerabezaroko "aldaketa psikologiko" garaia edo auskalo zer izango zen! Hurrengo urterako atezain moduan jokatzeraz itzuli nintzen.

"Gure kiroleko esperientziak enpresa arloraz erabiltzea behar ditugu"

■ Euskal Herrian atezain asko ateratzen da. Kasualitatea ote da?

Ez dut uste kasualitatea denik. Euskal Herriko kirolan, nahiko harreman izan dute beti eskuak eta tresnak. Adibidez garbiena esku pilota izan daiteke.

Izenek ere bere pisua dute. Athletic edo Realaren historian erreferentzia izan dira atezainak, eta horrek guretzako (atezainontzako) garrantzia handia du. Talde txikietan ere, nik uste postu hori landu egin dela. Beste leku askotan, atezaina "azken postuaren" pareko zerbait da. Beste postuetan gaizki jokatzen duena nonbait jarri behar-eta atezain jartzen dute.

■ Horrelako historia edukita, zer presio dakar Euskal Herrian atezain izateak?

Athleticen atezain jokatzeari ez da erraza, historiak pisu handia duelako. Baina hori ahaztu egin behar da.

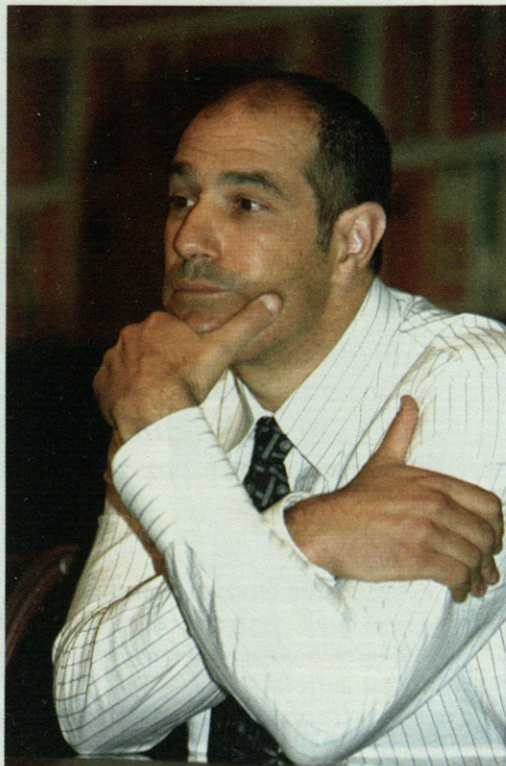
Athleticen jokatu nuen lehen denboraldia ez zen ona izan, eta txistuak eta kritika asko entzun nituen. Baina gero gauza horiek denak ahaztu egiten dira, eta denbora aurrera doan heinean lehengo atezainak mito bezala gogoratzen gaituzte. Ahaztu egiten direlako gaizki egindako gauza asko.

Azkenean atezain guztien ibilbideak antzekoak izaten dira. Egin behar dena da jendea lasai jokatzeko utzi, eta aterako dira. Gero maila noraino emango duten? Hori ikusiko da, bakoitzaren arabera. Baina ez da erraza, beti konparazioak egiten dituzte, eta atezainak mito horiek ahaztu egin behar ditu, eta bere lana egin, gauza asko entzunagatik.

■ Gaur egungo jokoa zer tratatu ematen zaio atezainari?

Nik uste azken hamar urteetan, arau guztiak aldatzen joan direla, beti aurrelariaren alde. Zalantzarik badago, beti aurrelariaren alde hartzen da erabakia, beti golen alde.

Baina niretzat, futboleko alde biek pisu bera eduki behar dute, golak eta golik ez sartu izanak. Partidetan gol mordo bat sartzeak ez luke erraza izan behar, zaila izateak ematen baitio meritua golari. Gauzak oso erraz jartzen badituzu, meritua galtzen dute. Aldaketa

horiek guztiak atezainaren aurka joan dira azkenean.

Bestetik, atezainei jarritako zigor gehienak penaltiak izaten dira, edo kanpora bidali eta gainera partida gehiago ez jokatzeari. Zigor gogor horiek jokalaria "erasokorraren" itxura ematen dio atezainari, denak egurtzen dabilela dirudi, eta guztiz kontrakoa da. Futboleko, biontzia aldetik atezaina izango da, seguru

“Zuria eta beltzaren arteko marran dagoen atezain postua oso zaila da, eta lan hori hedabideetan ez da hainbeste ikusten”

ru asko, jokalaririk lasaia.

■ Telebistak ikuskizuna eskatzen du. Aurrelariaren figura nagusitu izana horregatik izan daiteke?

Seguru asko, futboleko telebista sartu denetik, gauza handienek edo "a grosso modo" egiten direnek hartu dute protagonismoa, horiek oso argi ikusten direlako eta xamurrak direlako imajinetan erakusteko. Aldiz, atezain postua askoz ere teknikoagoa da. Konparazio batera, aurrelariena janari lasterra da, eta atezainena gourmeteko sukaldaritza.

Atezainen lana preziazteko jakin egin behar duzu, detaile asko hartu behar baitira kontuan gauzak ondo edo gaizki egin diren jakiteko. Detaileetan ezagutu behar da futbola, eta postuetan. Atezainen posturak, postu horretan jokatu ezagutzen dituzu. Baina jende gehienak aurrelari moduan jokatu izan duenez, gutxiago ezagutzen du gurea.

Apurka-apurka futbola aurrelariaren alde eroran dute, eta atezain postua galdu egin da. Beste joko batzuetan (eskubaloia, izotz hokeya...), atezainak badu bere garrantzia; are gehiago behar luke futboleko, gol bakarra erabakigarria denean partida irabazi edo galtzeko. Zuria eta beltzaren arteko marran dagoen postu hori oso zaila da, eta gero komunikabideetan lan hori ez da hainbeste ikusten.

■ Atezainen posturak aipatu dituzu. Zein dira postura horiek?

“Kontua ez da futboleko egitea, horraino nola iristen garen baizik. Gauzak gure modura eginda irabazi nahi dugu”

- **Jaio:** Aretxabaletan, 1961. urtean.
- **Athleticeko kirol zuzendaria.**
- **Atezain talde hauetan jardun zuen:** Aretxabaletan (1977-79), Deportivo Alavesen (1979-81), Athleticen (1981-86), Bartzelonan (1986-94) eta Valentzian (1994-97).
- **Palmaresa:** Athletic taldean Espainiako bi Liga (1983 eta 1984 urtekoak), Errege Kopa bat (1984) eta Espainiako Superkopa (1983/84) lortu zituen. Bartzelonarekin lau Liga (1991, 1992, 1993, 1994), bi Errege Kopa (1988 eta 1990 urtekoak), Espainiako bi Superkopa (1992, 1993), Errekopa bat (1989), Europako Kopa (1992) eta Superkopa (1993) irabazi zituen.
- **Espainiar selekzioan:** Munduko lau Txapelketatan hartu zuen parte (Mexiko, Italia, AEB eta Frantziakoan). 129 aldiz jokatu du nazioartean. 1984an Europako txapeladunorde postua lortu zuen, bai 21 urtez azpiko taldearekin eta baita Espainiako selekzioarekin Frantzian jokatuak Eurokopa.
- **Enpresen gestioa:** Iaztik Athleticen kirol zuzendaria da. Jorge Valdano, Juan Antonio Corbalán eta beste zenbaiten artean, enpresetarako aholkularitza talde bat sortu dute, "Make a Team" deitua.

BERE HITZETAN

“Ondo ezagutzen nuen zelaiaren eta aldagelen aldea, baina bulegoena batere ez. Niretzat eliteko klub baten kirol zuzendaritzan egotea erronka bat da, eta hare gehiago filosofia berezia duen klub hau izanda”.

www.eldiariomontanes.es/planetfutbol/datos/entrevista_zubizarreta

“San Mamesek duen xarmaren berri badute jokalariek, eta taldeak beharra sortzen jakin behar du. Cruyffen Bartzelonan argi ikusi nuen egoera hori. Jokalariek, eskaintza hobeak eduki arren, Bartzelona aukeratzaren zuten”

Euskaldunon Egunkaria, 2002-01-02

“Mundialetan, Espainiarentzat edo lehena zara edo ez zara ezer. Are gehiago, finaleraino iritsiko bagina eta ez bagenu irabaziko, hori ere ez litzateke ona.”

www.el-mundo.es/deportes/francia98/entrezubi_zarreta

“Terrorismoari buruz esaten dena erabili egiten dute, eta azkenean iristen da momentu bat euskaldunok erantzun estandarra ematen dieguna gisa horretako galderei, esaten duzun guztia erabat matizatu egiten dutelako, dena pintzekin hartzen delako. Exigentzia maila hori bagenu estatu honen gainerako arazoekin, elkarbizitza erabat zaila litzateke”.

www.el-mundo.es/deportes/francia98/entrezubi_zarreta

“Argentinan bizi den eta euskal jatorria duen Athleticzaleari ezin zaio ukatu talde zuri-gorrian jokatzeko ametsa.”

Euskaldunon Egunkaria, 2002-01-02

BIZITZAREN PASARTEA

Bartzelonara joan berria nintzen, eta aurkezpen eguna zen. Nou Campera joan, aldageletan botak jantzi, eta zelaira irteteko eskailerak igota, justu aurrean markagailua ikusi nuen. Hantxe zintzilikatuta, zelaiaren erdi-erdian, izara handi bat zegoen: "Zubi vetel!". Zortzi urteko kontratua nuen sinatua, eta une horretan pentsatu nuen: "Hau da mementoa edo geratu edo bestela alde egitekoa". Zortzi urtez aritu nintzen. Baina Nou Campen emandako lehenengo pausoa ez zen ederra izan!

Zelan jartzen dituzten hankak, gorputza, eskuak. Lurretik altxatzeko eskuak lurrean jartzen dituzten edo ez, metro bat aurrerago edo atzerago jarri, zelan kokatzen diren korneurretan... xehetasun asko daude.

■ **Komunikabi-deetan, futbolari buruz egiten den kazetaritza zer moduzkoa iruditzen zaizu?**

Cruiffek dioen bezala, komunikabi-deetan ez da futbolaren kirol aldeaz hitz egiten. Bere inguruaz hitz egiten da, ez lanari buruz.

Oso zaila da egunero-egunero hainbeste orri betetzea, egiazki futbolearen ez direnean egunero hainbeste gauza gertatzen. Prentsaurreko gehienak antzekoak izaten dira. Entrenamendua oso arrunta izan bada ere, sei edo hamar orri bete egin behar dituzte txikikeriekin. Batek txandala zeramala esango dute, besteak praka motzak zituela, halakok hotza pasa zuela...

Igandea iristen da, eta irabazi edo galdu egin duzula da albiste. Bi edo hiru egunetarako gaia ematen du horrek (zer egin duzunaren arabera), baina horrek aurrera zer edo zer kontaktu behar.

Eta ez da xamurra hori: zerbait kontatu behar duzu, baina gainera berria behar du izan, aldameneko kazetariak ere berdina ikusi duelako, eta egunkari guztien artean zeure berezitasuna bilatu behar duzulako.

■ **Kanpoko zelaietan, askotan eskatzen zizuten iritzi politikoa. Nola bizi izan duzu hori?**

Azkenean, bizitza ikusteko zure ikuspegia, zoazen tokira eramaten duzu zurekin. Bakoitzak eramaten du hori barruan, eta horrek erakusten du zure gauzak egiteko modua zein den. Horrek ez du esan nahi gure herriko denek gure jokabide edo ikuspegi bera dutenik. Kanpoan beti jartzen zaigu etiketa bat denoi.

Baina azkenean geure eguneroko lanak egiten ditu Euskadiko gauzak ere. Nik uste hori dela katalanek "herria egitea" dioten hori. Badakigu kanpoan entzuten diren Euskal Herriko albiste bakarrak

nolakoak diren. Horiek beti zailak izaten dira esplikatzeke, nahiko min egiten dute gainera kanpotik ikusita. Badakigu gure herri barruan beste hamaika gauza on eta erakusgarri badirela, baina azkenean kanpora iristen diren bakarrak albiste horiek dira.

“Selekzioaren gatazka ez dator kirolek, beste arlo bateko arazoa da. Beste zelai batean jokatu behar da partida eta irabazi”

“Bertako jokalariek hemen gelditzeko, proiektuan partaide sentitu behar dute. Konpromisoa lortu behar da”

■ **Euskal selekzioa ere arazo politikoa da. Praktikoki lortzeko modukoa iruditzen zaizu?**

Kirola beti joango da politikaren atzetik. Akordio politiko baten ondoren sartuko dira aldaketa horiek futbolean, beste alor askotan bezala. Beti erreferentzia gisa hartzen dugu Ingalaterra, Gales eta horiena, baina jakina, horiek hasiera hasieratik sartu ziren selekzio ezberdin gisa.

Orain gauzak aldatzea oso zaila izaten da. Hala ere bakoitzak bere helburuak izan behar ditu, eta garrantzitsua da selekzioaren alde egiten den ahalegina. Baina selekzioaren gatazka ez dator kirolek, beste arlo bateko arazoak dira, eta beraz partidak beste zelai batean jokatu behar dira eta irabazi.

■ **Futbol klubak ere enpresak dira. Kudeatzeko orduan, beste enpreseki-**

ko zer ezberdintasun eta antzekotasun dituzte?

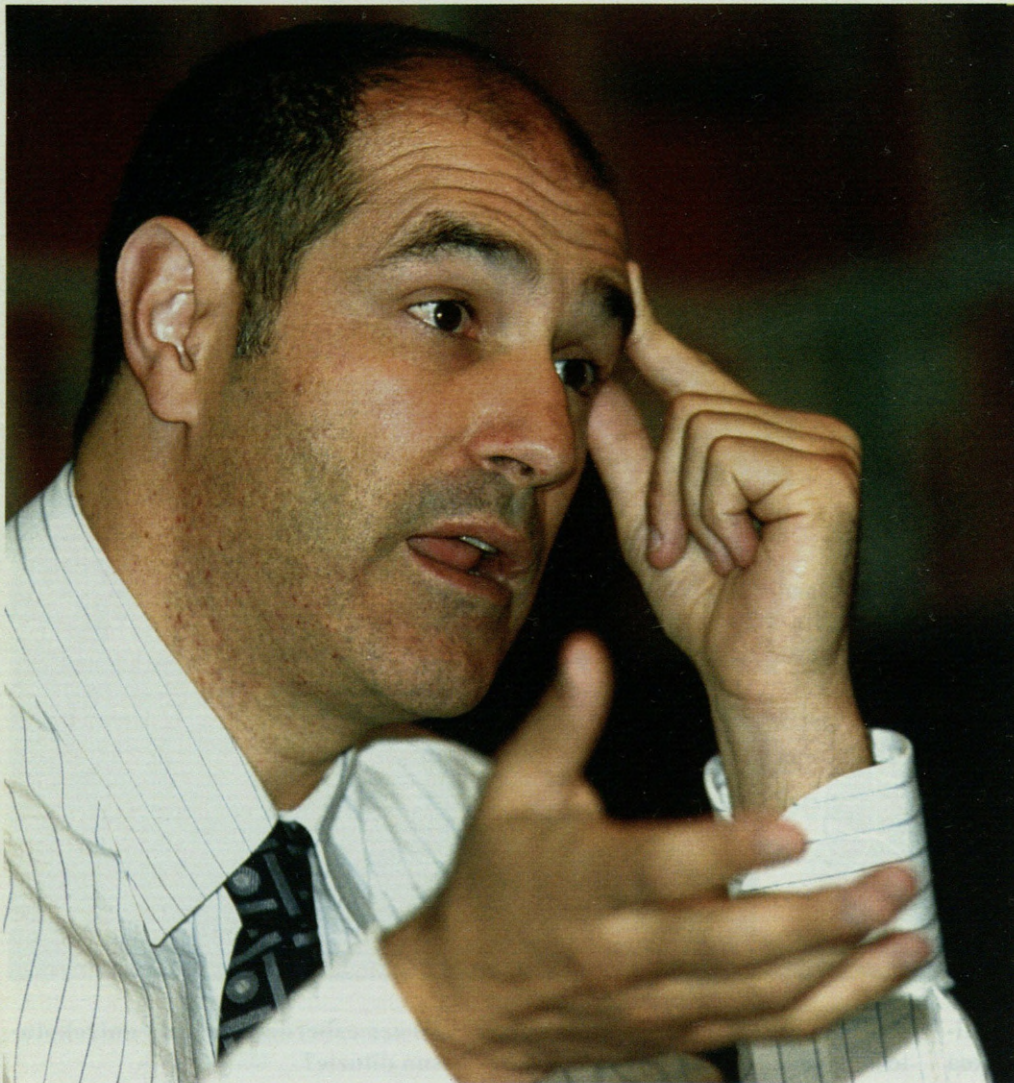
Uste dut oso zaila dela kontzeptu berdinak erabiltzea enpresez eta kirol munduaz hitz egiteko. Kirolaren berezitasunak oso ezberdinak dira. Azkenean, igandean arratsaldeko 17:00etatik 18:00etara gertatzen denak aldatzen du dena.

Valdanok esaten du, administrazio

Gasteiz	Donostia Tolosa Bergara	Donostia	Irun	Baiona	Bilbo	Iruñea
arriaga			bertso-hop		urretxindorra	xalbador
		ramos			herriak	
	bilintx			mattin		xalem

www.megadenda.com

Zure aukera musika eta liburutun

kontseiluak edo bazkideen batzarrak larunbatean bilera bat egiten badu ere, igandean beste bat izango dugula. Partidak erabakitzen duela, alegia. Guk 15 egunero izaten ditugu bilerak, eta hori enpresa arruntetan ez da hala gertatzen.

Partida baten ostean, burtsan bezala, euforia edo pesimismoa sortzen da jendearen artean. Partida batek gauzak ondo edo gaizki doazen adierazten du, edo inpresio hori zabaltzen du. Azkenean, arazorik handiena da (eta uste dut enpresa askok ere badutela memento honetan), epe motz, epe ertain eta epe luzerako ikuspegi hori zaintzea. Orain arte, enpresa barruan epe motzeko ikuspegia bazegoen, baina gehiago zen epe ertain eta luzekoa. Baina memento honetan, hiru hilabeteroko aldaketak oso garrantzitsuak dira, zeren azkenean burtsak ere diferentzia handia egiten du. Horretan futbola beste enpresen antzekoa da.

Gure asmoa da klubean plan orokor bat edukitzea, eta jakitea erabakiak nork eta nola hartu behar dituen, nahiz

B E R T S O A

Doinua: Misiolari baten moduan

**Atezain batek egin behar du
datorkiona geratu,
prespektibari erreparatu,
jokalariak kokatu.
Taldekideak elkartu eta
agindu nola jokatu,
eta unea heltzen denean
besteen ordeztu pentsatu,
beraz, atzeak erakusten du
aurrea nola dantzatu?**

Aitor Mendiluze

eta beti gertatzen diren ezustekoak. Baina gutxienez plana egina edukiz gero, samurragoa izaten da plan horren barruan erabakiak hartu edo gauza berriei aurre egitea.

"Make a Team"eko jendearekin harremanetan jarrita, jabetu gara antzekoak izaten direla futboleko eta enpresetako esperientziak. Enpresa eta kirola, azkenean pertsonen egin behar baitute. Helduke onura batzuk ekar ditzakete, eta gazteek beste batzuk, eta enpresa guztietan gertatzen da hori. Enpresa bateko zuzendariak langileekin duen harremana, arduradunen arteko koordinazioa edo futbol talde batean entrenatzaileak jokalariekin duen harremana edo entrenatzaileak zuzendariarekin duen harremana antzekoak dira.

■ Zer da "Make a Team"?

Aholkularitza enpresa baten proiektua da. Taldeak sortzen eta kudeatzen laguntzen dute. Jorge Valdano hasi zen Juan Mateorekin hitz egiten (Joan Mateo aholkularitza arlotik dator), eta konturatu ziren kirolean eta enpresetan dauden antzekotasunez. Hor-

tik atera zen enpresa bat sortzeko ideia. Kiroleko esperientziak enpresa arlora eroatea da kontua.

■ Futboleko ohikoa da milioika euroko zifrak entzutea. Klubek zein baliabide ekonomiko dituzte?

Une honetan, gutxi gorabehera, %60 dira telebista eta halakoetatik datozen sarrerak, eta %40 bazkideengandik eta klubaren kudeaketa baliabideetatik. Baina inork ez daki zer gertatuko den telebistetako diruekin, ikusi egin behar zein norabide hartzen duen. Horregatik, gure asmoa da diru-sarrera horien portzentajeak aldatzea: %60 gure baliabideetatik sortu ahal izatea, eta %40 izan dadila beste leku batzuetatik datorrena (telebista, edo marketingaren bidez, marken bidez).

■ Jokalariak "saltze" da beste diru iturri bat. "Saltze" hori nola bizi zenuen jokalariz zinenen, eta nola orain, kirol zuzendari zarenean?

Memento honetan oso zaila da jokalariai salduz dirua ateratzea. Merkatua oso geldirik dago eta hor gutxi dago egiteko. Orain arte diru asko egon denez, jokalariai merkatuan mugitu egin dira. Baina diru kopuru handi horiek ez daude jokalariai guztien eskura.

Lehenengo bost edo sei taldeek bai, baina erditik beherako taldeek ez dituzte kopuru handi horiek lortzen jokalariai salduta. Langile arrunt batekin alderatuta bai, 300.500 euro asko dira, baina futboleko mila milioi pezetako parametrotan diru etekin hori ez da hainbestekoa.

■ Nola lantzen duzue harrobia Lezaman?

Proiektu berri bat jarri dugu martxan, DENA esaten dioguna (Denon Ekimen Nortasun eta Athletic proiektua). Helburua da, mutikoak euren inguruko taldean mantentzea 14-15 urteraino. Talde horien azpiegiturekin eta gure jende eta baliabideekin harrobia gehiago landu nahi dugu.

Mutiko guztien artea aztertu egiten da, nork dituen gaitasunik gehien eta horrekin lan berezitu bat egingo da, "eliteko lana" esaten dena. Elite hitza entzunda jendeak uste du oso gauza

ARGAZKI ZAHARRA

Atezainarentzat emaitzarik onena, golik eza da.

gogorra dela. Baina ez, teknika eta taktika aldetik oso gauza arruntak dira. Asmoa da, azkenean, maila oneko mutiko gehiago edukitzea. Uste dugu hori Bizkaiko beste talde guztientzat ere ona

"Atezain postua garrantzitsua da Euskal Herrian. Beste leku askotan, atezaina 'azken postuaren' pareko zerbait da"

dela, maila hobetzea denontzat mesedegarri izango baita. Baina proiektuak guztiona izan behar du, ez Athleticena bakarrik, bestela oso zaila izango baita

halako proiektu bat aurrera ateratzea.

■ Talde handiek jokalariai onenak har ditzakete. Harrobia atera behar denean posible al da talde handiekin lehiatzeko mailari eustea?

Guretzat gauza ez da bakarrik futboleko egitea, baizik eta nola iristen garen horraino. Gauzak nola egiten diren oso garrantzitsua da guretzat. Ligan, beste guztiak

bezalaxe, partida guztiak irabazteko intentzioarekin hasten gara geu ere. Irabazi nahi dugu, baina gauzak gure modura eginda, eta modu honetan irabaztea da ona gure azpiko taldeentzat ere.

■ Zeu Athleticetik Bartzelonara joan zinen. Nola lortu liteke jokalaria euskaldunak taldean gelditzea?

Jokalariai inplikazioa, proiektuan parte hartzeko sentitzea eta konpromisoa lortzea da kontua. Dirua ere bai, azkenean jokalaria profesionala da, eta hamar urte baino ez ditu bere karrera aurrera eramateko. Baina Bartzelonara joatea urte pare baterako izaten da eta gero ez dakizu nora joango zaren. Athletic, berriz, proiektu egonkorra da. Alde horretatik erakarri behar ditugu bertako jokalariai ●

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

euskaraz!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

E Z P A

PRINTZA

GENEROEN LORALDIA

Joxemari Iturralkdek zera idatzi zuen "Euskaldunon Egunkaria"n:

"Euskal literaturgintzan, (...) zenbait generok eta hainbat azpigerok tratamendu urria eta eskasa izan dute mendeetan zehar. (...) Esate baterako, gaur egun, oso gutxi idazten da antzerkirako (...). Zientzia-fizikiozko literatura, beste adibide bat jartzearen, oso gutxitan landu da euskaraz. Eta gauza bera gertatu izan da memoria-liburuekin eta autobiografiekin. (...) Zergatiaren bila hasiko bagina, arrazoi bat baino gehiago eman daitekeela esango nuke. (...) Euskal literaturgintza ez da gauza segurua izan urteetan; eten asko izan ditu, ez du aukerarik izan sendotzeko, eta denbora asko behar da berezko funtzionamendu mekaniko bat lortzeko (industria sendoa, irakurle mordera, literatur hizkuntza finkatua...), eta, gainera, hori guztia martxan jartzeko. Herri baten literaturaren historian, berrogeita hamar urte ez da ezer (...). XX. mende hasieran, euskal literatura abiada polita hartzen hasi zenean, bat-batean eten egin zen, Gerra Zibila piztu zenean. Badirudi, azken hogeita hamar urte hauetan, berriro ere martxa ederra hartzen hasi dela gure literaturgintza, eta hori seinale ona da. Honek ekarriko baitu orain arte ia landu ez diren hainbeste generoren loraldia... baldin eta literaturaren inguruan irakurle kopuru finko bat segurtatuko duen industria sendotzen bada ● (...)"

lanarekin jaso du.

IPARRALDEAN KULTURAK BEHAR DUENA?

IPAR Euskal Herrian kultur antolaketa berria martxan jartzeko, Joël Brouch, Bordeleko OARA, Akitania Eskualdeko arlo artistikoaz arduratzen den bulegoko kideak Iparraldeko azpiegitura kultura aztertu du. Bertako hainbat artista eta kultur eragile kexu agertu da, ordea, Brouchen proposamenarekin: artistak ez omen ditu kontuan hartzen eta kostaldearen eta barnealdearen arteko desoreka areagotzen omen du. Brouch bera artisten iritzia jaso ez izanaz damutu da eta, denbora gutxi izan duela eta euskal kultura ezagutzen ez duela onartu du.

KRITIKA LITERARIOA

UNIBERTSITATEKO literatur kritikak lekuri ez duela dio Ur Apalategik. Uste horrekin Utriusque Vasconiae argitaletxeak sail berria ireki du Apalategiren ardurapean. "Kritika literarioa" du izena sailak eta saiakerak eta unibertsitateko ikasle eta irakasleen lanak bilduko dituzte. Iratxe Gutierrezen "Malkoen mintzoa. Arantxa Urretabizkaia eta eleberrigintza"k eta Jon Kortazarren "Diglosia eta euskal literatura"k estreinatu dute saila.

3.000 BERTSO DOINU SAREAN

JUANITO Dorronsoro duela 20 urte baino gehiago hasi zen bertsotarako doinuak biltzen. 1995ean 2.000tik gora doinu argitaratu zituen lau liburutan eta orain, horiei beste 500 bat doinu erantsi eta guztiak Interneten jarri ditu Xenpalar Dokumentazio Zentroak. Doinutegia topatzeko www.bertsozale.com helbidera jo behar da eta gero Xenpalar Zentroaren saila aukeratu. Partitura guztiez gain, doinuak entzuteko aukera ere ematen du zerbitzu berri honek.

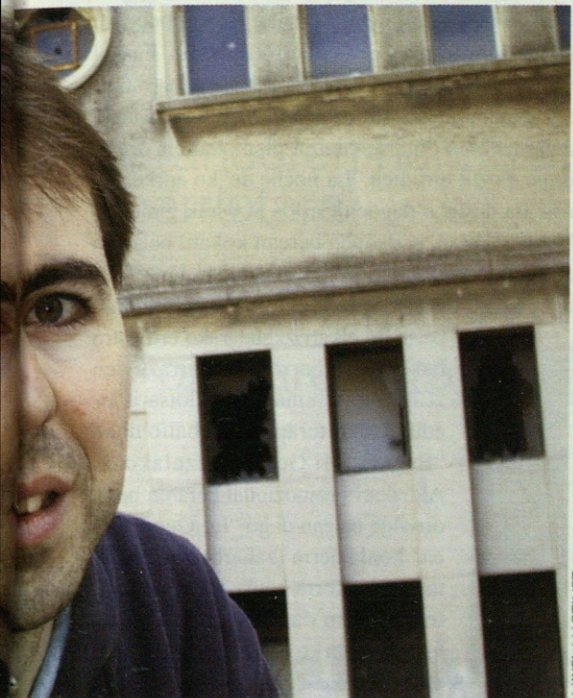
UMOREA PASAIATIK DATOR

HILAREN azken bi asteburuetan (Pasaia-ko XXI. Umorezko Antzerki Jardunaldiak egingo dituzte Pasaian. Guztira, 8 ikuskizun izango dira, guztiek ere umorea ardatz dutela. Euskal Herriko Maskarada, Bele Bizi, Pasa Ya, Teatro Sin Papeles taldeek eta Pasaia-ko

H I T Z B I T A N

- Xabier Etxaniz Erlek "Euskaldunon Egunkaria"n honakoa zioen gaur egungo ipuinetaz: "Askoz ere literarioagoak, zainduagoak dira liburuak egun. Bestalde, orain bi hamarkada, gai modernoak ere agertu ziren. Baina, egun, orotariko gaiak daude. Alabaina, horiek kontatzeko modua aldatu da. Lehen gordinagoak ziren, eta, orain, irakurketa gehiago emanez jorratzen dira, eta literarioagoak dira".
- Pablo Gonzalez de Langarika poetak "El Pais"en: "Narratiba idazteko hobeto antolatu

L A K

MIKEL MARTÍNEZ

AURREZ AITORTUA

"SPrako tranbia" liburu ona zela bagenekien aurrez. Lau edizio izan zituen urtebetea, eta kritikek honako laudorioak erabili zituzten Unai Elorriagaren nobelaz mintzatzean: "Istoriok zoragarri"tzat jotzen zuen Lutxo Egiak; "Azken urteotako euskarazko eleberririk onenetako bat" iruditu zitzaion Juan Kruz Lakastari; eta "zeresana emango" zuela aurreikusten zuen Alberto Barandiaranek. Etxekoek aurrez aitortu zioten orain, Espainiako Kultura Ministerioak Narratiba Sari Nazionala ematean, onartu duena. Sariak berez ez du lanaren balioa berretsi besterik egiten. Baina badu garrantzia, izan ere, euskal idazleen artean, Atxagak bakarrik irabazi du. Eta saria, Elorriaga gazteak idatzitako lehen

DUELA 450 URTE

XABIERKO Frantzisko deuna duela 450 urte hil zen eta urteurrena abenduaren 3an ospatuko dute. Azaroaren 28tik abenduaren 8a bitartean "Xabierko Frantziskoren ibilbide unibertsala" izeneko erakusketa ikusgai izango da. Erakusketaz gain, nabarmentzekoa da urtean zehar bisitatu ezin diren gunek irekita egongo direla.

IOSU ETXANIZ

■ Xabierko Gaztelua.

Antzerki Tailerrak euren azken lanak aurkeztuko dituzte. Valentziako Valentí Piñotek, Andaluziako Los Ulen-ek eta Madrilgo Sex-pearek emanaldi bana eskainiko dute.

BESTELAKO SAREA

BILBOKO La Fundicion aretoak 5 urte bete-tzen ditu aurten. Hasieratik antzoki handien zirkuitutik kanpo geratzen diren antzerki eta dantza proposamen berritzaileei egin die leku. Iaz Areto Alternatiboen Sarean barneratu zen eta horri esker egitarau berezia eskainiko du udazkenean. Dagoeneko jaso ditu Galiziako Matarile eta Bartzelonako La Republica antzerki taldeen emanaldiak. Euskal Herriko taldeen txanda azaroan helduko da. Damian Muñozek, Nerea Urbietak, Ikutuk eta Amaraunek aurkeztuko dituzte euren dantza lanak, hain zuen. Eta abenduan, Blanca Arrietak.

behar duzu eta ofiziotzat hartu behar duzu. Narratibak denbora gehiago eskatzen du. Ezin da beste lan batekin aldi berean egin. Poesia aldiz, borborka ateratzen zaizu. jarduera organikoago bat da".

• Titika Rekalt Tokia antzerki taldeko kideak honakoa zioen "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Ezin da ahanzi pastoralen eta maskaraden lehen motibazioa elkarrekin juntatzeko gogoan oinarritzen dela. Batzuegan euskararekiko kontzientzia pizten da, baina gehienak ez dira askorik axolatzen hizkuntzaz, eta emanaldiak bukatu ondoren gutxitan dago segidarik".

DANI BLANCO

■ Anjel Lertxundi.

IZENAK

Anjel Lertxundik "Aizak eta aizan elkarrekin dantzaz" liburuaz plazaratu berri du Elkar argitaletxearen eskutik.

Patricia Fernandez bizkaitarrak irabazi du Italian jokatu den Munduko Akordeoi Sariketa.

Unai San Martin Los Angelesen bizi den Eibarreko artista garaile suertatu da Espainiako Grabatu eta Arte Grafikoaren sariketan. "Figura" izeneko obrarengatik jaso du saria.

Amaraun talde sortuberriak "Amaraun" izeneko diskoa kaleratu du Elkarren "Laida" azpizigilupean. Azpizigilu honen xedea musika instrumentala biltzea da.

Taupada antzerki taldeak 25 urte beteko ditu aurten. Hori dela eta erakusketa bat antolatuko dute. Urte hauetan, besteak beste, "Eta etxekoak zer moduz?", "Mari sorgin" eta "Printze txikia" lanak taularatu dituzte.

■ "Printze Txikia" obra.

ETBko programazioa

Programaziogintzan oso garrantzitsuak izaten dira irailaren azkenetatik gabonak arteko 13 bat asteak, orduan hasi eta, gauzak ondo badoaz, hurrengo hiru hilabete mantenduko baitira programa berriak. Han eta hemen, Euskal Telebistaren aurtengo programazio berrian azpimarratuak izan diren saioen inguruko iritzi batzuk jaurti aurretik, lehenik eta behin azken urteotako joerak zeintzuk izan diren ikusiko dugu. Horretarako, programa soiletan baino, generoei egingo diegu kasu. Eta beraz, telebista eskaintzaren osagarriak alegia, nortasunaren zutoinak diren generoak nolakoak dituzten Euskal Telebistaren bi kanalek.

ESATERAKO, euskarazko kanalak, eta azken sei zazpi urteotako datuetan erreparatuz, kanal komertzialek baino programazio-aula anitzagoa duela ikus daiteke. Hala nola, saio kulturalak, miszelanea deiturikoak (magazinak, umorea, txutxumutxuak...), fikzioa (pelikula, telesailak eta umeentzakoak) eta kirola dira generorik erabilienak. Informazioak, emisio orduen %10,4az 2001ean, aipatutako lau handi horien ondorengo lekua betetzen du. Beste kanaletan baino genero gehiago dago eta fikzioak pisu gutxiago du. Hala ere, gora egin du azken urteotan miszelanea izeneko generoak.

ETB2ri dagokionez, fikzioa da, zalan-ta printzik gabe, emisio orduetatik gehien eskuratzen duen generoa: iaz, %40,4. Kopuru honek bigarren planoan uzten ditu gainontzeko generoak. Azpimarratzeko moduko kopurua eskuratzen duten beste bi telebista generoak kulturala eta miszelanea dira. Informazioaren %12,7

ere, emanaldietan lortzen duen pisuaren adierazgarri da. Kirolak, aldiz, euskarazko kanalarekin konparatuz, hutsaren hurrengo maila du ETB2n. Labur-labur esanda, bigarren kanalak nagusitu den programazio komertzial eta lehiakorren ildotik jotzea erabaki zuen aspaldi, eta audientzia aldetik ondo doakiola dirudi, ikus bestela uda honetako datuak.

Bi kanal eta bi eskaintza oso desberdin ageri zaizkigu ETBn. Lehenean bertoko erreferentzialtasun kulturala sendoagoa da (eta ez bakarrik euskaraz delako) eta umeen programazioa eta kirolaz baliatuz osatzen da. Bigarrenak, kanpo produkzioko fikzioa eta informazioaren zentraltasunak ditu armarik eraginkorrenak joko esparru gisa duen telebista lehiakorra.

Edozelan ere, eskaintzaren datu portzentual hotzak bezain interesgarri izaten da bakoitzak, geure kasuan ETBk, bultzatu nahi izaten duen irudi publikoa. Ondoko lerrotan beraz, Euskal Telebistak kaleratzen duen informazio aldizkarian azpimarratzen dituzten saioak ekarriko ditugu lerro hauetara. ETB2ren kasuan, adibidez, aurkezle lanetan diharduenaren pisua handia duten saioak: bere buruaz pozik dirudien "La noche de"ko aurkezlea den Felix Linares eta hasteko dagoen Carlos Soberak gidatuko duen "Doble Juego". Agian, sailkapen berean kokatu beharko genukeen espero nuena baino suetoago ikusten dudana Jorge Fernandez "Date el Bote" lehiaketa. Jendea lehengai gisa duten

beste bi: elkarriketarako errejistro bakarra izan arren ikusterraza den "El Factor Humano" eta lotsarik ez edukitzeko terapia gisa balio duen "Esta Es Mi Gente" bezalakoak. Aldizkari promozional beraren beste orrialde batean dago "Lo Que Falta-ba" kontainera (zaharberritze lane-tan eraginkorra baina gero gain egiteko zorian dagoenean norbaitek hustu beharko duen tramankulua) programazio-aulan mantentzen da beste denboraldi batez.

Edorta Arana

Gizarte eta Komunikazio
Zientzien Fakultateko irakaslea

"Euskarazko kanalak, eta azken sei-zazpi urteotako datuei erreparatuz, kanal komertzialek baino programazio-aula anitzagoa duela ikus daiteke"

EUSKARAZKO kanalarri dago-kionez, eta beti ere ditxosozko aldizkarian azpimarratzen dutenez, "Sorginen Laratza" eta "Bertatik Bertara" daude, biak ere emisio maiztasunean behera eginez, baina kualitatiboki pisu garrantzitsua mantenduz. Formato inportazio lanen emaitzak diren "Amets baten bila" eta "Bexamela" aipatzen dituzte baita ere, aurrera-xeago. "Euskaraz ere formato ausartak eta dibertigarriak" egon badaude-la frogatu guran ni bezalakoak ez ditu erakarriko, ez dute helburu hori,

noski. Hala ere, alde onak ikusten dizkiet biei, besteak beste, konplexuak kentzeko balio izaten baitute. "Goenkale", ETB1en norabidean mugari gisa mantentzen da egungo emanaldian. Eta azkenik, txaketa eta guzti, euskarazko albistegietako aurkezleak ageri zaizkigu, agian, hemendik aurrera, hain beharrezko dugun informaziobide gisa arituko direla iragarritz.

Hasi da udazkeneko programazioa, eta programa desberdinekin hiru hilabete izango dituzte finkatu eta bere horretan mantenduak izan daitezen lanean, jo eta ke. Epe ertain eta luzeko ikuspegiaren aldaketa askorik espero ez den bezala, laburrean berrikuntzak aurkezten zaizkigu. Azken hauetatik ikusiko dugu, gabonetatik bueltan zeintzuk mantentzen diren ●

Urriko

Larrun

Burgoseko prozesutik Autonomiara bitartean, euskal kulturaren garapena ulertzeko giltzarriak.

Francoren heriotza: kultur mundua erresistentziaz aukera berrietara.

Hamarkadako gertakari eta pertsonaia nagusiak.

Politikaren eragina: zatiketak eta joerak kulturen ere.

Euskal Kultura 70eko hamarkadan

Mahai-ingurua

- Antton Aranburu
- Joxe Ramon Etxebarria
- Elixabete Garmendia

LARRUN hilero banatzen da doan ARGIArekin.

Idazle gehienek irabazi dute inoiz literatur lehiaketaren bat. Hauen aldeko eta kontrako iritzia daude. Baina beraien eraginkortasuna alde batera utziz, ukaezina da Euskal Herrian hamaika direla erakundeek antolatutako lehiaketak. Eta hamaika aurkezten diren idazle berri zein esperimentatuak. Eta zein da hauetara aurkezteko idazleek duten ezkutuko edo ageriko arrazoia? Dirua akaso? Norbere burua ezagutaraztea agian? Banidade hutsa?

Testuak: Arantxa Iturbe/ Aitziber Salaberria

SARIAK EZ DU IDAZLEA EGITEN. ALA BAI?

Euskal literaturgintzan erreferentzia garrantzitsuak dira literatur lehiaketak. Idazle gazteentzat liburu bat argitaratu ahal izateko aterabide garrantzitsuak dira. Lanen banaketa eta argitalpena ordea ez da hain kontu ederra; literatur lehiaketetako lanak ez baitira erraz eskura daitezkeen argitalpenak izaten.

Sarritan komunikabideetan oihartzun gutxi badute ere, zabala da Euskal Herrian dagoen literatur lehiaketen eskaintza. Lehiaketen eraginkortasuna zalantzan jartzen duenik bada, baina, ezin da ahaztu literatur lehiaketak euskal literaturaren panoramaren zati garrantzitsua direla. Berauei esker, azken urteetan irakurketa eta idazketa normalizatzeaz gain, literaturaz dugun ikuspegia zabaltzea lortu baita.

Gazte garaian maiz izaten dira sentimenduei buruz idazten hasten gareneko zoroaldi txikiak. Askotan zoroaldiak etorri bezain pronto joaten dira, baina, badira idazketa ohitura modura hartzen duten gazteak ere. Eta literatur lehiaketei esker, gazte garaiko ariketetatik egun ezagunak zaizkigun idazle asko sortu dira.

GAZTE LITERATURA LEHIAKETAK. Bi mailatan bana daitezke literatur lehiaketak: 18 urte bitarteko gazteentzako lehiaketak eta 18 urtetik gorakoentzako lehiaketak. 18 urte bitarteko gazteen artean literatur sormena sustatzeko, erakunde publiko nahiz pribatuek lehiaketa ugari antolatzen dituzte Euskal Herrian. Udalerrri askotako euskara zerbitzuek eskualde mailako hainbat lehiaketa antolatzen dute. Eskolartekoak ere antolatzen dira, eta aipagarria da horien artean Donostiako Koldo Mitxelena saria. Iaz Donostiako 25 ikastetxeetako sei urtetik hamazortzi urtera bitarteko 800 ikaslek aurkeztu zuten lehiaketara olerki, ipuin, bertso, komiki, antzerki gidoi edo gutunen bat.

Bi dira hala ere gaztetxoei zuzendutako literatur lehiaketa nagusiak. Batetik, Euskaltzaindiak eta BBK aurrezki kuxak antolatzen duten Azkue saria, eta bestetik, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren ardurapean burutzen den Urruzuno lehiaketa. 1986an sortu ziren bi lehiaketak eta aurtan 17. edizioa bete dute. Elgoibarko Pedro Miguel Urruzuno idazlearen izena daraman lehiaketa Bigarren Hezkuntza euskaraz ikasten ari diren hamalau eta hamazortzi urte arteko gaz-

teei zuzendutakoa da. Azkue sariaren kasuan zabalagoa da adin tartea, gazte-txoenek 12 urte izan baititzaizkete.

Urteen poderioz Urruzuno lehiaketa erreferentzi bilakatu da euskal literaturgintzan. Iaz, esaterako, 464 lan aurkeztu ziren eta horietatik hemeretzik jaso zuten saria. Urruzuno lehiaketaren kasuan, bestalde, norberarentzat esperientzia polita izateaz gain ekarpen ezin egokiagoa egiten dio hezkuntza sareari. Izan ere, urtero saridunen idazlanekin liburu bat kalera-tzen da, eta hainbat ikastetxetan eskuliburu gisa erabiltzen dute ikasleek. Gazteek normalean lehiaketetan erabiltzen dituzten gaiak euren eguneroko bizitzako

■ Gaztelaniazko lanek euskarazkoak bikoizten dituzte

Literatur lehiaketetara aurkeztu den jende kopuruari erreparatuz, kontuan hartu behar da Euskal Herrian egiten diren lehiaketetara gaztelaniaz nahiz euskaraz idatzitako lanak aurkeztu direla. Gaztelaniaz aurkeztu diren lan kopuruek euskaraz aurkeztu direnak bikoizten dituzte ia beti, eta askotan berriz, hirukoiztu. Euskarazko lanen kasuan, batez beste, lehiaketa bakoitzera 12 bat lan aurkeztu dira poesian, 20 bat lan narrazioan eta antzerki eta saiakera lanak askoz gutxiago izaten dira. Gaztelaniaz, berriz, 30 bat lan aurkeztu dira poesian eta 40 bat narratiban ●

kontuak izan ohi dira. Abentura, amodioa, adiskidetasuna, drogak..., gaurkotasunezko gaiak.

Azkue eta Urruzuno moduko sarietarak idazle gazteak trebatzeko harrobi emankorrak izan dira orain arte. Horietan saritutakoak dira, esaterako, Harkaitz Cano, Asier Serrano, Garikoitz Berasaluze, Unai Iturriaga, Leire Bilbao...

ERDIKO BELAUNALDIAK. Gazteen literatur sormena lantzeko eskaintza zabala badago ere, eskarmentu handiko idazleentzat ere deialdi garrantzitsuak egiten dira urtero. Bi maila horien artean, ordea, gazteentzako lehiaketetatik igaro

baina oraindik trebakuntza sakonago baten beharrean dauden idazle gazte asko dago. Hori dela eta hutsune hori betetzeko Igartza saria sortu zen 1998an.

Lehiaketa hau Beasaingo Udalak, CAF enpresak eta Elkarlanean argitaletxeak antolatzen dute. Eskola garaiko idazlan eta edizioaren artean salto handia dagoenez, urrats hori ematen laguntzea da Igartza sariaren xedea. Izatez, beka bat da Igartza saria. Sarietara aurkeztu direnek narratibazko lan baten proiektua eta horren lagin bat aurkeztu behar dute. Saridun suertatuz gero, bi epetan 6.010,12 eurotako diru laguntza jasotzen dute. Ondoren Elkarlanean argitaletxea arduratzen da lana argitaratzeaz. Horrenbestez liburu argitaratzeko aukera lortzen dute idazle gazteek.

Igartza lehiaketan parte hartzeko ezinbesteko baldintza da 35 urtetik beherakoa izatea eta gehienez bi lan argitaratuta izatea. Urtero dozena bat lan aurkeztu dira.

IDAZLE BERRIENTZAKO LEHIAKETAK. Lehen aipatu modura oso zabala da Euskal Herrian dugun literatur lehiaketen eskaintza. Urte osoan zehar izaten da literatur lehiaketetara aurkezteko aukera, baina, urria eta azaroa izaten dira deialdi gehien dituzten hilabe-teak.

Arrazoi ezberdinengatik, bai eskaintzen diren sariengatik, lehiaketei dute ospea edota banaketa moduagatik lehiaketetara aurkeztu ohi den jendearen artean badira garrantzi gehiago duten lehiaketak. Horien artean egongo lirake Euskaltzaindia-BBKak antolatzen dituzten saiakera, antzerkia, poesia eta eleberrirako saritzen dituen literatur lehiaketak; Donostia Hiria Literatur Saria; Irun Hiria Literatur Saria; Lizardi Saria; Iparragirre Saria; Tene Mujika Saria; Arabako Foru Aldundiaren Ernestina de Champurcin poesia lehiaketa...

Ordainsari polita eta publikazio duina eskaintzen duten lehiaketak izaten dira gehien estimatzen direnak. Eta ordainsaria baino garrantzitsuagoa izaten da ondoren literatur lana liburu itxuran publikatzeko aukera eskaintzen duten lehiaketara aurkezteak. Egund idazle gazteek euren literatur lanak argitaratzeko ez baitute inolako erraztasunik izaten. Azkenean lehiaketaren ospea, liburu eta haren zabalkundea, hori izaten da lehiaketa bat baldintzatuko duena, dirua

bidean galtzen baita; gainerakoa ez.

Jende gaztea izaten da batez ere lehiaketetara aurkezten dena. Lumaren bidean lehenengo urratsak egiten dabiltzanak eta bestetik, lehiaketak, argitaletxeetara saltoa eman aurretiko pauso modura hartzen dituzten idazle gazteak.

Literatur arloko aktore guztiak ados ez badaude ere, literatur lehiaketak erreferentzia gune bilakatzen ari dira nolabait literaturgintzan. Argitaletxe, kultur erakunde, Unibertsitate eta Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak euren gain hartu

□ Azkue eta Urruzuno moduko sariketak idazle gazteak trebatzeko harrobi emankorrak izan dira. Horietan saritutakoak izan dira, esaterako, Harkaitz Cano, Gari Berasaluze, Leire Bilbao...

dute idazle berrien lanak babestu, bultzatu eta zabaltzeko ardura. Eta sarri literatur lehiaketei esker dute ahots berriek oihartzuna.

Azken urteetako panoramari erreparatuta literatur lehiaketen eremuan ez da aldaketa aipagarriarik ikusten. Badirudi herri txikiak literatur lehiaketak ospea irabazten ari direla. Alde batetik beraue-tan irabazle suertatu eta izen berezia lortu duten saridunei esker. Eta bestalde, herrietako literatur lehiaketen eskaintza duin eta zintzoari esker ●

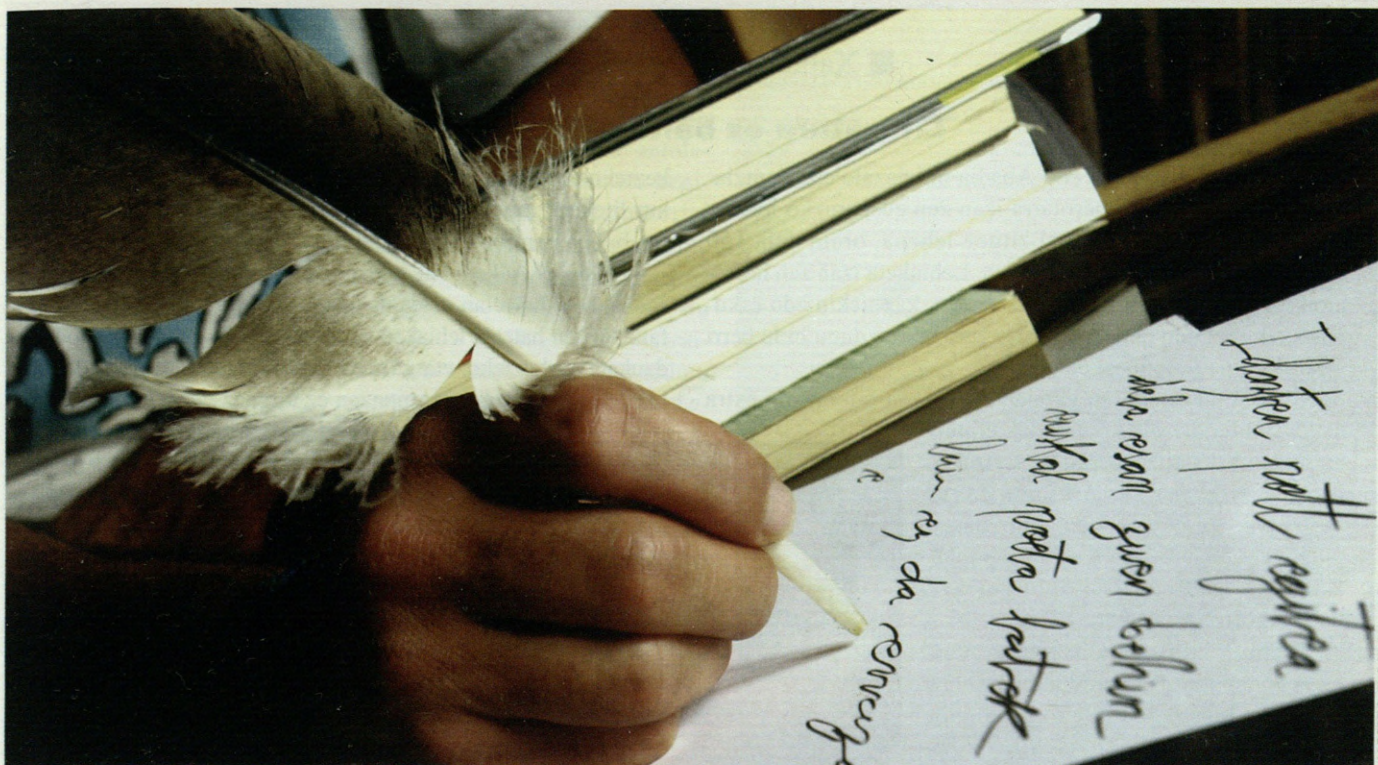
■ Sentimenduetatik teknikara

Gaur egungo literatur lehiaketen sorrera 1902an koka dezakegu. M. Landerretxearen ekimenez euskara eta euskal kultura bultzatzeko Euskaltzaleen Biltzarra sortu zen 1902an Hondarribian. Besteak beste, Landerretxe, Adema, Campion eta Urkijo izan ziren sortzaileak. Euskal jaiak nahiz literatur lehiaketak antolatu zituzten batik bat eta mende hasierako 'Euskal Pizkundera' deiturikoa indartzen lan handia izan zuten. Egun lehiaketetan literaturari eman ohi zaio garrantzia, garai hartako lehiaketetan, ordea, euskal sentimenduei eta kulturari ematen zitzaion garrantzia.

Literatur lehiaketen erreferentzia 1902koa bada ere, 1882an dute Iruñeko Literatur Lehiaketek sorrera urtea. Lehiaketa hauen lehen garaian, 1882-1886 bitartean, Karmelo Etxegarai azpeitiarra, Felipe Arrese Beitia otxandiotarra eta Claudio Otaegi zegamarra nabarmendu ziren, besteak beste. 1926 eta 1928 bitarteko bigarren aroak beste izen batzuk eman zituen, haien artean Orixe eta Lizardi idazle handiak. Literatur lehiaketen sustraia begira jarrita Irun Hiria Literatur Saria eta Donostia Hiria Literatur Saria daude egun egiten diren literatur lehiaketa zaharrenen artean ●

■ Lehiaketa askotan lanak berandu argitaratzen dira, eta ez da lan horien promozioan ahalegin handirik egiten.

ALBERTO ELOSEGI

Leku guztietan bezala, literatur lehiaketetara aurkezten direnen artean ere, denetik dago. Idazle batzuk diruagatik aurkezten dira, beste batzuek promozio bila eta beste batzuk, aldiz, banidadeagatik bidaltzen omen dituzte euren lanak lehiaketetara.

LEHIARAKO ARRAZOIAK

Idazle gehienek ageriko idazle bizi-tzan atzera eginez gero sariren batekin egingo duzu topo. Ia beti agertzen da sariren bat hasieran. Literatura lehiaketak jendaurreko aurkezpenerako plataforma baino zerbaite gehiago ere badira, ordea. Banidadeagatik bidaltzen dituztela lanak aipatu izan du bakarren batek, promozio bila abiatzen dira batzuk, errekonozimendu eske beste batzuk eta ezin ahaztu arrazoi prosaikoak: diruz ondo hornitutako lehiaketa dezente antolatzen dituzte erakundeek. Idazle bakoitzak ditu bere burua lehian sartzea erabakitzeak arrazoiak. Bat baino gehiago, normalean. Hiruk aitortu dizkigute bereak.

Patxi Ezkiagak gogoan du zergatik aurkeztu zen Felipe Arrese Beitia lehiaketara orain ia bi hamarkada. "Denbora asko egiten nuen idazten, eta egiten nuen hark benetan zerbaitearako balio ote zuen jakin nahi nuen". Horrek eman zion bere lehendabiziko saria 1984. urtean. "Kritika bat jasotzeagatik aurkeztu nintzen".

Ordutik hona sari asko irabazi ditu, bai poesian, baita narratiban ere: Irun Hiria 1985, 86 eta 99an; Lizardi saria 1985 eta 87an; Azkue saria ere 1987an; Julene Azpeitia 1990ean; Jon Mirande 1991 eta 95ean; edo Augustin Zubikarai 1998 eta 99an, besteak beste. Azkenekoa

□ **"Ez baduzu irabazten, lehiaketak ez zarela Jainkoa gogorarazteko ere balio du"**

FERNANDO MORILLO

aurten bertan: BBK-k eta Euskaltzaindiak ematen duten Txomin Agirre saria "Bigarren haurra" eleberriarekin.

Eta lehendabiziko arrazoi hari beste batzuk erantsi zaizkio urteotan. Sariak "bizirik nagoela sentiarazten didate" aitortu digu. Irakuleenganako nolabaiteko konpromiso bat ere sentitzen du Patxi

Ezkiagak: "Irakurle batzuk oso zintzoak ditut eta obligazioa sentitzen dut neure barne mundua beraiekin partekatze". Horretarako argialetxeen bidea erabiltzeko modurik ez ote dagoen galdetuta zenbait argialetxe lan mota batzuentzat nahikoa itxita daudela esan digu: "Poesia metafisikoa ez dela leitzen esan izan didate, eta nik uste dut baietz. Urtero Ingleterran, Zeelanda Berrian edo Australian argitaratzen dena eskuratzeko ahalegina egiten dut, eta hangoa ikusi besterik ez dago une honetan zer egiten ari diren ikusteko; esate baterako, nobela jada ez da kontakizun hutsa, gogoeta mordoa dute beren baitan". Hemengo bideak "itxiegiak" direla uste du Ezkiagak, lan mota batzuei bakarrik egiten zaiela bidea eta hori ere bada arrazoi bere lanak lehiaketetara aurkezteko: reibindikatzeko argitaratzen denaz gain, badaudela idazteko beste era batzuk eta beste gai batzuk. Hori da bere arrazoi nagusienetako bat une honetan. "Idatzi egiten dut eta, egindako lanarekin gustura geratzen banaiz, lehia-

■ Xabier Mendiguren Elizegi

Literatura ez baita atletismoa

Antoine d'Abbadie edo Abadia bidaiazale eta zientzialari irlandar-zuberotarra izan zen euskarazko idazlarentzako xoxak jarri zituen lehena, orain dela 150 urteko Urruñako Lore Joko haietan. Lehiaketa izan zen horretarako aukeratu zuen bidea, gaztarekin, kapoiekin edo eskupilotarekin egiten den bezala, eta geroztik ez dugu bide berri askorik asmatu. Ezinezkoa delako?

Abadia mezenasaren garaian ere ez zen falta izan xextra eta iskanbila: irizpide politikoak erabili zirela lan bat saritzeko edo baztertzeko, halakok aurkeztutako lana saritu ez eta gero epaimahaian zegoen apaiz batek plagiatu zituela bertso haiek... Etxahun Barkoxekoak baditu kopla garratz batzuk horren gainean.

Kritikak kritika, nik dakidala, inork ez zuen auzitan jarri eredu bera, bere eskasean hori besterik ez zegoelako. Lehiaketak antolatu zituzten Lizardik eta Aitzolek-eta Olerti Egunak eratzen hasi zirenean, eta horixe bera egin zuen Euskaltzaindiak frankismoko ilunpean. Ba al zen bada beste aukerarik?

1975ean, artean libururik argitaratu gabeko bi gazte ezezagunek bota zuten putzuan harria: "Sariketa literarioen aurka, beren zentzugabekeriak idazleak zapuztu ta ito egiten dituztelakotz". Bi gazte haiek Koldo Izagirre eta Bernardo Atxaga zuten izena. Gaur egunetik begiratuta, deigarria egiten da gazte haien ausardia eta argikusmena, batetik, baina baita beren asmoaren zaila ere, bestetik: Atxagak berak sari ugari irabazi zituen handik gutxira, idazletzatik bizitzea erabaki zuenean, eta Izagirrek ere eskuratu du bakarren bat inoiz.

Geroztik, asko ugaritu da sarien kopurua (baita idazle eta liburuena ere, zorionez) baina panorama hura ez da gehiegi aldatu: idazleok ez ditugu soberra maite lehiaketak, baina haiek betiko martxan jarraitzen dute, parte-hartzaile gehixeago edo gutxixeagorekin, obra hobexego edo kaxkarxeagoequin. Aur-

kezteko arrazoiak ere jakinak dira, ondoko erreportajearen irakur litekeen moduan: norbere burua ezagutaraztea, idazlanaren balioa berretsi nahia, eta dirua.

Zer egin? Aukera bat, edozein arazoren aurrean bezala erosoena, bere horretan uztea da, eta ez da horretarako arrazoirik falta: azken batean, lehiaketa sistemaren alde daudenek modua daukate aurkezteko, eta gazteek posibilitate ugari irabazteko, idazle onentsuenak presentatzen ez direnez gero; kontrakoak,

berriz, lasai asko aritu daitezke sariketa guztiei bizkar emanda. Horixe baita bitxikeria politenetako bat: Euskal Herrian, sarietatik aparte bizi dela literaturgintza osoa: argitaletxeetan ez zaie jaramon handirik egiten (idazle berrietan nor dabilen erreparatzeko ez bada), irakurleek ez diete arreta berezirik eskaintzen lan sarituei (edizio, promozio eta banaketan egindako akatsengatik, besteak beste), eta obra inportanteak oso-oso gutxitan ibiltzen dira lehiaketetan. Horrek denak liburu sarituen marjinaltasuna dakar, baina ez dirudi antolatzailerik behintzat axola zaienik, haiek ez

baitute literaturarik irakurtzen. Idazle sarituentzat, aldiz, pagatu beharreko zerga bat da; norbaitek esan zuen bezala, saria zauri, alegia.

Beste aukera bat boikot aktiboarena da. Orain dela hogeitatu urte izan ziren horren aldeko deiak, eta badira bideak, baina ez

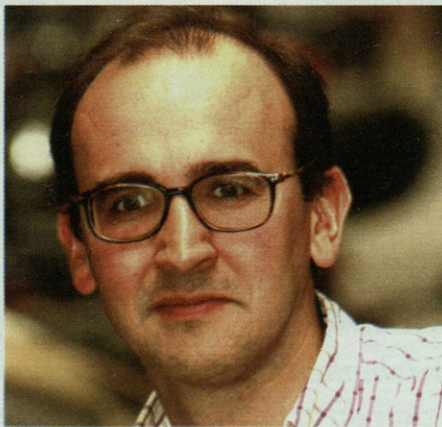
dakit halako helburu xixtrinak merezi duen horrenbesteko ahalegina. Hirugarrena, sariketak hobetzen saiatzea da: epaimahaikide jantziak egon daitezen (haien izena aurrez jakinda, ahal dela), sari duinak, eskubide-lagatzean gehiegi-keriarik ez, argitaratze egokia (garai batean beraiek editatzeko eskatzen zitzaizkien antolatzaileei; gaur egun, hobe litzateke libertatea uztea edo ohiko argitaletxeekin tratua egitea), generoen arteko oreka, beka sistema indartzeko...

Hala ere, nekez maiteko ditugu sariketak, literatura ez baita atletismoa, ezta izango ere ●

□ Euskal Herrian, sarietatik aparte bizi da literaturgintza osoa: argitaletxeetan ez zaie jaramon handirik egiten, irakurleek ez diete arreta berezirik eskaintzen lan sarituei, eta obra inportanteak oso-oso gutxitan ibiltzen dira lehiaketetan

Hori bera, aldiz, arrazoi garrantzitsua da beste askorentzat. Aitortzeak nolabaitko erreparoa ematen badu ere, bi idazle gaztek, Urtzi Urrutikoetxeak eta Fernando Morillok duen garrantzia ematen diote. "Poesian, batez ere, sariek ematen dute dirua", beste era batera irabaztea ezinezkoa den dirua. Urrutikoetxearen

hitzak dira. "Eta diruz ondo saritutako lehiaketa bat irabazteak lasaitasuna ematen dizu denboraldi baterako". Begiratzen dio alde ekonomikoari lehiaketa batera aurkezteko orduan, nahiz hasierako lehiaketetan ez izan hori garrantzitsuen. "Urruzuno sarietatik hasi nintzen literaturan". Ordurako bertso munduan

ALBERTO ELIZEGI

keta batera bidaltzen dut". Irabazteak frogatzen dio bere egiteko erak ere baduela gaur egun tokia eta balioa.

Lehiaketek duten amurik garrantzitsuenetako batena aipatu digu berak ezer galdetu baino lehen: "Diruarena bost axola. Ruandara joan da orain arteko diru guztia".

ibilia eta bertso-paper lehiaketa ugari ezagutua zen, bertso-paperek lehiaketak beste irtenbiderik ez zutelako. "Hemen nago esateko modu bat da, hemen nago eta homologazio bat badaukat, sari honek ematen didana". Gaztetxotan eskuratutako sariak aparte bi lan homologatu ditu Urrutikoetxeak: Ernestina de Champourcin saria eman ziona 1997an eta Irun Hiria 2000. urtean. Hauen bidez ezagutarazi zuen bere lana. "Lehiaketetik etorri naiz, hortik egin dut bidea eta ez dut baztertzeko aurreragoko ere; errealista naiz eta goxoki hori denontzat da gustukoa".

Sakon-sakoneko arrazoiak joz Urtzi Urrutikoetxeak uste du badagoela egoarekin zerikusia duen zerbait ere: "Edozein artistak badu bere egoa, zer esana daukala iruditzen zaio, zer eskainia" eta horrek ere bultzatzen du lehiaketa.

□ "Poesian, batez ere, sariak ematen dute dirua. Eta diruz ondo saritutako lehiaketa bat irabazteak lasaitasuna ematen dizu denboraldi baterako"
U. URRUTIKOETXEA

tetara. Ez ditu bere lanak edozein lehiaketetara bidaltzen, ordea. "Printzipio moduko bat jarraitzen dut: erdaraz besteko saria izatea, gutxienez, euskaraz". Eta hortik aurrera, argitaratzeko orduan jartzen dituzten baldintzei ere begiratzen die: "Lagun batzuei esan izan diedan bezala, geure burua saltzen dugu lehiaketa.

ketetan baina saltzekotan, garesti saldu". Egile eskubideak zenbaterako geratzen diren erakunde antolatzaileen esku ere begiratzen du. Lan horiei gerora beste irtenbide bat eman ahal izateko.

Kezkatzen du lehiaketen antolatzaileek lanarekiko ardura gutxi izateak. "Askotan zure lana berandu argitaratzen dute; nik uste zenbait lehiaketatan edizioa hobetzen ari direla baina oso berandu kaleratzen dituzte". Ikusten du erakunde askok saria eman eta horrekin oihartzuna lortutakoan helburua beteta bezala geratzen direla, ez dutela ahalegin handia egiten gero lana promozionatzen. "Promozio pertsonalean irabazi egiten duzu saria irabazten duzun mementoan, baina lanaren promozioan galdu".

Garbi ikusten du Urrutikoetxeak lehiaketak subjektiboak eta injustoak direla, epaimahaiaren ikuspuntuan bakarrik oinarritzen direlako, eta halere, onartzen du

ALBERTO ELOSEGI

E I B A R

Urriaren 11tik 20ra, Unzaga plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

**Bizi
irakurriz!**

■ Epaileen hitza

Azken urteotan banatu diren sari askotan zeresana izan dute Joxerra Garzia idazleak eta Mari Jose Olaziregi kritikariak. Batzuk aipatzegatik Euskadi saria, Donostia Hiria, Ignacio Aldecoa edo Julene Azpeitia lehiaketetan ikusiko zenuten baten edo bestearen, edo bien izena. Behin baino gehiagotan tokatu zaie idazlanak epaitzea. Lan *"delikatua, ezatsegina eta erantzukizun handikoa"* Olaziregiren esanetan. Baina baita *"gustagarria eta aberasgarria"* ere zenbaitetan, Garziaren iritzian. Kostako zaizue, halere, bi aditu hauek lehiaketa berean urte askoan jarraian epaile ikustea. Bat datozelako biak lehiaketa batek aurrera egin behar badu, epaimahaiak aldatuz joan behar duela. Ideologiak eta gustuak aparte, literaturaren estetika oso desberdinak daudelako eta lehiaketa batean, urteetan, epaile berak izateak gehiegi baldintzatzen duelako emaitza.

Eta hori, ados daudenik erabakiak parametro literarioetan oinarrituta hartu behar direla eta ez hau gustatzen zait-ez zait gustatzen argumentuarekin. *"Epaileak bere botoa justifikatu egin behar du, lan baten alde edo kontra egiteko arrazoiak eman behar ditu"*, esaten du Mari Jose Olaziregik. *"Erabakia hartu baino lehen diskusio literarioak ezinbestekoak dira, ezta-*

baidatu egin behar da", Joxerra Garziak. Diskusio horiexek dira, hain zuzen, bien iritziz epailetzan ari direnentzat aberasgarriena. Ikasteko balio diete, dudak argitzeko, besteen iritzia kontuan hartzeko, ezagutza eguneratzeko eta agian *"harroke-riak alde batera utzi eta hanka sartu duzula onartzeko ere bai"*, Olaziregiren hitzetan.

Lehiaketa duin batek bete behar duen beste baldintzetako bat epaile izango diren izenak aldeztetik jakinaraztea da. Horretan ere ados biak. Idazleak jakin egin behar du nork epaituko duen berak egindako lana, noren esku egongo den erabakia, nork hartzen duen bere gain horren erantzukizuna.

Gaur egun lehiaketa gehienetako epaimahaiak idazlez josiak daude. Logikoa ikusten du Garziak, kritikariekin soilik *"ez zaigulako iristen"*. Olaziregi, aldiz, ez da idazleak epaimahietan egotearen aldeko. *"Gehiago jo beharko lukete kritikariak irakurle-irakasleengana, baina jakina, idazleek ere badute bere alde ona, oso irakurle onak izan ohi direla"*.

Epaia-mahai ideala? Argi dauka Mari Jose Olaziregik: *"Zabala, aditua, irakurria eta interes pertsonalik edo komertzialik gabekoa"* ●

ALBERTO ELOSEGI

tzen diruak ere tentatzen duela. Baina garrantzi gehiago ematen dio bere burua frogatzeari diruari baino.

Orain arte edozein lehiaketetara aurkeztu izan da, sari txikia eta handia zutenetara, oihartzun handia edo txikia, ospe gehiago edo gutxiago, eta denak zerrenda berean jartzen ditu. *"Oso gustura idazten dut, eta idatzitakoa bidali egiten dut"*. Eta listo. Batzuetan idazten ari dena lehiaketaren baldintzetara egokitzen saiatzen da, baina gehienetan ez du lehiaketa jakin baterako apropos idazten, horrek zentsore lana egitea eskatzen diolako. Askok poztzen da irabazi duela jakitean, baina ez irabazteak ere egoari on egiten diolakoa dago: *"Ez zarela Jainkoa gogorarazteko, egoaren ekilibrioa lortzeko"*.

Fernando Morillo ez zen beharbada idazle izango lagun hark ez balio lehiaketa batera aurkezteko gomendioa egin. Idazten jarraituko zuen seguruenik, baina komentzituta dago ez zuela hainbeste argitaratuko. *"Askok lagundu didate lehiaketek eta izugarri aukera ona da hasiberrientzat hasiberri ez direnekin lehia zaitzkeelako berdin-berdin"*. Ez diogu denbora gehiago lapurtu. Idazten jarraitu behar zuen egunotan lanak entregatzeko epea amaitzen zaien lehiaketetarako ●

berarentzat bultzada handia izan dela sari hoiek eskuratu izana. *"Sari horien aurretik ez neukan argitaletxeekin harremanik, adibidez; horiei esker jarri ziren nirekin harremanetan"*.

Fernando Morillok ere onartzen du editoreak berarekin fijatu baziren sariengatik izan zela. Seigarren liburua kalera-tzekoa da eta asko idazten ari da. Lehiaketetarako? Bada, bai. *"Askok idazten dut eta lehiaketa guztietara bidaltzen ditut egindako lanak"*. Laudioko lehiaketa izan zen irabazi zuen lehendabizikoa.

"Lehiaketa zalea izan naiz beti, baina ni zientzia munduan nenbilen eta lagun batek gomendatuta aurkeztu nintzen lehendabiziko aldiz, probatzeagatik". Harrezkero hogeita hamarretik goratan jaso du saria: Donostia Hiria 1999an, Julene Azpeitian bizpahiru aldiz edo hiru akzesit azken hiru urteotan Gabriel Aresti ipuin lehiaketan.

"Niretzat lehiaketak neure burua frogatzeko era bat dira. Ez daukat inguruan inor zuzentzeko, laguntzeko, eta lehiaketen bidez ari naiz ikasten". Ez du ezkuta-

"Nere bordatxotik" sailean, "Basarri" k udako eguraldi kaxkarra eta ZERUKO ARGIA n garai hartan idazten zutenek izandako bilera izan zituen hizpide.

Iragana eta oraina alde-aldean

Laburra da gero, geure memoria! Adibidez, makina bat jenderi entzuten zaio zintzotasun osoz esaten, Euskal Herrian, aldatzeagatik, eguraldia ere erabat aldatu dela. Bada, ez dirudi, 1972ko urriaren amaieran Iñaki Eizmendi "Basarri" k gure aldizkariko "Nere Bordatxotik" sailean zioena irakurrita. Horrez gain, ZERUKO ARGIA n idazten zuten guztien artean egindako bilera bat zekarren kontura. Aurpegi ezezagun askorekin egin omen zuen han topo. "H"zale porrokatuak eta berak bezala "h" hori begien bistan ikusi nahi ez zutenak elkartuak ziren, nonbait. Hala eta guztiz ere, oso pozik nabaritzen zitzaion gizonari, han ikusi eta somatu zuen elkarrenganako errespetuagatik.

DANI BLANCO

■ "Ekaitz beldurgarri ark txikitu ta desegin zuen ia eskuetan genduen uzta. (...) Gaur ain errez itzegiten eta idazten duten batzuk, ur aietatik paseak izan balira, agian, beste modu batez pentsatuko lukete".

UDABERRIAREN LEHENGUSU TXIKIA

Aurtengo udako eguraldia dela-eta kexu bazarete, hona hemen, kontsola-

NON ZER

• GURE GUTUEN MUNDUA	2 garrantzi
• BARRIA VELA TA BARRIA	3 garrantzi
• FERIA	3 garrantzi
• ATARIK Ekarri	3 garrantzi
• LITERATURA	3 garrantzi
• ENTZUTU ETA GURUTZATU	3 garrantzi

Mariano Izeta Elizalde

"Literaturarako behinik behin konbeni litzake batzea"

mendu gisa, duela hogeita hamar urte "Basarri" k azaltzen zituen kontuak: "Udaberri eskas, txatxu, petrala izan genduen. Iritxi zan udara, ta lengusu txiki ote zan esan bear. Marmar bizian kanpotarrak, ondartzarako edo urerako girorik etzutela-ta. Dagonilla (abuztua) batipat, ortik onerakoa. Kanpoa oso atzera,

Gipuzkoa'ko gerezi bakar bat jateko erarik ez genduen izan. Beste frutu batzuta ere urri izango geran itxurak. Baiña... itz neurtuz adieraztea ez ote egokiago?".

Eta bertsoak jartzen eta botatzen zuen abileziaz baliatuz, ahapaldi esanguratsu mordoska bat idatzi zuen segidan. Irakurri, irakurri, haietako batean zioena:

"Uda joan zaula-ta zertan izan pena?
Bera izaten baita

sarri kaxkarrena.
Aspaldiko urtetan
uka ez leikena,
askoz ohea dala
emen udazkena".
Hala bedi, nire partez behintzat!

"ZERUKO ARGIA" REN DEIA

Makina bat kontu azaltzen zituen "Basarri" k "Nire Bordatxotik" sailean.

■ Garcia Marquez-en liburu berria

Anjel Lertxundi, 1972-X-22

Ehun urte bakardadean" liburu inguru hauetan zabaldu zenean, Márquez-ek bere "Orbela" liburu eta beste zenbait ipuietako irudimena, teknika eta hizkuntza agortuak izango zituela pentsatzen genuen. Ze, harrigarri gertatu zitzaigun "Ehun urte bakardadean", baina ironiagatik, irudimen azkar eta estrainoagatik, hizkuntza aberats, ugari eta sakonagatik harrigarri. Esku artean dut bere azken liburu. Bere izenburu bitxi eta sujerentea (La increíble y

triste historia de la Cándida Eréndira y de su abuela desalmada) liburu azken ipuiarena da. Baina ez dut uste garrantzitsuena denik, nahiz eta "Ehun urte bakardadean" liburuaren antzeko eskema labur bat izan. Pertsonaje batek -Eréndira- eta paisajeak -basamortua- sortzen dute irudimena ipui honetan. (...) Baina Márquez-en liburuak beste mundu berri batetan murgiltzen gaitu: Itsasoa da bere lehen ipuietan gaiaren giar, ardatz eta pertsonaje (...) ●

Orduko hartan, ordea, eguraldiaren inguruko aipamena eta Z. ARGIAren ardura-dunek deituta Donostian egin zuten bilera-koak baino ez zekartzan mahai gainera.

"1972'garren urteko urrilla'ren zortzi-garren eguna. Urgull mendiaren magalean dagoen Santa Teresa etxerako deia izan genduen. Donosti zoragarriak dituen ainbat leku edderretatik, nor oni aurrea artzekorik?

Zuzendaritzaren naia ala zalarik, an bildu giñan Zeruko Argia'n idazten degu-nok".

Nortzuk ote bilduak? "Irakurle danak ondo dakitenez, bide desberdiñetatik gabiltzan idazleak gera, ortografiari ta zenbait gramatika zatiri buruz", aurrera-tzen zuen Iñaki Eizmendik. Eta ondoren, pasarte horren amaieran, puntu eta bereiz.

Izan ere, euskara batua zela eta ez zela hainbeste istilu gertatu eta gero, aldizkaria irakurtzen zutenen artean inor gutxi behar zuen "Basarri" zein aldekoa ote zen konturatu gabea...

Hurrengo lerroan, baina, berri ona: "Bizi-ro pozik etxeratu giñela aitortu bear". Eta puntu eta bereiz, berriz ere.

Handik aurrera, bileran gertatua azal-tzea baino ez zitzaion geratzen: "Baka-nak giñan an ezagutzen genduenak. Guretzat beintzat, aurpegi ez-ezagun asko azaldu zan. Pozgarria benetan an ikusi eta somatu zan alkarganako itzala ta errespetoa. 'Jendetasuna', Aingeru Iriga-rai jaunak esango lukenez. Batzuk H-zale purrukatuak; besteok, begien bistan ikusi nai eztegunak. Benetako demokrazia. Bakoitzaren jabetasuna aintzat artzea da, an egin zan bezela".

Adibide argia zeukala esku artean eta, ondoren, aholkua ematen zuen: "Milla bider esanak gera, ta bijoa bein da berri-ro: jorra dezala bakoitzak bere baratza al duen modurik onenean, naste-borraste onek irauten duen artean. Denborarekin urak etorriko dira beren bidera. Orduan konturatuko gera uskeri batzuren truke zenbat xixtrinkerik izan dan gure artean. Geroak argituko du orain ain illun ikus-ten degun zerualdea. Libreki, askatasun osoz, azaldu ziran iritziak, eta bai asmo ederrik agertu ere. Ziur gaude egun arta-ko billerak bere frutua emango duela".

Bilera horretan, dirudienek, besteak beste etorkizunerako asmoak agertu zitzaizkien: "ZERUKO ARGIA, luzaro baiño len (bere denbora bearko du, noski), beste tankera batean azalduko da.

Gaur eztituen sail batzuk izango ditu berekin. Baserritar, arrantzale, langille, errietako berriemale ta abar, danak izango ditu gogoan. Bakoitzari bere bazka eskeiñiko dio. Alkarganako begirapenik galtzen eztegun artean; lau ume-keriren truke odolak irakinda jartzen ez geran artean, itxaropen aundiak izan genitzake. Askoz ohea izango litzake (nola ez), danok bide batetik joko bagendu, ta arau berdiñetara errendituko bagiña", adierazten zuen "Basarri" k, zenbaiten barne gogoaz jakitun. Baina berehala zetorren beherapena: "Au eziñezkoa da gaurkoz. Pikoek ere giroa bear izaten dute ondo elkartuko badira".

Nolanahi ere, itxaropen giroa mantendu nahi zuen gizonak bere idazlan hartan, eta "gure izkuntzari etorriko zaio-la uste degu premizko zaion giroa", zioen jarraian. "Orretxek galdu gaitu orain-daiñokoan: girorik ezak. Urte mordo aundia galdu degu derrigorrean. Egoak moztu zizkiguten eta ezer egiterik ez. Alakorik gerta ezpalitz, gaur etzan ain negargarria izango gure izkuntzaren egoera".

■ Aranzadi elkarte (II)

Aranzadi elkartekoek, 1972-X-22

Aurreko lanean ere esaten genuen elkar-kideen 200 peztako urte-saria farregarri dela Elkarre honen lan-beharrei erantzuteko. Bi bide genituen aurrerako: edo urte-saria jaso edo elkar-kideak ugaltu. Bigarren honi eutsi nahi diogu. Talderen batean lan egin nahi baduzu, ateak zabalik dituzu. Jakin zale bazara, azterketa-lanak Muniben izango dituzu, eta dibulgaziokoak Aranzadianan. Elkartekoek aztertzen ditugun alderdi hauen zale ez bazara bainan bai euskaltzale, duela 25 urtekoei lagundu zieten bezala, herritik sortutako Azterketa Elkarre honi lagun dezaiokezu. Zuk duzu orain hitza (...)

AURREKOEK EGINIKO LANA

Iritsia zitzaion belaunaldi berriei eta zegoenerako aurrekoa ahazturik zutenei zenbait gauza gogoratzeko garaia: "Askotxo zegoen lendik egiña, ta askoz geiago egingo zan. Geuk uste baiño urrutiago giñan onezkero, danok gogoan degun gertakari garrantz ura tarteko izan ezpalitz. Ta... gaur gauden baiño (ezta zailla-ta), milla bider elkartuago. Ekaitz beldurgarri ark txikitu ta desegin zuen ia eskuetan genduen uzta (kosetxa). Ekaitzaren aurretik lanean ari giñanok itzezin genezake ontaz, geienetan batekoz bestera gertatzen bada ere. Gaur ain errez itzegiten eta idazten duten batzuk, ur aietatik paseak izan balira, agian, beste modu batez pentsatuko lukete, edo itzak obeto neurtuko lituzkete"

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Bahitegiak

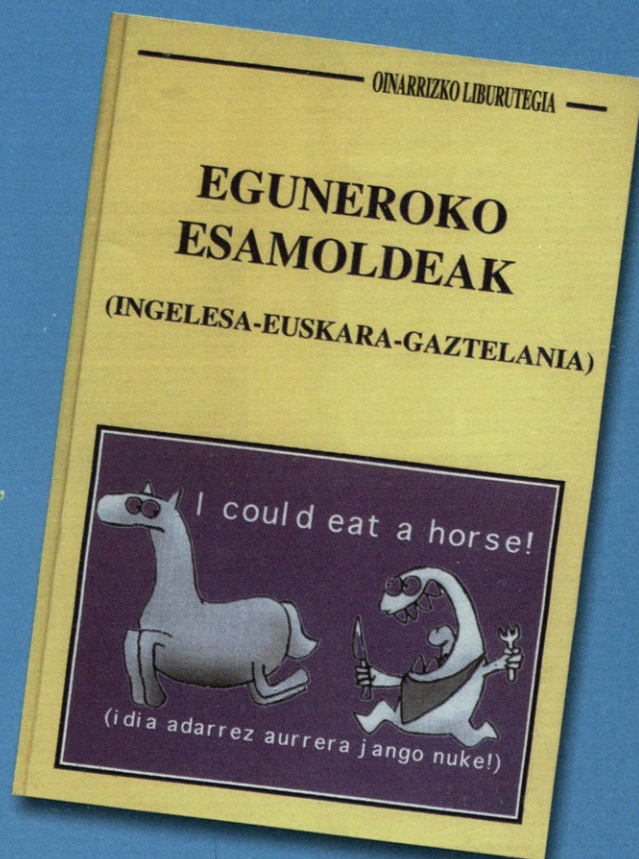
Editoriala, 1972-X-22

Gizarte osoak arduratu behar du giza-bahitegi edo espetxeaz. Gizartearen erakundeetako bat degu. Gizarteak bere iraupenerako sortu duen zerbait. Eta ez dirudi oraingoz ken dezakeenik ere. Oraingo, behintzat, beharrezko zerbait duela dirudi. Espetxeak urritzeko orde zugalduz joango direla dirudi, gaiñera. Jendea ugaltzeak okerrak ere ugaltzea dakar. Okerra egin dezaketena, edonork egin bait dezake uts, gehitu egin

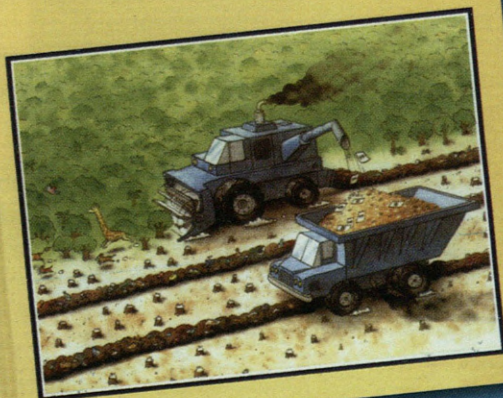
direlako. Jendea ugaltzeari dagokion bizi-moldeak ez jartzeak, barru-izae-raz gaixo dan jende asko sortzen du. Etsipenezko eta larritasunezko egoerak gehitzen ditu. Legea ez da askotan, zoritxarrez, giza-askatasunaren zaitzaille. Guzti horrek ugaltu egiten ditu legearen aurkako pekatuak. Baiña pekatuaren errua askotan ez dago 'gaizkillearen' bihotz makurrean, gizonaren gaixotasunean, bizieran, egoeran, erakundearen baizik (...)

EGUNEROKO ESAMOLDEAK (Ingelesa-euskara-gaztelania)

Liburua hau ingelesa edo euskara ikasten / irakasten ari diren euskaldunei / ingelesei begira egina dago, bi hizkuntza horietan gorputz-atalen, animalien, landareen eta mineraleen inguruan dituzten esamolderik erabilgarrienak eta herrikoienak bilduta izan ditzaten (Amerikako Estatu Batuetakoak barne). Gainera, liburuak ariketa bereziak bezain erabilgarriak ditu norberak bere kasa aritzeko. Orain arte, inoiz, euskaraz argitaratutako liburu berezienaren aurrean zaude.

GIZAKIA, EKOLOGIA ETA GIZARTEA (EKOLOGIAREN SOZIOLOGIA)

GIZAKIA, EKOLOGIA ETA GIZARTEA (Ekologiaren soziologia)

Ekologia ikuspuntu sozialaren aldetik aztertuta da liburu honen mamia. Era honetan, ekologiari buruzko liburuetan agertzen ez diren gai berriak ditugu: globalizazioa eta ingurumena, gero eta garrantzia handiagoa hartzen ari den "hatz ekologiko"-aren kontzeptua, "kapitalismo naturala"-ren azpian dagoen ideologia, hainbeste kezkatzen gaituzten transgenikoak, garapen jasagarriaren eredu desberdinak, . . . Puntako berrogeita hamaika gai desberdin zure esku.

GAIK

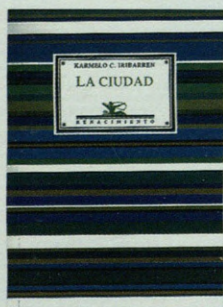
ARGITALDARIA

Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!

Astia Hartuta

ASTEKO LIBURUA

HIRIAREN ALDE ILUN ETA SAMURRAK

**LA CIUDAD
(A. 1985-2001)**
Karmelo C.
Iribarren
RENACIMIENTO
150 orrialde
6 euro

Bihotz barrunbeak arakatzuz ibili ohi da Karmelo C. Iribarren poeta donostiarra, hirian zehar, bihotz horien alde ilun eta samurrak bere poemetan azaltzeko. Bere buruarengandik hasita, edozein gizaki bakartik gorderik eduki dezakeen samina edo poztasuna atzeman nahi luke, gero min edo poz hori poema batean islatzeko. Tabernako zerbitzari da Karmelo C. Iribarren lanbidez, eta oso ondo ezagutzen ditu mostradorearen alde bietan egotearen ezberdintasunak. Makina bat historia triste egokitu zaio begien aurrean, baina amodio historia ederrik ere bai, jakina.

Orohar, jaiotzetik heriotzara doan denbora-tarte horrek edonori eskaini ohi dizkion une alai eta neke luzeak interesatzen zaizkio, bere haur ametsen beilarri Durruti libertaria eduki zuen poeta honi. Eta sentimendu horiek jasotzen dihardu, emeki-emeki. Renacimiento argitaletxeak plazaratu dion “La ciudad. Antología 1985-2001” liburuan, epealdi horretan idatzi dituen poemen aukeraketa bat eskaintzen digu. Argitaragabeak dira batzuk, eta aurretik argitaratuak dituen “La condición urbana”, “Serie B” eta “Desde el fondo de la barra” poema liburuetatik aukeratutakoak, beste batzuk.

▼ Egileari Galdezka

“Aspalditik neukan amets txiki bat bete zait”

Karmelo C. Iribarren

■ Esanahi handia al du zuretzat antologia honen argitalpenak?

Neurri batean, aspalditik neukan amets txiki bat bete zait, eta oso oso garrantzitsua izan da. Izan ere, orain dela hamar urte ni Donostiako Bilintx edo Lagun liburudendetara joaten nintzenean, eta apaletatik Miguel D'ors bezalako poeten liburuak hartzen nituenean, beti pentsatzen nuen nire idazlanik ez zela sekula haientan izango. Baina begira, ez da horrela izan!

■ Zer da poesia, Karmelo C. Iribarrenentzat?

Beno, era ulergarri batean azaltzeko, niretzat poesia -poesia izatekotan-, irakurlearen zentzumenak atzeman eta bere barnean gelditzen den zirrara hori litzateke.

■ Zer-nolako poesia mota idazten duzu zuk?

Oso poesia errealista dela esango nuke. Hiritar zentzu nabarmena duen poesia zuzena eta hizkera arruntakoa da nirea, noizbehinka ustegabeko zorroztasuna edo ironia erabiltzen baditut ere. Irakurleak hunkitzea nahi nuke nire poemekin. Are gehiago, harri eta zuruztea lortzen badut, hobe.

■ Eta zein dira zu gehien hunkitu zaituzten poetak?

Orohar, emozioak helarazteko gai direnak, bere barnera sartu ahal izateko ateak irekiak uzten dituztenak. Adibide batzuk emateko, Jaime Gil de Biedma, Angel Gonzalez, Luis Alberto de Cuenca, Abelardo Linares, Roger Wolfe, Michel Gaztambide... Baina akaso nigan eraginik handiena izan duten idazleak iparramerikarren artean bilatu beharko genituzke: Raymond Chandler, Hammett, James M. Cain, Ross Macdonald, Bukowski edo Sam Shepard bezalakoetan, prosa idazterakoan ere poetak izaten dakiten horietan. Handietan handi den Pio Baroja ahaztu gabe, jakina.

L I B U R U A K

**GALTZONTZI-
LOAK
AUTOBUSEAN
ZINTZILIK**
Aritz Gorrotxategi
EREIN
121 orrialde

TUNEZ ETA GEURE BELDUR ATABIKOAK

Umoreaz baliatu da Aritz Gorrotxategi hiru euskaldunek kurtso amaieran Tuneza egindako bidaiaren kronika egiterakoan. Aste bete baino ez zuten Ekialdeko lurralde hura ezagutu ahal izateko, langabezia zain zeukaten Euskal Herrira itzuli aurretik, eta jakina, beste ezeren gainetik bidaian ondo pasatzea nahi zuten. Zoritxarrez, ordean, hori ez zitzairen beti oso erraza gertatuko, zamatxo deseroso bat eraman zutelako beraiekin batera: euskaldunen beldur atabikoena. Eta zamatxo hori nola gainditu ezin erabakirik aurkituko ziren maiz, kontrastez beteaz azalduko zitzairen mundu hartan, auzune aberats eta txiroetatik barna, Islamaren berezitasunez inguraturik, labirinto moduko merkatuetan, dromedarioekin konpondu ezinik, turistentzako "oasietan"...

**XX. MENDEKO
POESIA KAIERAK**
Jon Mirande
SUSA
63 orrialde
4,21 euro

JON MIRANDEREN POESIA HAUSLEA

Koldo Izagirrek apailatu eta Susa argitaletxeak plazaratu duen XX. mendeko Poesia Kaierak bildumaren azken hamaika egileren lanak jadanik kalean dira. Haien artean, Jon Mirande handia dago, bere garaian indarrean zeuden moral zentzua, politika eredu eta gizarte ohiturei muzin egin eta bere mundu propioa sortzen ahalegindu zen idazlea. Orduko euskal nazionalismo motzari aurre egingo zion beste euskaltasun bat nahi zuen hark. Aintzinako euskal sinesmenen aitorle, paganismoaren aldarrikatzaile, euskal sorgin, azti eta belagileei eskaini zizkien bere poemak; eta sexuari dagokionean ere erabat hausle, pedofilia, lesbianismoa eta oro onartuko zituen sexualia kantatu zuen.

EL AGOTE
Gaizka Arostegi
TTARTTALO
199 orrialde
14,95 euro

AGOTEEN PATU GAIZTOA NOBELATURIK

Zoritxarreko izan ziren agoteak gurean, mendetan zehar, Nafarroan, Zuberoan edota Bearnen bizi. Eta hain zuzen ere agoteen historia azaldu nahi izan du Gaizka Arostegik bere nobela honetan, 1722ko udaberrian hasten den narrazioan. Agote gazte baten eta leinu noblea duen famili bateko alabaren arteko amodio tragikoak kontatzen ditu bertan. Agoteen benetazko jatorria garbi ezagutzen ez bada ere, bisigodo, mairu edota juduen ondorengo zirela-koan, herejetzat hartuak izan ziren, baita Elizaren aldetik ere. Begi nabarrekoak, azalez oso zuriak eta ilegorriak izaki, legenarra zutenaren susmoa ere zabaldu zen, eta era guztietako bazterkeriak jasan behar izan zituzten, harik eta XIX. mendearen bukaeran eskubide berdintasuna berreskuratu zuten arte.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1°
Hernani, 4 - DONOSTIA

G A R A N T I A

LIBURUAK

MAIDERREN TAUPADA BILDUMA

Maite Gonzalez
Esna
ALBERDANIA
105 orrialde
9,50 euro

MALETA BATEN BARRUAN JAIOTAKO NESKA

Horrelaxe, maleta baten barruan jaiotzea egokitu zitzaion Maiderri, Maite Gonzalez Esnaiek sortu duen pertsonaiari. Bera ezagutzeko aukera ere izango duzue, Elena Odriozolak eginiko ilustrazioarekin ornatuak datorkigulako Alberdania argitaletxeak plazaratu duen "Maiderren taupada bilduma" liburua. Neska honek, gaur egun, hamalau urte ditu jadanik, eta Bordelen ari da bizitzen eta ikasten, bere gurasoak hara bidali dutelako. Baina ustekabean jaio zen, etxetik urruti eta maleta baten barruan, eta guraso bidaia zaleen altzoan mundua korritzen eman zituen bere bizitzaren aurreneko urteak. Mar-katu duen esperientzia izan da. Hori, eta osaba Rafaelengana inguratzen ziren gaixoak eta hark erabiltzen utzi zion fonendoskopioak ere.

MIKEL STROGOFF

Jules Verne
IBAZABAL
461 orrialde
19,07 euro

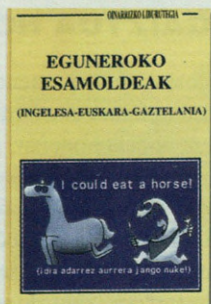

JULES VERNEREN IDAZLANA EUSKARAZ

Jules Verne, "Lurretik ilargira", "Hogei mila legoa itsaspean", "Munduari itzulia laurogei egunetan", "Uharte misteriozua" eta beste hainbat lan lili-ragarriren egilea ezagutzen ez duen gutxi izango da gure artean, batik bat bere lanak zinera ere eramanak izan direlako. Baina bera bizirik zegoen garaian, bestelakoak izan ziren gauzak. Asko kosta zitzaion arrakasta izatea, nahiz hirurogeitik gora nobela eta antzerki lan idatzi. Eta aberastu bazen, ez zen inolaz ere eleberrigatik izan, antzerkirako egindako bi egokitzapenengatik baizik. Eta hain zuzen horietako bat euskaratu du Karlos Zabalak orain, "Mikel Strogoff" izenburupean. Siberiako lur hotzetan murgiltzen gaitu idaz-lan honek, tsarraren mandatariak harantz egingo duen bidaia arriskutsuan.

EGUNEROKO ESAMOLDEAK (INGELES- EUSKARA- GAZTELANIA)

Batzuen artean
GAIK
213 orrialde
13 euro

ANIMALIAK, GORPUTZ ATALAK, LANDAREAK

Ingelesa ikasten ari diren euskaldunei ezin hobeto etorriko zaie Gaiak argi-taletxeak plazaratu duen liburu hau, ingelesez kaleko hizkeran defendatu ahal izateko esarak eskaintzen baitaizkie bertan. Eta era berean, euskara ikasten ari diren ingelesei primeran etorriko zaie baita ere, horiei denei begira eginga baitago "Eguneroko esamoldeak (Animaliak, Gorputz atalak, Landareak, Mineralak)". Ingelesa-Euskara-Gaztelania" liburua, bere ariketa bereziak eta guzti. Hizkuntza horien irakasleentzat ere lagungarri gerta daiteke lau atal nagusitan banaturik dagoen liburu hau, lagunarteko hizkera, beste hizkera oso informalarekin (batzuetan zakarra ere izan daitekeenarekin) eta hizkera irain-garriarekin tartekatuz baitaude osatuak "Eguneroko esamoldeak".

DISKOA

OZTOPO
GUZTIEN
GAINETIK
Batzuen artean
BONBERENEA
23 kanta
10 euro

BONBERENEA-REN AUTOGESTIOA BULTZATUZ

Bonbereneakoek Tolosako bonbe-roen egoitza izandakoa okupa-tuz ekin zioten bere bideari, 1997ko abenduan. Eta zortzigarren egunera-ko etxea eder hura beraien muturren aurrean birrindu bazieten ere, aurrera jarraitu dute, espazio autogestionatu eta asanblearioak sortzeko etxe gehiago okupatuz, auzolanean eta jende orori beren ekimenean parte hartzeko deituz. CD honetan, Señor

No, Kuraia, Borrokan, Deabruak Teilatueta, Petti eta Etxeko Uzta, Onddo, Selektah Kolektiboa, Lisabö+Selam, Humus, Nor Jainkoa Bezala eta beste talde askoren kantak bildu dituzte, orain arte egindako ibilbidearen oroigarri xume gisa. Beraiekin harremanetan jartzeko, jo Tolosako San Esteban 16ra, info@bonberenea.com-era, hala deitu 943.65.28.81 telefonora.

BILBO, urriak 14-22
Poesiaren III. astea

Poeten eta irakurleen arteko trukea errazteko topagune izateko sortu da Poesiaren III. astea. Hori dela eta, Bilboko Udalak poesiaren inguruko ekitaldi anitz antolatu ditu. Hilaren 21ean, adibidez, Misia eta Anariren kontzertuaz gozatzeko parada izango da.

20:00

Arriaga antzokia

BASAURI, urriaren 31 arte
Erakusketa

"Bosteko 02" erakusketak 1998. urtean du bere jatorria. Horrezkero Bizkaiko Foru Aldundiak urtero antolatzen du bost artisten lanez osaturiko erakusketa ibiltaria. Aurtengoari dagokionean, Rafael Ruiz Balerdi, Carmelo Ortiz Elgea eta Ramon Zubiarrainek margolanak eta Andres Nagel eta Jose Ramon Andaren eskulturak izango dira ikusgai.

Ariz dorrea

GASTEIZ, urriak 18
Antzerkia

Ados Teatro taldeak "John Wayneren laguna" antzezlan eskainiko du Printzipal antzokian. Zertxobait atzeratua den gizon baten bizitza izango dute hizpide, umoreak eta samurtasunak bat egiten duten lanean.

20:30

Printzipal antzokia

ZORNOTZA, urriak 19
Antzerkia

Durangok, Zornotzak eta Elorriok jasoko dituzte "Antzerkide 2002" ekimenak eskainiko dituen bost antzezlanak. Zornotzan adibidez, urriaren 19an Producciones Imperdible taldeak "La bombonera" antzezlan eskainiko du.

18:00 / 23:00

Konbenio plaza

DONOSTIA, urriaren 23a arte
Erakusketa

Erakusketa honetan Joaquin Vararen ingurune guztia azaltzen da. Kanpoan eginiko argazkiak maite ditu argazkilariak, hala nola, paisaiak, basoak... eta irudi bakoitza izugarri lantzen du, nahi duena lortu arte.

Gipuzkoako Argazkilarik Elkartea

BAIONA, urriak 18-19
Antzerkia

Frantziako, Iberiako eta Latinoamerikako XXII. Antzerki Jaialdiaren barruan, Frantzia eta Txileren arteko Eva Perón produkzioa eskainiko dute urriaren 18 eta 19an.

Baionako antzerki aretoa

LESACA, urriak 18
Kontzertua

Benito Lertxundik "Nere ekialdean" izenburupean sortu berri duen diskoaren aurkezpen ekitaldiak elingo die. Hori dela eta urriaren 18an Lesakan eskainiko diren aldia euskarri kantariak.

24:00

Zambra

ORDIZIA, urriaren 25a arte
Erakusketa

Ordiziako Barrena kultur etxeak Mamen Arruti artistaren erakusketa antolatzen du datorren egunotarako, "Gesala-Aire" izenburupean.

Astelehenetik larunbatera

18:00-20:00

Barrena kultur etxea

ELGOIBAR, azaroaren 9a arte
Erakusketa

Gorka Salmeronen argazki erakusketa egongo da ikusgai Elgoibarren. "Natura" izenburupean, zuribeltzeko eta tamaina handiko zein txikiko argazki kopiak aurkezten dizkigu egileak.

Kultur etxeko erakusgela

TUTERA, urriak 20
Nafarroa Oinez 2002

Aurten Tuterako Argia Ikastolak antolatuko du Nafarroa Oinez jaia, Nafarroako ikastolen arteko jaia, alegia. Guztira sei gunek izango dira ibilbidean eta adin orotako jendearentzako ekitaldi ugari antolatu dituzte: kontzertuak, dantza saioak...

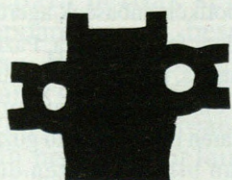

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Ez da txarra laharra: bere loreak erleen gutizi dira, bere fruitua, masusta, gizakiona. Horrez gain, sendagai modura eta bere hostoak tabakoa bailiran erretzeko erabili ohi da.

LAHARRAREN EZKONTZA

Laharrari ez omen zioten ezkontzen utzi, ordainetan "ondoan pasatzen den guztia-ri helduko diot" esan omen zuen arantza okerrak zorrotzuz. Onewan dagoen iazko sagardoa edanez entzun nuen lehengoan ipuin hau. Laharra gauza txarra ez dela argitu nahi dut, ezkontzea bera baino askoz hobe, dudarik gabe.

Nekazariak utzitako sailetan hazten da laharra, gerora basoa izango denari bidea erraztuz eta emanez. Aukeran ezer gutxi den garaian erleak elikatzeke lorealdi bikaina eskaintzen du. Likoretara edo mermeladetara eramateko fruitu ederrak ontzen ditu. Puja berrien urak

lehortu egiten duenez beherakoarentzako, odoluzkientzako eta eztarriko inflamazioentzako balio du. Ahoko gaitzei aurre egiteaz gain oiak indartu eta hortzak eta haginak sendotzen dituenz antigualeko ohitura da laharren puja berriak ahoan hartu eta xehatzea. Bere hostoak tabakoa bailiran erretzen dira eta urrutiko munduetako tearen ordezkoa egiteko erabiltzen dira eta abar.

Ondo geurea dugu bai. Besoan edo berna-sagarrean heltzen digun horri deitzeko euskaldunonak adina izen izango dituen hizkuntzik ez dela iruditzen zait, hogeitik gora igual... ●

◆ **JAKOBA ERREKONDO**
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Sendagai mordoa hartu behar duten gaixoek hartualdiak egoki bete ditzaten, laguntza pertsonalizatuko bulego bat irekiko da Madrilgo ospital batean.

BOTIKAK HARTZEKO GIDA

Madrilgo Gregorio Marañón ospitalak gure herrian aitzindaria den esperientzia bat jarri du martxan: paziente polimedikatuentzako arreta farmazeutikorako berariaz antolatutako bulegoa hain zuzen ere. Min unitateetako, traumatologiako eta erreumatologiako espezialistak izan ohi dira sarrienik gaixoak bulego horretara bidaltzen dituztenak.

"Gure asmoa pazienteei laguntzea da, beren medikazioa behar bezala har dezaten", dio Marisa Martinek, aipatu saileko arduradun batek. "Normalean horrelako unitateetako gaixoek zortzi edo hamar botika hartzen dituzte egunero, gutxienez. Gainera, 65 urtetik gorako pertsonak izaten dira, espezialista baten baino

gehiagoren laguntza behar dutenak. Badira irakurri edo idazteko zailtasunak dituztenak, eta medikazioa hartzeko orduan arazo handiak eduki ohi dituzte".

Marisa Martin eta saileko gainerako kideek paper koardikulatuko orri bat erabiltzen dute, zirkuluz, errektangeluz, karratuz eta zenbakiz josia, bertan pazienteari eguneko une bakoitzean zein botika hartu behar dituen argi eta garbi adieraziz. Orrialdearen ezkerreko ertzean gaixoak hartzen dituen botiken enbaseak agertzen dira, txukun-txukun fotokopiatuta. Pazientzia apur bat behar da, noski, baina ordubetez azalpenak ematen aritu ondoren, paziente bakoitzaren medikamentu guztiak zerrenda batean biltzea lortzen dute. Horrela, hartualdiak modu egokian antolatzen, botikak ez bikoizten, eta elkarren artean bateraezinak direnak detektatzen jakiten dute, pazientearen mesederako ●

◆ **JABIER AGIRRE**

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

STOP ETA EZ TOP

San Ferminak. Gaueko sargoria. Izerdi usainak eta alkohol lurrinak sorturiko egurats eroak gal-gal jarri ditu bihotzak eta enbortu eta umeldu ditu hankarteak.

Zaldiko-maldikon azken tragoxka hartu eta autoa hartzerari zihoan momentuan, beltxaran pertxenta bat hurbildu zaio Anttoni:

- Zu tolosarra zara ezta?

- Baiiii.

- Eta etxera itzultzeko autorik ba al duzu?

- Baiiii

- Ni andoaindarra naiz, axola al zaizu eramatea?

- Eeeeezzz!

Sartu dira autoan, abiatu dira eta bidean, hizketan hasi orduko, Anttonek neskaren ezpain beroak sentitu ditu lepoan aurrena, besoan hurrena... Bera ere berotu eta, esku batekin bolanteari ondo heldzen dion bitartean, bestearekin neskaren belauna ferekatzen hasi da.

Irurtzunen belauna ferekatzen jarraitzen du... Lekunberrin segi belauna ferekatzen... Gorriti parean oraindik belau-

GAUBASA

2A2PIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

GAUBASA

Gaupasa bereziki basatia

ATZO GAUBASA EGIN ZUTEN, ETA GAUR
ORAINDIK EZ DIRA LURRERATU

Marcha salvaje / Nuit folle / Feral nite

na ferekatzen... eta neskak:

- Aizu, aurrera segi dezakezu beldurrik gabe....

Eta Donostiara eraman zuen.

GENEROA ALA JENEROA?

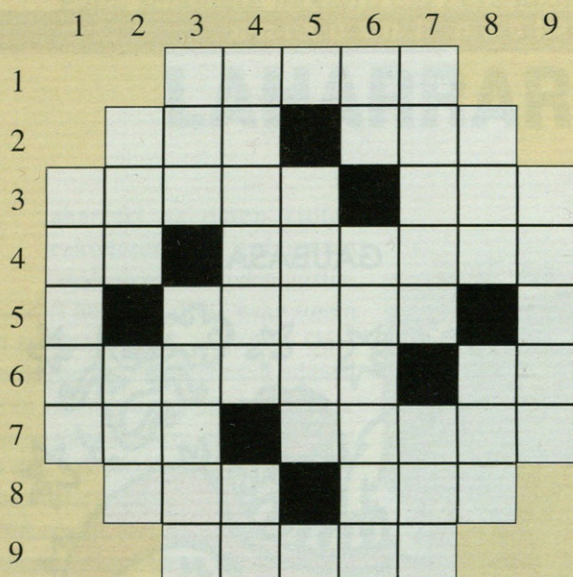
- Gizonezkoek, zahartu ahala,

zergatik hartzen dute tipulen antza?

- ??!

- Sabela loditu egiten zaie, "zurtoina" lehortu eta ikusi orduko negargura sartzen zaizu.

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

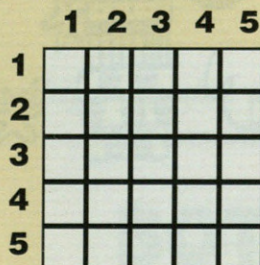
- 1.- Gartsu. 2.- Joan den urtean. Zoro.
- 3.- Entzun. Norekin kasuaren marka.
- 4.- Berrogeita hamaika. Atsekabea, estuasuna.
- 5.- Bostehun. Haizea. Kontsonantea. 6.- Aritua.
- ... egin, goitik ari. 7.- Kitatzeke dago. Arloa.
- 8.- Galdetzaile bat. Arrazoi. 9.- Zeurea.

GOITIK BEHERA

- 1.- Berriz, aitzitik. 2.- Zezen zikiratu. Ahots.
- 3.- Airetik. 4.- Zazpigarren hilabete. Rutenioaren sinbolo kimikoa. 5.- Kontsonantea. Hamargarren hilabetea.
- Kontsonantea. 6.- Selenioaren sinbolo kimikoa.
- Meategi. 7.- Zuhaitz mota. Gipuzkoako herria.
- 8.- Zango atal. Ale landare. 9.- Higuina.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1. Elea, solasa. 2. Denboran jarraitu. 3. Alde. 4. Tente.
5. Zakutoa.

Letra Zopa

X	L	A	K	H	A	O	M	U	O	N	I	D	M	E	T
A	B	E	X	E	D	K	J	A	D	E	S	E	O	N	P
Z	A	O	K	A	R	T	A	K	T	A	J	K	D	G	U
I	J	A	N	E	G	N	G	O	S	N	D	X	O	L	Z
R	X	O	G	L	E	R	H	I	J	E	M	O	R	O	Z
E	I	N	E	K	F	D	X	S	N	H	A	R	A	R	L
K	H	I	T	O	A	T	R	E	K	A	M	A	D	K	E
O	A	M	A	U	R	E	S	S	O	X	N	J	O	G	A
S	H	O	K	A	S	N	E	R	R	U	L	E	T	A	D
O	L	D	P	H	P	O	X	K	U	J	R	G	O	H	E

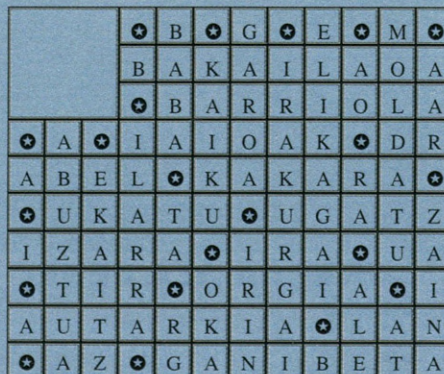
Aurki itzazu 8 mahai-jokoren ize-nak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

ESERLEKUAILJARAS
NAHNERDEHTSONJDO
BBOLANTEAARPGAHB
RELESADHLDALIJAG
ARPIODELIAJASLKE
GOZHETSAPERHANUP
ERAORIEORKSZGEDA
AHSASFGNUJTIEDEG
HMADIAZIGAJLNADH
OSGOAERODARELEZA

8ko txikian

1. Erakutsi. 2. Txistuka. 3. Askietsi. 4. Ordulari.
5. Galkorra. 6. Erromesa. 7. Isekaria. 8. Epuiketa.
9. Esataria. 10. Eskaleak. 11. Amultsua. 12. Astakume.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Zerri. 2. Nik. Eki. 3. Galai. Aro. 4. Au. Izarak. 5. R. Enara. I. 6. Banana. El. 7. Ile. Araba. 8. EKA. Ala. 9. Olatu.

Goitik behera: 1. Garbi. 2. Nau. Ale. 3. Zil. Eneko. 4. Ekaina. Al. 5. R. Izana. A. 6. Re. Ararat. 7. Ikara. Alu. 8. Ira. Eba. 9. Okila.

M	I	L	A	N
I	Z	A	R	A
L	A	B	A	R
A	R	A	N	O
N	A	R	O	A

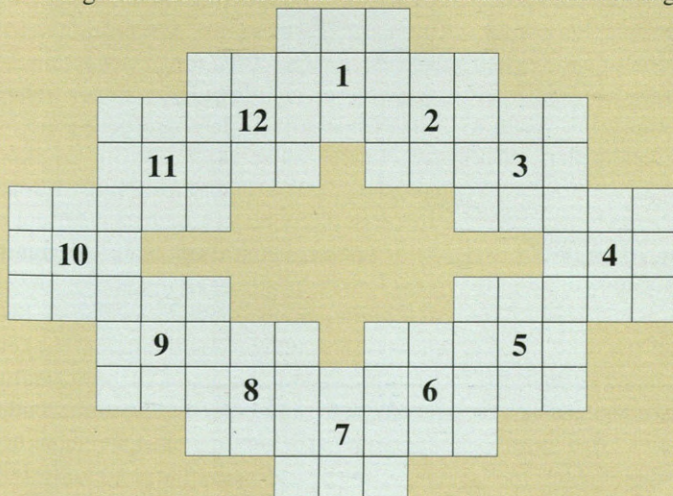
Hitz Gezidunak

	Makulua	▼	Etena	▼	Nafarroako urtegia	▼	Zintzoak	▼	Akatsa dutenak
	Ahalmena		Iratzea		Kontinente bat		Bizkaian, ilea		
		▶		▼		▼		▼	
	Pl. gesala	▶							
	Galdetzaile bat								
Altzoak	▼	Deitura	▶ ▼				Alderdi karlista	▶	
Izena		Afrikako estatua					Meategi		
▶		▼			Emakume dotorea	▶			Sufrea
					Setak				Itsas arraina
Bilakatu	▶			▼		Bokala	▶	Kanpo, landa	▶ ▼
Hangoak						Kontso-nantea		Kontso-nantea	
▶				Erraz ipini	▶		▼		
				Ale landare					
Gauero egiten dugu	▶		Kortezubi-ko auzoa	▶ ▼		Tona	▶	United Nations	▶
Poltsikoa, patrika			Gelaren erdian			Iodoa		Ez eme	
▶			▼			Egona	▶ ▼	▼	
						Bokala			
Finkatu gabe	▶					Moduak	▶		

Pertsonaia: Pilotari txapelduna

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Matxinada
- 2.- Uda igarotzeko lekua
- 3.- Irudi geometrikoa
- 4.- Azaldu
- 5.- Atea zaintzen duena
- 6.- Onartu
- 7.- Zintzurra
- 8.- Artean
- 9.- Beldurtua, ikaratua
- 10.- Ederrak
- 11.- Udareak
- 12.- Leherketak

JOSE IGNAZIO ANSORENA

ISIL ISILIK

*Isil isilik dago
kaian barrenian,
ontzi txuri polit bat,
uraren gainian.*

Euskaldun gehienek uste dute "Isil isilik" abestia herri abestia dela. Eta egia da. Baina ez da egia. Alegia, orain berrogeita hamar urte inguru Eibarren jaio eta Ordizian hil zen Fernango Goenaga Iribarrenek sortua da. Alde honetatik egiledun abestia da. Baina harrez geroztik, isil isilik, Euskal Herriaren bihotzeraino sartu da eta gaur egun oso gutxi izango dira inoiz doinu horren kulunkan samurtu ez diren euskaldunak. Horrela begiratuta, beraz, herri abestia da.

Isiltasuna bitxi preziatua da gizartea azoka zaratatsu bihurtu zaigun garai hauetan. Saltzaileek, ordea, ez dute isiltasunik nahi. Beren builaren ezdeusa agirian jartzen duelako. Eta erostera ez duelako bultzatzen. Euskal politikaren azokan ere sarri entzuten den kexua da: isilik daudenak gaizki ari omen dira. Zergatik isiltzen dira honelako egoera korapilatsuan? Erabaki behar omen dute eta argi utzi norekin dauden. Isilkariak beldurti mengel kriterioga-beak besterik ez omen dira.

Politika, beharrezkoa izanagatik, eta are gutxiago eguneroko politikakeria, ez da saldu nahi diguten bezain garrantzitsua. Nahikoa da urte bete pasatako egunkaria hartzea kontuak nola aldatzen diren ikusteko. Gezurra da eguneroko saltzaile politikoen garraiesiek ezer aldarazten dutenik. Horiek bezeroak engainatzeko eta taldekatzeko balio dute. Eta sakoneko erabakiak beraiekin kontatu gabe egiten dira. Gizartearen eraketa beste hainbat alorrean ere erabakitzen da. Inertziak sortzen dituen jokabideetan esaterako. Isil isilik gehienetan.

ARRIBA EUSKADI. Gaietik besterik ez nazka ematen duelako. Baina José María Callejaren "Arriba Euskadi" izeneko liburua begiratu dut. Lagun batek aipatu zidan Txirri, Mirri eta Txiribitoni buruzko aipamenak egiten zituela eta, kostata, baina erosi gabe -ez nuen erosi nahi- ale bat lortu dut. Guri buruz esaten duen gehiena gezurra da. Eta ezagu-

tzen ditudan neurrian, beste hainbati buruzko kontuak ere gezurrak dira. Gezur potoloa: Txiribiton mutua da, antzezten duen aktoreak ez dakielako euskaraz. Eta txorizo hortatik abiatuta Eukal Herriaren egoerari buruzko alegoria baldarra antolatzen du ironia merke gaiztoaz. Hala ere, dena oso era tentagarrian kontatua prentsa horiaren estilorik horienean. Liburuaren kontrazalean honela jartzen du: *"Este libro ha obtenido, por unanimidad, el Premio Espasa Ensayo 2001, concedido por el siguiente Jurado: Fernando Savater (presidente), Jon Juaristi, Amando de Miguel, Vicente Verdú y Rafael González Cortés"*. Asteroko kuadrila afarian erabakiko zuten noski, Calleja kuentista txiza egitera zihoan bitartean. Nolako sorpresa txarretera bustita itzuli zenean. Mutu geratuko zen. Pena liburu idatzi aurretik ez mutu geratu izana. Txiribiton bezala. Gezurretan baino, isil isilik hobeto zegoen.

GORA EUSKADI. Hau ere isilka gusturago esaten dut nik behinik behin. Baina GoraEuskadigarraisizaleen artean ere kexua dabil. Abertzale aurrerazalea izateko modu bakarra dagoela -beraiekin noski- erabaki dutenek ez dute begi onez ikusten oraingo egokiera politikoan hainbeste euskaltzale isilik egotea. Beste garai batzuetan horretara behartu nahi izan bagaituzte ere: *"Usted toque el txistu y haga el payaso, que lo hace muy bien, pero no vuelva a hablar en público de política. La próxima vez, le limpiaremos el forro"*. Horrelaxe -erdaraz- deitu zidan batek telefonoz, ia hogeit urte direla, neure iritzia prentsan agertzeagatik. Arrapostu berehalakoa eman nion: *"Oiga usted, yo hablaré de lo que quiera, cuando quiera y donde quiera"*. Eta esandakoa bete dut. Baita beteko ere.

Heldu askok esaten duten umekeria nabarmenetakoa haxe izaten da. Edozein liskarra dagoela: nik neurea esan dut eta kito. Kontua, baina, ez da esatea, komunikatzea lortzea baizik. Komunikatzeko hitz egiten baita eta aurrenekoan lortzen ez bada, hamaikagarrenean izan daiteke. Hizketan saiatu beharra dagoela Txiribiton mutuak ere badaki. Eta berak, nik bezala, badaki interferentzia handiegiak daudenean hobe dela isilik egotea. Ez baita aditzen. Isilik hobeto. Baina jardunean. Isilik isilik ●

"Gezurra da eguneroko saltzaile politikoen garraiesiek ezer aldarazten dutenik. Horiek bezeroak engainatzeko eta taldekatzeko balio dute. Eta sakoneko erabakiak beraiekin kontatu gabe egiten dira. Gizartearen eraketa beste hainbat alorrean ere erabakitzen da. Inertziak sortzen dituen jokabideetan esaterako. Isil isilik gehienetan"

aekeguna
Santutxu 2002

urriak 27

**metroz metro,
beti euskaraz**

2002

1988

eitb

euskal irrati telebista